سلسلہ تصوف نمبر (۱۶۰)

ترجمہ منظوم بزبان پنجابی

# دیوانِ حافظ

## حصہ اوّل و دوم

ترجمہ
حضرت مخدومی مولنا مولوی محمد شاہ الدین صاحب
قادری سروری سلمہ ربہ

جسے
اللہ والے کی قومی دکان اور رسالہ اسرار تصوف کے
مالک و ایڈیٹر
ملک چنن الدین خلف الرشید ملک فضل الدین ککے زئی نقشبندی مجددی تاجر کتب
منزل نقشبندیہ
کوچہ ککے زیاں — بازار کشمیری
لاہور نے

سلسلہ تصوف نمبر ۱۶۰

ترجمہ منظوم بزبان پنجابی معہ اصل فارسی

# دیوانِ حافظ

## ہر دو حصہ

مترجمہ

حضرت مخدومی مولنا مولوی محمد شاہ الدین قادری قمری رحمۃ اللہ علیہ

جس کو

اللہ والے کی قومی دُکان رجسٹرڈ

مالک چنن الدین ملک فضل الدین تاجر کتب قومی منزل نقشبندیہ

بازار کشمیری لاہور

نے

عارفان باللہ و شائقین علم تصوف کے لئے نہایت صحت و صفائی کے ساتھ

تعلیمی پریس لاہور میں چھپوا کر شائع کیا

دوم . . . . قیمت تین روپے ۲۵ پیسے

# کتب منظوم بزبان پنجابی

| قیمت | نام کتاب | قیمت | نام کتاب |
|---|---|---|---|
| ۵ ر | پنج گنج بابا فرید رح . . . | للعہ | قانون عشق ہر دو حصہ . . . |
| ۳ ر | صلوٰۃ العارفین . . . . . . | ۳ مے | اکرام محمدی مصنفہ مولوی حبیب اللہ |
| ۳ ر | قصیدہ غوثیہ یعنی انوار عشق . . | ٦ | کنز الرحمۃ . . . . . . . |
| ۳ ر | کالی کملی محبوب . . . . . | ٦ | گلزار نوشاہی . . . . . . |
| ۱ ر | ذکر رسول ص . . . . . . | عہ ۸ ر | خطاب اسلامی . . . . . . |
| ۱ ر | مناجات حضرت علی رض . . . | عہ ٦ ر | گلدستہ حافظ جھنڈا مرحوم . . |
| ۱ ر | مناجات نور | عہ ۲ ر | ابیات علی حیدر رح . . . . |
| ۱ ر | وفات نامہ حضرت محمد امین رح . . | عہ ۱ ر | وظائف چشتیہ ترجمہ منظوم پنجابی |
| ۱ ر | سرور عشق یعنی شجرہ نقشبندیہ . . | ۱۲ ر | وظائف غوثیہ " " " |
| ۱ ر | باراں ماہ میاں واصل . . . . | ۸ ر | قصیدہ بردہ شریف " " |
| ۱ ر | وفات نامہ حضرت نور حسین رح . . | ٦ ر | گلزار کریم . . . . . . |
| | | ۵ ر | پنج گنج باہو رح . . . . . . |
| | | ۴ ر | دریائے معرفت . . . . . . |
| | | ۴ ر | سوہنی مہینوال ہاشم شاہ . . . |
| | | ۴ ر | سی حرفی محکم دین . . . . . |
| | | ۳ ر | مجموعہ رحیم یار . . . . . |
| | | ۳ ر | تحفہ رحیم یار مع تحفہ عجز و نیاز . . |
| | | ۳ ر | جھوک سلطان . . . . . . |

## کتب نعت

| | | | |
|---|---|---|---|
| [illegible] | گلزار مدینہ | ۱۲ ر | گلشن فرخ . . |
| [illegible] | بہار مدینہ | ۱۲ ر | خاور نعت . . |
| [illegible] | دربار مدینہ | ۱۲ ر | خزینہ نعت . . |
| [illegible] | رسول مدنی | عہ | گنجینہ نعت . . |
| ۵ | تحفہ امت | عہ | سفینہ نعت . . |

# بسم اللہ الرحمن الرحیم

# دیباچہ

## دیوان حافظؒ منظوم پنجابی

سبحان اللہ عشق منزہ ہر چونوں بے چونوں
بے پرواہ ظہور بطونوں عین العین یقینوں
نلے فارغ شکل مثالوں نالے نام نشانوں
نشے محبت چون چرا دا جس دم ذوق اٹھایا
...جے دل دے اندر اپنا قدم مبارک پا کے
...لعین جلال اپنے دا چہرہ نظری آیا
...مخالف وکھو وکھی سہرتے چایا ہویا
...وتی ملکوتی تے جبروتی نے لاہوتی
...نے وچ لکھاں جلویاں کلیاں کدھیاں ہویاں
...اندر لکھاں ڈرے رنگ رنگائے ہوئے
...ناہیں تھائیں ڈٹھا اپنے تائیں
...جرے لیلےٰ کدھرے مجنوں نام دھرایا ہویا
...دھرے بن فرہاد تے شیریں ناز دکھایا ہویا

صدق یقینوں دین ایمانوں نالے کن فیکونوں
تے آزاد حدوث وجوبوں نالے قدم قدیموں
چند چگونوں تے معلوموں نالے قیل مقالوں
دل دے سیخانے وچ وڑ کے بادے توں منہ لایا
اپنے آپ تائیں جد ڈٹھا اکھیاں وچ بیٹھا کے
رنگ برنگی جلویاں اندر آپے آپ سمایا
تھائیں تھائیں اپنے تائیں آپ جتایا ہویا
جارے نام رکھائے ہوئے وچ اثبات ثبوتی
ہر جلوے ناز کرشموں رسماں چھڈیاں ہویاں
کئی ہزار لباس خودی دے گل وچ پائے ہوئے
وحدت وچوں کثرت اندر دل دیاں اکھیاں ہیں
کدھرے عذرا کدھرے وامق لطف اٹھایا ہویا
کدھرے مار سرے تیشہ خون وگایا ہویا

کدھرے وچہ تنبیہی وڑ کے ظلم اُٹھایا ہویا
کدھرے علم ہنر دا اپنا کسب بنایا ہویا
کدھرے زاہد کدھرے عابد رنج اُٹھایا ہویا
کدھرے عالم کدھرے واعظ مغز کھپایا ہویا
کدھرے خلق محبت والا شان وکھایا ہویا
کدھرے وچہ کرمی وڑ کے پند سخاوت چائی
کدھرے نام رحیم رکھا بلکے رحمٰن سدایا
کدھرے وچہ عبادت وڑ کے لیا ندا لڑ پھڑیا
نے کدھرے جبروتی اندر جام محبت پھڑیا
نے کدھرے لاہوتی والا تاج سرے تے پایا
ناسوتی دے پنجرے اندر پایاں سبھ وڈیایاں
عاشق ہو کے وچہ معشوقی آدم نام دھرایا
بحر حقیقت اندر وڑ کے موج محبت چائی
تاج خلافت سر تے پا کے کثرت دے وچہ آیا
لکھ ہزاراں صفتاں اندر روپ سروپ سجا کے
نی بی بادے کثرت والے جیہا ذوق اُٹھایا
سیج تبکلے جد ذات اپنی وچہ نظر کرم دی پائی
تھر جلالت اندر ہو کے غیراں چیت اُٹھایا
ذاتی جھات جچیں دو موتی عقل عشق دے بیٹھ کے
جسموں جانوں مثل مثالوں دونویں خاص مبرا
وچہ صفاتی امر نہی دا سبق پڑھایا ہویا
ٹکھیئن نے سجھن سلمن راز بنائے ہوئے
سمجھیں اہیں غیریت دے پردے پائے ہوئے
جام محبت وحدت والے منہ بھڑائے ہوئے
دفتر وحدت کثرت والے سبھ جلائے ہوئے

کدھرے وچہ مسکینی اپنا آپ وسنجایا ہویا
کدھرے کدھرے طوق غلامی گل وچ پایا ہویا
کدھرے وچہ ریاضت وڑ کے خون سکایا ہویا
کدھرے جاہل ہو کے اپنا آپ وسنجایا ہویا
کدھرے ظلم ستم دا شیوہ سر تے چایا ہویا
کدھرے کر کے زہد ریاضت لوکی پچھے لائی
کدھرے ظلم کما کے اپنا نام قہار رکھایا
ناسوتی تھیں وچہ ملکوتی ڈیرہ اپنا کھڑیا
پی پی نشہ محبت والا درداں دے وچ وڑیا
ازل ابد نے دنیا عقبیٰ اپنا سیر بنایا
کئی ہزاراں صفتاں اندر چمکاں نال صفایاں
ناسوتی دے پنجرے اندر اپنا ڈیرہ لایا
راز اسرار اپنے دی ظاہر باطن کھید بنائی
گلشن راز حقیقت والا کثرت وچ سجایا
ذوقوں شوق محبت والے پینے بادے آکے
پیند محبت کثرت والا طوق گلے وچہ پایا
کثرت اندر غیریت دی صورت نظری آئی
غیرت تائیں امر نہی دا دفتر اک سکھایا
خاکی پنجرے ناسوتی وچہ رکھے لا نیچے کر کے
وانگن نور حقیقی دونویں خاص الخاص معرا
ہجر فراقے سترن گڑھن دا درس سکھایا ہویا
جلتقوں لوکن والے پنجے راہ سکھائے ہوئے
ملک قدس دے تنا نالوں اوہ سمجھائے ہوئے
غیریت دے جامیاں اندر جام چھپائے ہوئے
راز نیاز حضوری والے راہ دکھائے ہوئے

ازلی ابدی ناری نوری فرے بنا کے ہوئے
کھٹے مٹھے کوڑے تتے بہت کھول پلائے ہوئے
راز مجاز حقیقت والے کھول دکھلائے ہوئے
بانگ الست کناں وچہ بھر کے بول بلائے ہوئے
دفتر زہد عبادت دل دے وچ سجائے ہوئے
محوبیت دے خمر طہور دس جام پلائے ہوئے
نیکیاں نے بربادیاں والے مٹ بھرائے ہوئے
سبحان اللہ ذات معلےٰ واہ واہ راہ بنایا
عقل ہوئی جے فعل ذمیمہ وچ پسند لیاون
تے جے اندر نیکیاں ہووے عقل ہوراں دا ڈیرا
ذوق تے شوق محبت جیکر عقل پسند لیاوے
محوبیت دی خمر طہور دس عقل پیوے جے بادہ
عشق ہووے حق تاں اُپنی راہیں ملا سچنے دل جاون
جو ایہ چارے منزلاں جاہیں چلیں تو تیلے خاکی
چارے عنصر بادی آبی خاکی ناری تیرے
راہن نے ایہ ملک قدس دے فعل ذمیمہ سارے
بادی آبی ناری تنے عنصر کڈھ وسجائیں
دائم اُتے کوئی لکھ نہ سکے ذاتی نام سجندا
پانی اُتے نقشہ ذاتی لکھیا ناہیں جاوے
آتش کبر تکبر اندر ایہ جھل کھڑدا ناہیں
خاکی ہوناں خاک اُتے ایہ واہ واہ لکھیا جاوے
جدنک فعل ذمیمہ وچوں ایناں قدم نہ چاتو ہیں
ذوق تے شوق تے مہر سکر وچہ جدناں گھت نہ ڈیرا
جد تو خاکی ہوویں بیٹھیں وچ دہلیز سجندے
دیتے دیکھیگا جدنیتوں خالق مالک ہردا

ظاہر باطن اول آخر قدم چلائے ہوئے
خوشبو بدبو والے غنچے پھول سنگھائے ہوئے
درداں اندر اکھیاں راہیں جگر وگائے ہوئے
وچ دماغاں امر نہی دے علم رکھائے ہوئے
نوری ناری خاکی بادی پڑدے پائے ہوئے
محبت وچہ قہر غضب دے زہر رلائے ہوئے
متاں کردے لکھاں قسماں جام دھرائے ہوئے
ناسوتی وچہ فعل ذمیمے جوش خروش مچایا
پنج حواس اوتے دل جاون ملک ناسوت سہاوَن
ملکوتوں آبادی پاوے خاکی پنجرا جیہڑا
جبروتی وچ ہووے آبادی گل کتھ تا سمجھ جاوے
لاہوتی دے شاناں اندر ہے نہ ہور رنگاوہ
اپنا آپ لبھنے تاں اوتھے غیر نہ نظری آون
باپ پیارے راہ سکھایا کھول دلے دی تاکی
چارے خوواں ایہناں اندر دین توں ہو کے تیڑے
غیرت دی بھڑک ایہناں وچ ہر تھاں شعلہ مارے
لالچ لوبھ ہنکارا ایہناں وچہ رہندا انہاں دین نعائیں
حرص ہووے حجرے اندر ایہ کدی نہیں بہندا
عزت آپ نشاناں اندر ایہ نہ قدم ٹکاوے
اگے اُتے کوئی لکھ نہ سکے نے ایہ ٹھبیہ ناہیں
بن مسکینی بھار عشق دا کہڑا جیہڑا جاوے
راہی ہونا مشکل آخر غیراں وچہ سماتو ہیں
خاکی ہونا مشکل تیرا نہ کرایڈ بکھیڑا
ہمسایہ بن جائیں اس دا اندر عرش امن دے
ہماناں دے وچہ بہلاوے پھڑکے تینوں مردا

دیوے جام محبت بھر کے جس ویلے مستانہ
اے پر کوئی چل نہ سکے تا شوقی وچہ وڑکے
ہادی باجھ ہدایت ناہیں بن ہادی کجھ ناہیں
آپے ہادی آپے ذاتی آپے راہ دسالوے
اس منزل دے چلنے کارن پورا ہو جد آیا
چارے خوداں چار دیواراں نوری کوٹھا چھتیا
چارے عنصر نوری اطہر جسم وجود نبی دے
چارے نقش چوہاں دے ہادی چارے یار نورانی
چارے رگاں ذبح وچہ جائز تے تکبیراں چارے
چارے پنکھی پھڑ کے جیہڑا اندر ذبح لیاوے
چھڈ دلا ایہ پند دورادا پھڑ ہادی دا اپلا
صادق ہوجے صدق کماویں ہم خیال اوداوی
تاں سائے صدیق ولی دے تھلے ہووے ڈیرا
امر نہی دا واقف ہوویں تے توں عدل کماویں
کر کر عدل سینے وچہ جد تو آویں مجاہد پورا
تاں ایہ حجرہ اولدا تیرا اصاف صفائی پاوے
نفس تیرا ہو مطمئنہ حلم حیا وچ وڑسی
حجرے وچ اندھیر دل دے خاص حیرانی پانویں
وچ اندھیر ذکر فکر دے چمکے نور الٰہی
حضرت شاہ علی دا آوے سر تیرے تے سایا
کعبے جسم تیرے تھیں کڈھے بت سارے اسد اللہ
جد ایہ چارے عنصر تیرے کامل قرب کماون
نال دیواراں جد ایہ کوٹھا نوری بستر پاوے
ظاہر باطن اکو جیہا چھڈیں توں چمکارا
بلغے اندر وانگ سمر دے وہلا یار یگانہ

پی پیمانہ ہوویں دیوانہ تاں ملے یار یگانہ
رہبر کامل کھڑے نہ جد تک تینوں اگے دھر کے
اپے ہادی آپے رہبر آپے تھاپن تھائیں
آپے مکی آپے مدنی ہر تھاں آپ سماوے
صدق عدل تے حلم محبت چارے یار لیایا
کوٹھے اندر آپے بہہ کے ہر رنگت وچ رنیا
چارے خوداں چارے عالم چارے یار ولی دے
چارے عنصر خاکی پتلا چار کتاب روحانی
چار امام مصلے چارے چار مقرب پیارے
ملت ابراہیمی اندر اوہ گنیا جاوے
کر دیواراں چارے محکم پاویں نور ہو اللہ
ہادی کامل اپنے اُتے آپ فنا ہو جاویں
نیکیاں بدیاں دا فرق دل دے تیرے ہوگ نکھیڑا
عادل ہو کے عمر ولی دے سائے تھلے جانویں
تاں جہاد بتاں نوں کڈھیں سینے تھیں کر چورا
تے عثمان ولی دا سایہ سر تیرے تے آوے
حکم احکام قرآن الٰہی باجھوں ہور نہ پڑھسی
غار حرا دیاں گلاں کتھاں دل دے وچہ لیاویں
ویکھ محبت پیدا ہووے دور ہووے گمراہی
جہل ظلم سب اُڈ پُڈ جاوے پاویں نور سوایا
لالچ لوبھ ہنکار نہ رہسی رہسی ذات ہو اللہ
چار دیواراں محکم ہوون نور نبی دا پاون
اندر اوس دے نور منور سرور عالم آوے
اپنا آپ لبھے تاں تینوں جگ دے وچ نیارا
پی پی پاوے مستی اندر دیوانہ مستانہ

وکھیں دو نوں بی بار پیارے دو مٹ خاص خمرڈے
لا الٰہ دے پڑدے اندر الا اللہ دا ڈیرا
دائرے والا نقطہ کھچ کے الف بنایا ہویا
گھنگھٹ والے دائرے اندر لاموں شکل بنائی
حرف مقطع چوداں شکلاں شرح الف وچ آئے
چوداں شعر تاں تھویں ظاہر جسم وجود وں آیاں
اسم معظم اعظم والے چارے حرف وڈملے
جیا جوں ہزار اٹھاراں حرفوں بنیاں شکلاں
چھ زمینے چھ آسمانے چھ پانی وچ دھریاں
چوداں حرف منقطع اندر چوداں علم سنائے
تن پنج حواس ہوون جد نوری تاں پنجتن دِسیاون
راز حقیقت ظاہر ہووے محویت وچ وڑکے
بی بی بادے نال محبت دم دم قدم اٹھاویں
تے عشقے دی منزل اندر چلیں پی پیمانہ
دم دم رہیں پروہنا رب دا ملے خوراک نورانی
مار تجلے ذاتی جسم اندر ذات سماویں
وچ صفاتی اصغر اپنا نام رکھایا ہویا
میخانے وچ تاج لولاکی سرتے پایا ہویا
جام صراحیاں نال میخانہ خوب سجایا ہویا
وچ صراحیاں نحن اقرب قلقل پایا ہویا
چادر صدق تے عدل حیاؤں فرش وچھایا ہویا
بے پرواہی دا باغیچہ ہر دل لایا ہویا
ہر رنگت نے بلبلاں قمریاں ڈیرا لایا ہویا
آہلنیاں وچ نام ماہی دا لکھ دھرایا ہویا
گلبن خلق محبت تائیں خوب سجایا ہویا

ہتھ پیالہ وچ باغیچے سیر کتابیں کردے
نام محمد صاحب اندر خاص الخاص بسیرا
الف نے پا نقطہ میموں گھنگھٹ چایا ہویا
الف لام تے میم دی ساری صفت قرآن بنائی
وکھو وکھی سورتاں اندر وچ قرآن لکھائے
چوداں معصوماں وچ انہاں صفتاں آن دکھایاں
چوداں حرف اٹھاراں کرکے ابجد وچ لکھائے
بنے ہزار اٹھاراں عالم گم ہویاں ات عقلاں
عقل علم توں سمجھ نہ آوے عشقے دے گل پڑھیاں
عاشق باجھوں اس منزل وچ کوئی ناہیں جائے
عارف باجھوں عالم فاضل گم ایتھے ہو جاون
غوث الاعظم عبد القادر اگے سجدہ کرکے
شاہ سخی سلطان باہو دے قدماں وچ جاویں
سائیں رحمت دا ہتھ پھڑکے ہو جاویں مردانہ
رہیں لپیٹیا ہویا ہر دم وچ چادر سبحانی
حضرت پیر علی اصغر نوں اونھے جاکے پاویں
خاکی خلعت پاکے پہنا آپ سجایا ہویا
چادر وحدت اندر اپنا آپ لوکایا ہویا
مستی اندر مستاں تائیں رنگ رنگایا ہویا
حسن حسیناں دیاں وچہ نشے دے ذوق بنایا ہویا
نال محبت نقش سجدا فرش تے پایا ہویا
پھلاں کلیاں بوٹا بوٹا رنگ رنگایا ہویا
پتر پتر ڈاہنی ڈاہنی آہلنا پایا ہویا
پڑھ پڑھ نام جگر نقش سینے خون وگایا ہویا
نے آپے ہر بوٹے اتے سایا پایا ہویا

ازلوں ٹُریا یدی اندر آیا کرم کماندا
دِل نورانی اکھ مستانی لب وِچ راز نہانی
وِچ دماغ سرور نشے دا جام طہوروں بھریا
قدم قدم وِچ نوّاں تجلے ید بیضا دکھلاوے
رنگی رنگی چال چلیندا ٹھم ٹھم قدم ٹِکاندا
عیسے دا دم لیکے آیا تخت حسن تے چڑھکے
پینگھی مُلک قدس دی آیا جام لاہوت لیایا
وِچ شریعت قاضی آیا وِچ طریقت ہادی
لکھاں یوسف کھوہ وِچ ڈُھٹے ویکھ حسن سرور دا
کیڈ شیطاہر کدیئں باطن روپ سروپ وٹاوے
سوہنا سوہنیاں حالاں والا ٹکا نال چلیندا
وِچ رُتالے ڈیرا لایا مینوں سد لیایا
دل بھرماکے کرم کماکے قلم دوات پھڑاکے
میں ہاں کرم کماندا والا فضل کرم دا سائیں
مینوں رب حبیب لئی لایا تے محبوب سدایا
تیرا ہتھ میرے ہتھ میرا ہتھ سنجی سلطانے
یاد رکھیں توں میرے تائیں میں ندھ یاد رکھیساں
تکھیں رنگیں رنگ رنگائے عالی منصب پائے
نور حسن تکیں مار تجلے نور حسین سدایا
نور جیلانی ہو کے رکھیا نام غلام جیلانی
کشف کرامت تکیں تکھ آگئے وصل وصال بناکے
نام غلام سنجی سرور تکیں باغ حسن دا سجیا
پھلاں نے باغیچے اندر سوہنے رنگ رنگائے
مہر محبت والیاں نہراں ٹھاٹھاں دی وِچ آیاں
جیوں جیوں سد پانی نہراں وِچوں لوٹے لوٹے جاوے

بغل صراحی ہتھ پیالہ ساز سرود وجاندا
سینے بھڑک محبت والی تے روشن پیشانی
دفتر ازل ابد تے دُنیا عقبے لگے دھریا
بانگ الست کنّاں وِچ بھرکے مُلک لاہوت لوں چاوے
ہر اک تائیں نال محبت بھر بھر نشہ پلاندا
ہر سلیماں ہتھ وِچ موسے والا عصا پھڑکے
ملکوتی جبروتی والا جاگ نوں سبق پڑھایا
راہبر وِچ حقیقت عارف کامل وِچ آبادی
تاج سر تیہے بے پرواہی باغ حسن وِچ پھردا
وِچ تجلیاں تے نکریاں ہر تھاں آپ سماوے
وِچ صفاتی آدموں ٹُریا پیالے بھر بھر دیندا
سازاں نال سرود الاکے دِل میرا بھرمایا
آکھن لگا لکھ ہُن گلاں میریاں جاگ وِچ جاکے
جتھے جا ساں اوتھے کھڑ ساں نالے تیرے نائیں
نوری مُلک حقیقت اندر مینوں جا بیٹھایا
تے سلطان سُلی پنجہ عرش اونے بھیلانے
اپنے کولوں دور دوراڈا تینوں جان نہ دیساں
دم دم پل پل وِچ رتالے تویں تجلے پائے
آنور نور سنجی سلطانے اپنا نام رکھایا
دسکے جلوہ برقعہ پایا وِچ چادر سبحانی
سرور نام رکھا ہُن آیا اپنا آپ چھپاکے
بلبلاں قمریاں شور مچایا بدل رحمت گجیا
بادباں نے وِچ جوش خوشی دے نشے پورانے پائے
باغے اندر ہر لوٹے تے سوہنیاں نکتاں پائیں
ہر پھل لوٹا سرور سرور سرور کوک الاوے

واہ سرور واہ سوہنا سرور سوہنا نقش لیایا
لکھ نہ سکے قلم سخی دی کشف کرامت تائیں

چل ہن شاہ الدین مسافر باغیچے وچ وڑ کے
وچ شیراز باغیچے دے پھل شیرازی تائیں

خوشبو اوسے دی ہتھ دامن سرور عالم پھڑیا
خوشبو پھل دیوان شیرازی وچ پنجاب اڈائیں

یا سرور ہن تیرا اندہ سائے جاگ نہیں مندا
کدھ سجنیوں میرے تائیں علیین لے جائیں

تیرے باجھ نہ میرا کوئی کس در کوکاں جا کے
نشے پورانے مینگلے تردے مینوں بے دل کیتا

گذری عمر اوڈیکاں اندر وچ مسافر خانے
سفر میرا ہے دور دوراڈا اندھ بن چل نہ سکاں

حرص ہوئے میرے تائیں خواری دے وچ سٹیا
کس در جانواں کتھے جا کے کوک دوہائی پانواں

ابیدل یاپی غیراں کولوں وہلا موندا تائیں
پہلے دن میں چھوڑا اپنا تیرے ہتھ پھڑایا

ویکھو لوکو جاگ وچ مڑ کے سرور عالم آیا
سرور عالم ناوں کوئی ہور وڈیرا تائیں

پھل گلاں دا ہاں گلاں کتھاں سن سر نکلے دھر کے
ویکھ اگیرے ہوکے نیڑے رنگت اس دی تائیں

توں بھی نیڑے ہو کے رل جا سنگت اس دی اڑیا
تے دربار سخی سرور وچ ہتھ نیہ عرض سنائیں

دکھاں دردں دے وچ وڑ کے ہجر تیرے وچ رہندا
سرور عالم سرور عالم ویکھاں نقائیں تھائیں

کس نوں کھول سنانواں حال دردں بھریا آ کے
تے ہن لوہا کھولن ناہیں کیہہ بن آوے میتا

لوہا کسے نہ کھولیا تاں ہجر جا میٹھاں مینگلنے
وچ مسافر خانے بہہ کے راہ تیرا نت تکاں

آتش کینہ تکبر میرے دل دا خانہ لٹیا
مسکیناں دا تھاں نہ کوئی رووں تے کرلاواں

دسو میرا کیہہ بن آوے رو رو ماراں آہیں
خبر نہیں توں کیوں دل اپنا میتھوں ور میٹھا یا

توں شہباز قدس دا بینکھی مالک رب دے گھر دا
ومو مرشاہ الدین مسافر ورد تیرا نت کردا

# اُردو ترجمہ کتاب روضۃ القیومیہ

## مصنفہ جناب صاحبزادہ بزرگوار حضرت مولانا خواجہ کمال الدین شیخ محمد احسان معصومی مخدومی

یہ کتاب مستطاب حضرات قیوم اربعہ رضوان اللہ علیہم اجمعین کے حالات میں ایسی جامع اور مکمل ہے کہ اس کی مثل اللہ کوئی کتاب نہیں کتاب ہذا کے چار حصے ہیں۔ ہر حصہ میں ایک ایک قیوم کے حالات بہ تفصیل ذیل درج ہیں:-

**رکن اوّل**۔ در احوال حضرت خزینۃ الرحمۃ محبوب سبحانی شہباز لامکانی امام ربانی مجدد الف ثانی قیوم اول رحمۃ اللہ علیہ مع احوال جملہ فرزندان و خلفائے آنجناب بہ تفصیل ہر سال قیومیت و معاشفات و کرامات و حادثات و واقعات سلطنت وغیرہ +

**رکن دوم**۔ در احوال حضرت عروۃ الوثقیٰ معصوم زمانی قیوم ثانی حضرت خواجہ محمد معصوم علیہ الرحمۃ مع احوال جملہ فرزندان و خلفائے آنجناب بہ تفصیل ہر سال قیومیت و مکاشفات و کرامات و حادثات زمانہ و واقعات سلطنت وغیرہ +

**رکن سوم**۔ در احوال حضرت امام حزب اللہ حجۃ اللہ قیوم ثالث خواجہ محمد نقشبند ثانی علیہ الرحمۃ مع احوال جملہ خاندان و خلفائے آنجناب بہ تفصیل ہر سال قیومیت و مکاشفات و کرامات عالیہ مع واقعات و حادثات سلطنت وغیرہ +

**رکن چہارم**۔ در احوال حضرت پیر دستگیر قیوم زمان خلیفۃ اللہ سلطان الاولیا قیوم رابع خواجہ محمد زبیر رحمۃ اللہ علیہ مع احوال جملہ فرزندان و خلفائے آنجناب بہ تفصیل قیومیت ہر سال و مکاشفات مع واقعات و حادثات سلطنت وغیرہ +

اس کتاب گوہر نایاب کو بڑی تلاش اور تجسس سے بہم پہنچا کر اردو ترجمہ کرا کے چھپوایا گیا ہے امید ہے کہ عاشقان دربار مجددیہ اور دلدادگان سرکار معصومیہ خاک بوسان حضرت حزب اللہ فدایان بارگاہ خلیفۃ اللہ اسے حرز جاں بنائینگے +

خوشخط اعلیٰ کاغذ قیمت جلد اول ہر دو حصہ سے ۳ر جلد دوم ہر دو حصہ سے ۳ر مجلد ۸ر

# اُردو ترجمہ کتاب حضرات القدس ہر دو حصہ

یہ نایاب کتاب حضرت مولانا محمد بدر الدین ابراہیم سرہندی رحمۃ اللہ علیہ کی ہے جو حضرت امام ربانی مجدد الف ثانی کے بڑے رتبہ کے خلفا میں سے ہیں) دو حصوں میں تصنیف لطیف ہے اس میں حضرت صدیق اکبر رضی اللہ عنہ سے لیکر تمام پیران عظام خاندان عالیہ نقشبندیہ رضوان اللہ علیہم اجمعین کے مفصل حالات نہایت تحقیق سے لکھے ہیں جو ہر ایک نقشبندی کے گھر میں موجود رہنی چاہیئے چونکہ یہ کتاب فیض انتساب نہایت کمیاب تھی اور خاندان نقشبندیہ کے تمام بزرگ و حلقہ بگوش اس کے شائق تھے اس لئے بڑے تجسس سے بہم پہنچا کر اور تین سال کی لگاتار محنت سے ترجمہ کرا کر نہایت خوبی اور خوش اسلوبی سے اعلےٰ درجہ کے ولایتی کاغذ پر بڑی خوشخط طبع کرائی گئی ہے۔ اور دونو حصے الگ الگ ہیں۔ اگر آپ کو حضرات عالیہ نقشبندیہ مجددیہ کے مفصل حالات اور ان کی کرامات اُن کے مکاشفات ملاحظہ فرمانے ہیں تو اس سے بہتر اور کوئی کتاب نہیں۔ یہ کتاب ضرور منگا کر پڑھیں اور ان بزرگوں کے فیضان باطنی سے بہرہ اندوز ہوں۔ اور چھپوانے کے لئے دعائے خیر فرمائیں۔ علاوہ محصول ڈاک قیمت حصہ اول عہ۔ حصہ دوم سے ۳ر۔

# بسم اللہ الرحمن الرحیم

## ترجمہ پنجابی

# دیوان حافظ علیہ الرحمۃ

ہر دو حصہ

## حصہ اوّل

بِسْمِ اللّٰہِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

| | |
|---|---|
| اَلَا یَا اَیُّہَا السَّاقِی اَدِرْ کَاساً وَّنَاوِلْہَا | کہ عشق آساں نمود اوّل ولے افتاد مشکلہا |

آ اے ساقی او لٹ صراحی بھر دیہہ اک پیالہ
تینوں سوکھا لا جاناسی پیہ ہویا سخت کسالہ

| | |
|---|---|
| بوئے نافہ کاخر صبا زاں طرہ بکشاید | ز تاب جعد مشکینش چہ خون افتاد در دلہا |

مشکیں نافہ سجن دی جیہنوں کھولے باد صبائی
پیچاں ناباں اُس دیاں اندر کیتیاں جان ونجائی

| | |
|---|---|
| بے سجادہ رنگیں کن گرت پیر مغاں گوید | کہ سالک بے خبر نبود ز راہ و رسم منزلہا |

جے ہادی فرماوے ڈوبیں وچہ شراب مصلاّ
ہر منزل تھیں پار لنگھا سی تینوں خیری سلاّ

| | |
|---|---|
| مرا در منزل جاناں چہ امن و عیش چون ہر دم | جرس فریاد مے دارد کہ بر بندید محملہا |

راہ سجن وچہ میرے تائیں چین بھلا کیہہ آوے
دم دم مار نقارا دلبر اگے اگے جاوے

شب تاریک و بیم موج و گردابے چنیں هائل | کجا دانند حال ما سبکساران ساحلها

رات اندھیری چار چوفیرے دریا ٹھاٹھاں مارے
اوہ کیہہ جانن حال اساڈا جھہڑے بہن کنارے

همه کارم ز خودکامی به بدنامی کشید آخر | نہاں کے ماند آں رازے کزو سازند محفلها

اپنی کمتیں اپنی ہتھیں آپ ملامت پائی
کد اوہ بھیت پوشیدہ رہندے جنہاں خودی مچائی

حضوری گر همی خواهی ازو غافل مشو حافظ | متی ما تلق من تہوی دع الدنیا و اهملها

جاہیں جے حضوری رب دی حافظ دور نہ جائیں
چھڈ دنیاں چھڈ دنیاں والے دلبر نال سمائیں

غزل ۲

اے فروغ حسن ماه از روئے رخشان شما | آبروئے خوبی از چاه زنخدان شما

نوری مکھڑے تیرے کولوں چن نے چمکاں چھڈیاں
چشمہ فیض تیرے تھیں عزت حرمت کلیاں کڈھیاں

عزم دیدار تو دارد جان بر لب آمده | باز گردد یا بر آید چیست فرمان شما

درشن تیرے کارن عاجز بسمل ہو کے آیا
مڑ جاوے یاں اگے آوے کیہہ ہے حکم خدایا

کے دهد دست این غرض یا رب که همدستان شوند | خاطر مجموع ما زلف پریشان شما

کدوں مراد ملے گی میری جس دم ایہہ دل میرا
زلف تیری وچ شامل ہو کے اک تھاں کرسی ڈیرا

کس به دور نرگست طرفی نبست از عافیت | به که نفروشند مستوری به مستان شما

سکھ آرام کسے نہیں پایا آ کے وچ جہلنے
گل چنگی جے زہد ریاضت ویچن وچ میخانے

بخت خواب آلود ما بیدار خواهد شد مگر | زانکه زد بر دیده آبے روئے رخشان شما

ستی ہوئی قسمت شاید ہن بیدار ہو جاوے
نوری مکھڑا تیرا اکھیاں اندر ڈلکاں پاوے

باصبا ہمراہ بفرست از رخت گلدستۂ | بو کہ بوئے بشنویم از خاکِ ایوان شما

بادِ صبا وچ نور اپنے دا گھل کہے گل دستہ
مشی بلغ تیرے دی خوشبو نا پاوے دِل خستہ

دِل خرابی می کند دلدار را آگاہ کنید | زینہار اے دوستان جانِ من و جانِ شما

پیا ڈولاوے جیوڑا میرا دلبر دے دل جا لیو
قسم تساتوں اے مولا لو میری خبر پُچھا لیو

عمرتاں باد و مرام اے ساقیانِ بزم جم | گرچہ جامِ ما نشد پُر مے بدورانِ شما

رہے ہمیش سجلے تیرا ساقیا وچ جہانے
اوہ جِن خالی رہیا پیالہ میرا وچہ زمانے

اے صبا با ساکنانِ شہر یزد از ما بگوئے | کاے سرِ حق ناشناساں گوئے میدانِ شما

بادِ صبا جا آکھیں لوکاں شہر قدس دیاں تائیں
بے عقلاں تے بے سمجھاں ندی جا کے عرض سنائیں

گرچہ دوریم از بساطِ قرب ہمت دور نیست | بندۂ شاہ شمائیم و ثنا خوانِ شما

بھاویں دُور رہے ہاں تیتھوں ہمت نہیں ہاں تیرے
چاکر ہاں اسیں پیر مغاندے تے صفتاں وچہ ڈیرے

دُور دار از خاک و خوں داماں چو بر ما بگذری | کاندریں راہ کشتہ بسیار اند قربانِ شما

رحم کمائیں ظلم نہ جائیں جد آویں سلطاناں
بہت بہتیرے نے جو اگے دے بیٹھے نے جاناں

اے شہنشاہِ بلند اختر خدارا ہمتے | تا ببوسم ہمچو گردوں خاکِ ایوانِ شما

شاہنشاہا بے پرواہا لِلّٰہ رحم کمائیں
خاک دہلیز تیری دی چُماں تاں میں جائیں جائیں

می کند حافظ دعائے بشنو آمیں بگو | روزئے ما باد لعلِ شکر افشانِ شما

سن فریاد حافظ دی تے کہو آجائے بسم اللّٰہ
تاں ہے بوسہ لعل لباں دا پاناں خیری سلّہ

غزل ۳

دِل میرود ز دستم صاحبدلاں خدارا ۔ دردا کہ راز پنہاں خواہد شد آشکارا

نہیں کھلوندا جیوڑا میرا رِندو دیو سہارا
کدی اساڈے تے بھی ہوسی ظاہر بھید نیارا

دو روزہ مہر گردوں افسانہ ایست افسوں ۔ نیکی بجائے یاراں فرصت شمار یارا

چار دناں دا لہے افسانہ ایہہ گردش اسمانی
یاراں نال مروّت کرنی وقت غنیمت جانی

کشتی شکستگانیم اے بادِ شرطہ برخیز ۔ باشد کہ باز بینیم آں یار آشنارا

بیڑی ساڈی شوہ وچہ پھاتھی جھُل اے بادِ صبائی
شائد مُڑکے نظری آوے سوہنا روپ الٰہی

در حلقۂ گل و مُل خوش خواند دوش بلبل ۔ ہات الصبُوح ہبُّوا یا ایہا السُّکارا

مجلس پیر مغاں وچ گل پئی بُلبُل کوک الاوے
جاگو جام صبُوحی پیو وقت صبح دا جاوے

اے صاحب کرامت شکرانۂ سلامت ۔ روزے تفقدے کُن درویش بینوارا

اے صاحب توفیقاں والے ناعم اپنے دی خاطر
اِک دِن مہر کریں جا اس تے ایہہ بھی منگتا چاکر

آسائش دو گیتی تفسیر ایں دو حرف است ۔ با دوستاں مروّت با دشمناں مدارا

ایتھے اوتھے دو جگ تیرا وال نہ ہوسی ڈِنگا
اِکّو جیہا جے توں جانے ہر اک نال اپنگا

در کوئے نیک نامی مارا گذر ندادند ۔ گر تو نمی پسندی تغییر کُن قضارا

نیکی والے کوچے اندر گذر نہ ہویا میرا
موڑ قضا جے منّیں ناہیں وس چلدا جے تیرا

آئینۂ سکندر جامِ جم است بنگر ۔ تا بر تو عرضہ دارد احوالِ مُلکِ دارا

شیشا ایہہ سکندر والا وانگ پیالے جم دے
ویکھ ذرا تاں لبھن تینوں سب اسرار سبھن دے

سرکش مشو کہ چوں شمع از غیرتت بسوزد — دلبر کہ در کف او موم است سنگ خارا

کریں گھمنڈ نہ وانگ شمع دے مت اوہ ساڑ وِنجاوے
جلوہ اوس دلبر دے اجیہا پتھر بھی گل جاوے

گر مطرب حریفاں ایں پارسی بخواند — در وجد و حالت آرد پیران پارسا را

جے کر کدیں گویا ساڈا بولے ایسے دوہڑے
قاضی تے علما نچاوے زُہد اوہناں دا روہڑے

آں تلخ وش کہ صوفی ام الخبائثش خواند — اشھیٰ لنا و احلیٰ من قبلۃ العذارا

بادہ جیں دا صوفیاں لوکاں نام پلید رکھایا
مٹھا لگے خوش ہضم وَدھیرا بوسیاں نالوں پایا

ہنگام تنگدستی در عیش کوش مستی — کایں کیمیائے ہستی قارون کند گدارا

وِچ غریبی عیش نہ چھڈیں اُسنوں کرداجائیں
لایحتاج کرے گا تینوں اِکس دیہاڑے سائیں

خوبان پارسی گو بخشندگان عمر اند — ساقی بدہ بشارت پیران پارسا را

ملک قدس دیاں لوکاں تائیں دیوو بشارت جلکے
صحبت محبوباں وچہ مِل دی زندگی ابدی آکے

حافظ بخود نہ پوشید ایں خرقۂ مے آلود — اے شیخ پاکدامن معذور دار مارا

ایہہ مستانہ گُڈّا تہ حافظ آپے پایا ناھیں
مَن رضا الہٰی شیخا رکھ معذورا سائیں

غزل ۴

ساقی بنور بادہ بر افروز جام ما — مطرب بگو کہ کار جہاں شد بکام ما

نال شراب طہور اے ساقی روشن کر دل میرا
تے من جگ موافق ہویا مطرب گاوے سہرا

ما در پیالہ عکس رُخ یار دیدہ ایم — اے بے خبر ز لذت شرب مدام ما

اساں پیالے اپنے اندر روپ سجن دا پایا
اے بے خبرا توں کیہہ جانے جو سانوں دِسیایا

چنداں بود کرشمہ و نازِ سہی قداں ۔ کاید بجلوہ سرو صنوبر خرام ما

کدتک نازادا کرشمے سانوں غیر و کھاسن
سدا سرو جیہا جس ویلے قد لٹک وکھاسن

ہرگز نمیرد آنکہ دلش زندہ شد بعشق ۔ ثبت است بر جریدۂ عالم دوام ما

کدے نہ مرسی اوہ دِل جس نے پائی عشق حیاتی
لوح محفوظ اُتے ہے ثابت نام اساڈا ذاتی

مستی بچشم شاہد دلبندِ ما خوش است ۔ زاں رو سپردہ اند بمستی زمام ما

اکھ مستانی دِل نورانی دلبر تائیں بھاوے
تائیں مستی دے ہتھ ساڈی دم دم واگ پھڑاوے

ترسم کہ صرفہ نبرد روزِ باز خواست ۔ نانِ حلال شیخ ز آبِ حرام ما

پیا ڈرلاوے جیوڑا میرا شاید روز قیامت
یادئیے میرے تھیں ودھ جاوے درجہ زہد ریاضت

اے باد اگر بگلشنِ احباب بگذری ۔ زنہار عرضہ دہ بر جاناں پیام ما

جد کد محفل محبوباں وچہ جاویں باد صبائی
جھٹ کت جلے عرض سنائیں ہلکے رام دوہائی

گو نام ما زیاد بعمدا چہ مے بری ۔ خود آید آں کہ یاد نداری ز نام ما

جان بچھان اساتوں کاہنوں من تھیں بیا بھولانویں
آئے نے ہن اوہ دِن ساتوں جو توں کتے نہ پانویں

بگرفت ہم چو لالہ دلم در ہوائے سرو ۔ اے مرغ بخت کی شوی آخر تو رام ما

عشق چمن دے قابو لینا دل نوں وانگن لالے
اے قسمت کد پھیرا پاسیں گلشن گُل کسالے

دریائے اخضر فلک و کشتیٔ ہلال ۔ ہستند غرق نعمت حاجی قوام ما

سورج چن سمندر سارے تے اسمان ستارے
بحر حقیقت دلبرا اندر ڈبے رہندے سارے

حافظ ز دیدہ دانۂ اشکی ہمے فشاند ‌ ‌ ‌ باشد کہ مرغ وصل کند قصد دام ما

اشک چشم دے دانے حافظ تاں رو رو برساوے
شاید پنکھی وصل مراداں اِس لالچ وِچہ آوے

غزل ۵

صلاح من و کجا و من خراب کجا ‌ ‌ ‌ ببین تفاوت راہ از کجاست تا بہ کجا

مسجد تے میخانے اندر زاہد افرق وڈیرا
ویکھ ذرا راہ تیرا کتھے تے کتھے راہ میرا

چہ نسبت است برندی صلاح و تقویٰ را ‌ ‌ ‌ سماع وعظ کجا نغمۂ رباب کجا

زہد ریاضت دی کیہہ نسبت اندر راہ طریقت
کتھے راگ سرود حقیقی کتھے وعظ نصیحت

دلم ز صومعہ بگرفت و خرقۂ سالوس ‌ ‌ ‌ کجاست دیر مغان و شراب ناب کجا

خرقہ مکر فریب والا مجھ نوں نظری آیا
تاں دل رام دوہائی پا کے مے خانے اُٹھ دھایا

بشد کہ یادِ خوشش باد روزگار وصال ‌ ‌ ‌ خود آں کرشمہ کجا رفت و آں عتاب کجا

ویلا وصل مراداں والا ماہی چا بھُلایا
نازاں نخریاں والا مڑ کے نہیں زمانہ آیا

ز روئے دوست دلِ دشمناں چہ دریابد ‌ ‌ ‌ چراغ مردہ کجا شمع آفتاب کجا

مکھڑا سوہناں سجناں والا غیراں نظر نہ آوے
سورج اگے دیوا کیکن اپنا آپ وکھاوے

مبیں بہ سیب زنخدان کہ چاہ در راہ است ‌ ‌ ‌ کجا ہمی روی اے دل بایں شتاب کجا

عالم عقل تھیں ڈھونڈ نہ دلبر ایہہ کھوہ راہ وِچہ تیرے
کریں شتابی مار کے داڑی پہ ڈگیں ہو نیڑے

چو کحل بینش ما خاک آستانِ شما ‌ ‌ ‌ کجا رویم بفرما ازیں جناب کجا

در تیرے کارن در تیرے دی مٹی سرمہ میرا
دس بھلا ہُن کتھے جاواں چھڈ کے کوچہ تیرا

قرار و خواب ز حافظ طمع مدار اے دوست ‖ قرار چیست صبوری کدام و خواب کجا

لوڑ نہ صبر قرار تے نیندر حافظ کولوں ماہی
کیہہ ہے صبر قرار تے نیندر ایتھے بن گمراہی

غزل

اگر آں ترک شیرازی بدست آرد دل مارا ‖ بخال ہندوش بخشم سمرقند و بخارا را

جے کر کبے لوٹیرا امیر الٹ لوے دل میرا
دُنیاں دین حوالے کر کے کفر کمانواں تیرا

بدہ ساقی مئے باقی کہ در جنت نخواہی یافت ‖ کنار آب رکنا باد و گلگشت مصلےٰ را

دیہہ ساقی جو رہندا باقی نشہ محبت والا
جنت وچہ نہ ملسن اکھیاں تے دل روون والا

فغاں کیں لولیاں شوخ شیریں کار شہر آشوب ‖ چناں بردند صبر از دل کہ ترکاں خوان یغما را

ایہناں شوخ لڑکیاں کولوں میری رام دوہائی
دس دس نخرے دل میرے تے داہڑی لوٹی پائی

ز عشق ناتمام ما جمال یار مستغنی است ‖ بآب و رنگ و خال و خط چہ حاجت روئے زیبا را

ناقص عشق اساڈے کولوں بے پرواہ ہے دلبر
ہار سنگاراں دی کیہہ حاجت سوہنے مکھ نوں سربر

من از آں حسن روز افزوں کہ یوسف داشت دانستم ‖ کہ عشق از پردۂ عصمت بروں آرد زلیخا را

دن دن نویں جوانی والے مکھڑے تھیں آزمایا
پڑدیوں باہر سٹ وگاٹے عشقے والا سایا

حدیث از مطرب و مے گو و راز دہر کمتر جو ‖ کہ کس نکشود و نکشاید بحکمت ایں معما را

راگ سرود محبت اندر دم دم وقت لنگھائیں
حکمت نال کسے نہیں ڈٹھا سوہنے مکھڑے تائیں

نصیحت گوش کن جاناں کہ از جاں دوست تر دارند ‖ جواناں سعادتمند پند پیر دانا را

یاد رکھیں مت میری کیوں جے راہی راہ سجندے
پیر پرانے وی مت لے کے رہندے وچہ انند

| | |
|---|---|
| بدم گفتی و خورسندم تعالی اللہ نکو گفتی | جواب تلخ می زیبد لب لعل شکرخا را |

واہ واہ آکھ سُنایا مینوں ڈاہڈے رب جزائیں
مُکھ سوہنے تھیں کوڑیاں گلّاں بھاون چائیں چائیں

| | |
|---|---|
| غزل گفتی و در سفتی بیا و خوش بخوان حافظ | کہ بر نظم تو افشاند فلک عقد ثریا را |

موتی غزل پروتے حافظ پڑھ دیکھو ہن آ کے
شعر تیرے نوں ارش تارے جان اپنی شرما کے

غزل ۴

| | |
|---|---|
| دوش از مسجد سوئے میخانہ آمد پیر ما | چیست یاران طریقت بعد ازین تدبیر ما |

کل مستیوں کل میخانے آیا پیر اساڈا
ہُن کیہ ڈھنگ اساڈے اُتّے عذر نہ کیتا جاندا

| | |
|---|---|
| در خرابات مغان با پیر ہمدستان شویم | کاین چنین رفت است از روز ازل تقدیر ما |

واہ بھیا ہُن میخانے جاناں نال سجن دے
لیکھ اساڈے ایہو لکھیا قدرت روز ازل دے

| | |
|---|---|
| ما مریدان رو بسوئے کعبہ چون آریم چون | رو بسوئے خانہ خمار دارد پیر ما |

کیکن کعبے ول جائیے اسی مرید ایانے
پیر اساڈا اُنہاں توجہ رکھدا اوّل مے خانے

| | |
|---|---|
| عقل اگر داند کہ دل دربند زلفش چون خوش است | عاقلان دیوانہ گردند از پئے زنجیر ما |

خبر پہنچے پیار الجھے دی تے تکھن عقلاں نوں اسے
زاہد بیا نشت جھکڑے رکھدے تو ہن متوالے

| | |
|---|---|
| روئے خوبت آیتی از لطف بر ما کشف کرد | زان سبب جز لطف و خوبی نیست در تفسیر ما |

تیرے مُکھ سوہنے تیرے کولوں خلق محبت سکھیا
تائیں وچہ کتاب اپنی دے حرف کرخت نہ لکھیا

| | |
|---|---|
| با دل سنگینت آیا ہیچ در گیرد شبے | آہ آتش بار و سوز نالہ شبگیر ما |

تیرے پتھر دل تے کدے نہیں اثر کرن کچھ ناہیں
سوز فراق جگر دا نالے سوزاں والیاں آہیں۔

مرغِ دل را صیدِ جمعیت بدام افتادہ بود
زلف بگشادی و باز از دست شد نخجیر ما

قابو پا یا سی دِل بیبے اوپر ملک حضوری
کھول زلف جیہڑی یار کے سٹیا اندر دوری

باد بر زلفِ تو آمد شد جہاں بر من سیاہ
نیست از سودائے زلفت بیش ازین توفیر ما

باد صبا نے زلف کھنڈکے میری اکھ چو بہائی
وچہ پریم پیارے پِس کے ایہہ میں عزت پائی

تیر آہِ ما ز گردوں بگذرد جاناں خموش
رحم کن بر جانِ خود پرہیز کن از تیر ما

جیہڑا اسماناں نوں لنگھ جاوے تیر آہیں دا میرا
رحم کریں کجھ جان اپنی تے ہور نہ پائیں جھیڑا

بعد ازیں میخانہ نخواہم گشت چوں حافظ مقیم
چوں خراباتی شد آں یارِ طریقت پیر ما

حافظ وانگن میخانے دے در تے ڈگا رہساں
پیر ساڈا اوتھے رہندا ہیں بھی اوتھے رہساں

شب از مطرب کہ دل خوش باد ویرا
شنیدم نالۂ جان سوز نے را

راتیں اج گویے کولوں شالا خوشیاں مانے
سنیا نالہ وہ جھلی والا جیتھوں کوئی درد نہ جانے

چناں در سوزِ من سازش اثر کرد
کہ پے رغبت ندیدم ہیچ شئے را

جان میری نوں سوز او سدھے ایڈ ودھائی پائی
درداں بانجھوں جگ وچہ کوئی چیز نہ نظری آئی

حریفے یافتم ساقی کہ ہر دم
ز زلف و رُخ نمودی شمس و فے را

یار میرا اِک ساقی آہا ہر دم شام صبا جیں
نوری مکھ تے زلفیں کالیاں جلوے دسے میں نیناں ئیں

چو مستم دید در ساغر مے افزود
بگفتم ساقیِ فرخندہ پے را

ویکھ محبت میری اُس نے بادہ ہور ودھایا
پی کے بادہ رج بس نولکے ہتھ یتیم آکھ سنایا

غزل ۹

رہا نبیند ی مرا از قیدِ ہستی | چہ جہودی بپیمائے جامِ مے را

کدی آیا توں سجنوں مینوں دے خالص بادے
لالچ لوبھ ہنکاروں ہویا خالی کول تساڈے

حماک اللہ مِن شرّ النوائب | جزاک اللہ فی الدارین خیرا

اللہ سائیں شام صباحیں تیری کرے حمایت
ایتھے اوتھے بدلہ دیوے خاص لخاص عنایت

چو بے خود گشت حافظ کے شمارد | بیک جو مملکت کاؤس کے را

پا کے راز سجن دا حافظ کد دنیاں ول تکے
مال ملک کاؤسی بھانویں جو بدلے مل سکے

غزل ۹

صوفی بیا کہ آئینہ صافیست جام را | تا بنگری صفائی مے لعل فام را

آ اے صوفی دستے تینوں خاص پیالہ نوری
ایتھے خوب صفائی دل دی دور ہووے مغروری

رازِ درون پردہ ز رندانِ مست پرس | کیں حال نیست زاہد عالی مقام را

رنداں مستاں کولوں پچھیں راز اسرار الٰہی
صوفی صافی بھلے تھے ہوئے آپے وچ گمراہی

عنقا شکارِ کس نشود دام باز چین | کانجا ہمیشہ باد بدست است دام را

پنکھی ملک قدس دا کدیں نہیں زہداں وچ نہ آوے
زاہد زہداں والا ایتھے خالی ہتھ مڑ جاوے

من آن زمان طمع ببریدم ز عافیت | کاین دل نہاد در کفِ عشقت زمام را

زہد ریاضت والی ٹوپی تدّ دی سر توں لاہی
واگ ولیدی جد دی تیرے عشقے ہتھ پھڑائی

ما را بر آستانِ تو بس حقِ خدمت است | اے خواجہ باز بین بترحم غلام را

مینوں لائق خاص غلامی در تیرے دی جھیڑی
رحم کما ہن خواجہ مستاں نہ کر نظر او چیری

در عیش نقد کوش کہ چوں آبخور نماند | آدم بہشت روضۂ دار السلام را

وچ غریبی عیش نہ چھڈیں جیرانی تے بھر ملکے
آدم جنت وچوں کڈھیا دانے پانی آکے

در بزم عیش یک دو قدح درکش و برو | یعنی طمع مدار وصال دوام را

مجلس رند مولاباں وچوں کائی نے دو پیالے
ہور ودھیرا لالچ کرکے بیٹھیں نہ متوالے

اے دل شباب رفت و نچیدی گلی ز عمر | پیرانہ سر مکن ہوس ننگ و نام را

گئی گوائی عمر بیچاری یا ہجھ پریم پیارے
کر کجھ شرم بڈھیپے اندر لالچ دے مارے

حافظ مرید جام مست اے صبا برو | وز بندہ بندگی برساں شیخ جام را

حافظ جام چھڈ کا سنگدا باد صبا دی جائیں
پیر مغاں نوں سیس نوا کے ہتھ بنھ آکھ سنائیں

غزل

رونق عہد شباب ست دگر بستان را | میرسد مژدہ گل بلبل خوش الحان را

رونق نویں جوانی والی مڑ پھلاں تے آئی
بلبل ذوق محبت والی مڑ خوشخبری پائی

اے صبا گر بجوانان چمن باز رسی | خدمت از ما برساں سرو و گل و ریحان را

باغ دیاں سرداراں نوں جے جاویں باد صبائی
ہتھ بنھ سیس نوا کے میری پائیں رام دہائی

اے کہ بر ماہ کشی از عنبر سارا چوگان | مضطرب حال مگرداں من سرگرداں را

زلفاں ہیٹھ چھپا کے مکھڑا نت بھروپ بناویں
خواری زاری تے حیرانی اندر مینوں پاویں

ترسم ایں قوم کہ بر دُرد کشاں میخندند | در سر کار خرابات کنند ایمان را

ڈر آوے جو ٹھٹھا کردے رنداں لوکاں تائیں
ایسے گلے متے وسنجاون دین ایمان ازائیں

یارِ مردانِ خدا باش کہ در کشتیِ نوح | ہست خاکے کہ بآبے نخرد طوفاں را

کشتی نوح زمانے اندر بیٹھیں نال جواناں
اِس کشتی دی ذرہ مٹی خشک کرے طوفاناں

برو از خانہ گردوں بدر و ناں مطلب | کیں سیاہ کاسہ بآخر بکشد مہماں را

روٹی پانی کارن دَر دَر نہ پھر ہو مردانہ
آخر اک دن مار وسنجاسی ایہ بخیل زمانہ

گرچنیں جلوہ کند مغبچہ بادہ فروش | خاک روب درِ میخانہ کنم مژگاں را

کرے اجیہا جلوہ جے کر ساقی دَور چلا کے
پلکاں تھیں میں ہُونجہ بناواں میخانے نوں جا کے

نشوی واقف یک نقطہ ز اسرارِ وجود | گر تو سرگشتہ شوی دائرہ امکاں را

کدے نہ کھلسی تیرے اُتے راز اسرار سجندا
رہسی کیسی جگدیاں گلاں جد تک رہسیں مندا

ہر کرا خوابگہ آخر بدو مشتے خاک است | گو چہ حاجت کہ بر افلاک کشی ایواں را

آخر توں جد وچ قبر دے چھوٹے وڈے جاناں
کیہہ حاجت اسماناں تاکن رنگ محل بناناں

ماہِ کنعانیِ من مسندِ مصر آن تو شد | وقت آن است کہ بدرود کنی زنداں را

بہاویں شہر مصر وچ یوسف آوڑیا کنعانی
پر جس وقت قیدوں چھٹے اوہو ویلا جانی

در سرِ زلف ندانم کہ چہ سودا داری | کہ بہم بر زدہ گیسوئے مشک افشاں را

کیہہ جاناں توں زلفاں اندر کیہہ کیہہ راز چھپایا
کنڈل کنڈل کرکے زلفاں ہر ول پھیر ایا یا

ملکِ آزادگی و کنجِ قناعت گنجی است | کہ بہ شمشیر میسر نشود سلطاں را

گوشے صبر فقر دے اندر چھپیا ہے خزاناں
تاں تراناں منہہ نہ اہوے جگدیاں سلطاناں

حافظ می خور و رندی کن و خوش باش ولے | دام تزویر مکن چوں دگراں قرآں را

پی شراب تے کر خوش حالی رندی اندر حافظ
ایہہ پر جال فریب نہ پاویں جیوں قرآناں واعظ

غزل ۱۱

بہ ملازمان سلطان کہ رساند ایں دعا را | کہ بشکر پادشاہی ز نظر مراں گدا را

خاصیاں ربدیاں تاکن کیہڑا میری عرض پہنچاوے
صدقے نام اپنے دے مینوں دور تکیں نہ ہٹاوے

چہ قیامت است جاناں کہ بعاشقاں نمودی | رخ ہمچو ماہ تاباں دل ہمچو سنگ خارا

کیہی قیامت عاشق لوکاں سجناں نوں وکھائی
چہرہ وانگن چن دے چمکے نے دل رحم نہ کائی

ز رقیب دیو سیرت بخدائے خود پناہم | مگر آں شہاب ثاقب مددے کند خدا را

نفس کمینے کولوں یارب رکھیں وچ پناہیں
شاید ہمدم ہووے پیارا اپئیں قبول دعائیں

دل عالمے بسوزی چو عذار برفروزی | تو ازیں چہ سود داری کہ نمی کنی مدارا

دو جگ ساڑ وکھاویں بلو جہ سوہنا روپ سجا کے
کیہہ تیرے ہتھ آوے کیوں نہیں مہر کریندا آ کے

مژہ سیاہت ار کردہ بخون ما اشارت | ز فریب او بیندیش و غلط مکن نگارا

کالی پلک تیری نے کیتا میرے اُتے دھاوا
دھوکے اُس دے وچ نہ آویں لگے مت پچھتاوا

ہمہ شب دریں امیدم کہ نسیم صبحگاہی | بہ پیام آشنائی بنوازد آشنا را

ساری رات گذاری دل وچ رکھ ایہو آساں
فجر ویلے وا صبا تہیں سجناں دی گل پاساں

خدا کہ جرعہ دہ تو بحافظ سحر خیز | کہ دعائے صبحگاہی اثرے کند شما را

حافظ نوری ویلے جاگے اُسنوں نشہ پلائیں
کریں قبول صبحدیاں یارب میریاں ایہہ دعائیں

غزل ۱۴

صبا بلطف بگو آن غزال رعنا را | کہ سر بکوہ و بیابان تو دادۂ ما را

باد صبا ئی ماہی تائیں جا ایہہ گل سنائیں
کیوں پہاڑیں جوہ اوجاڑیں سٹیا عبرسے تائیں

شکر فروش کہ عمرش دراز باد چرا | تفقدے نکند طوطی شکرخا را

بادہ ویچن والا شالا رہے سدا متوالا
کیوں مسکین قمری تائیں دیندا نہیں پیالہ

غرور حسن اجازت مگر نداد اے گل | کہ پرسشی نکنی عندلیب شیدا را

شان گمان جمال آپنے نے شاید فخر کما کے
عاجز عاشق بیدل تائیں پچھیں ناہیں آکے

بحسن خلق توان کرد صید اہل نظر | بہ بند و دام نگیرند مرغ دانا را

مہر محبت دی پھاہی وچہ ہر کوئی پھس جاوے
جال فریباں وچہ سیانا پنچھی کدے نہ آوے

چو با حبیب نشینی و بادہ پیمائی | بیاد آر حریفان بادہ پیما را

سجناں نال جدوں ہو بیٹھیں ہمدم ہم پیالہ
دھیان تنوں بھی چیتے لیا کے دیویں اک نوالہ

ندانم از چہ سبب رنگ آشنائی نیست | سہی قداں سیاہ چشم ماہ سیما را

خبر نہیں ایہہ کیہڑی گلے بانکیاں چالا لوے
جان پچھان نہ کرن کسے دی خونی اکھ متوالے

جز ایں قدر نتواں گفت در جمال تو عیب | کہ خال مہر و وفا نیست روئے زیبا را

حسن تیرے دی خوبی اندر اس بن عیب نہ کائی
سوہنے مکھڑے تے حرف وفا دا نظر نہ آوے کائی

در آسمان چہ عجب گر زگفتہ حافظ | سماع زہرہ برقص آورد مسیحا را

نہیں تعجب جیکر زہرہ شعر حافظ دے پڑھ کے
عیسے نوں وچہ وجد لیاوے آسماناں تے چڑھ کے

غزل ۱۳۱

| | |
|---|---|
| ساقیا برخیز و درده جام را | خاک بر سر کن غم ایام را |
| اُٹھ ساقی بھر پیالہ میرا ہاتھ وچ پا کے<br>کڈھ دلوں ہٹ باہر غم دکھ مٹی وچ پا کے | |
| ساغر می در کفم نہ تا زسر | برکشم این دلق ازرق فام را |
| بھر کے پیالہ رکھ تلی تے تاں ہو کے مستانہ<br>لاہ سر توں سُٹ دیاں گودڑی مکر زمانہ | |
| گرچہ بدنامی است نزد عاقلاں | ما نمی خواہیم ننگ و نام را |
| بھاویں ہے بدنامی اندر سیانیاں لوکاں<br>پر مینوں نہیں چاہ وڈیائی جیہی لوکاں لوکاں | |
| بادہ درده چند ازیں باد غرور | خاک بر سر نفس نافرجام را |
| وہ شراب کہ دل تک ہوئی کھنڈ اوچالا<br>خاک لوے سر نفس کمینے اوتے آٹے شالا | |
| دود آہ سینہ سوزان من | سوخت این افسردگان خام را |
| ساڑ دیتے نے والی میری آہ دلے تے آ کے<br>پھوک دتے صوفی بھائی کل وچہ اگ بھڑکا کے | |
| محرم راز دل شیدائے من | کس نمی بینم ز خاص و عام را |
| دل مستانے اپنے دا کوئی بھیتی تھائیں تھائیں<br>خاصاں عاماں لوکاں اندر اک بھی لبھدا ناہیں | |
| با دلا رامے مرا خاطر خوش است | کز دلم یکبارہ برد آرام را |
| جیہڑوں نال پیارے اپنے ہے خوش حالی ہندی<br>جس نے بارو سنجاں ساری امن آرامی تن دی | |
| ننگرد دیگر بسرو اندر چمن | ہر کہ دید آن سرو سیم اندام را |
| کدے نہ تکسی دوجے پاسے باغ اندر پھر جا کے<br>جس محبوب لڈکرنا میرا دیکھیا اچھے آ کے | |

از سرِ دنیا گذشتی غم مخور ۔ خوش بخواہم خویش بد ایام را

پچھا چھڈ کے دنیا تائیں نہ کوئی غم کھائیں
نال خوشی دے ہستی اپنی رنگا رنگ ہنڈائیں

صبر کن حافظ بسختی روز و شب ۔ عاقبت روزی بیابی کام را

دوکھاں درداں اندر حافظ بیٹھیں صبر بناہ کے
آخر اک دن ملن مراداں تیریاں تینوں آکے

غزل

ما بر قسمت کو دانی و دلِ غم خوار ما ۔ بخت بد تا بجا مے برد آب خورِ ما

لے دل گیا گواتا ماں میں دوہیں جہانیں فانی
دیکھیئے قسمت بھیڑی کتھے کھڑسی دانہ پانی

از نثار خرہ چوں زلفِ تو در دُر گیرم ۔ قاصدے گر تو سلامی برساند بر ما

پلکاں توں چو پرو داں موتی رو رو زلفاں وانگن
قاصد جے سلام تساڈا لیا وے میرے تاکن

بدعا آمدہ ام ہم بدعا دست برآر ۔ کہ وفا با تو قرین باد و خدا یاورِ ما

تیرے کارن آیا ہاں میں ہو توں سنگی میرا
رب خدا ہن آکے پورا ہو وعدہ میرا تیرا

گر ہمہ خلقِ جہاں بر من و تو حیف زنند ۔ بکشد از ہمہ انصاف ستم داورِ ما

ظلم کماسن لوک جے غیرت کھا کے تیری میری
اوڑک پاسن اک دن بدلہ ہوسی بچھ بہتیری

بسرت گر ہمہ عالم بسرم بخروشند ۔ نتواں برد ہوائے تو بروں از سرِ ما

سوہنہ تیری جے کُل لوکائی میرے سنگ جھگڑا وے
نقشہ عشق تیرے دا دم دم سنگواں وندا جاوے

فلک آوارہ بہر سو کندم میدانی ۔ رشک مے آیدش از صحبت جانان بہ دور ما

کرے خراب آوارہ مینوں ایہہ گردش آسمانی
بھاویں ایہہ بھی غیرت کھاوے وچ صحبت نورانی

دردمندیم خبر میدہد از سوز درون — دہن خشک و لب تشنہ و چشم تر ما

حال میں دردی درد اڈونٹے دل دی ایہہ نشانی
سکے ہونٹھ تے لب ترہائے چشم وگا وے پانی

ما ز وصف رخ زیبائے تو دم زدہ ایم — ورق گل خجل است از ورق دفتر ما

جد دی عشق تیرے دی اپنے دل تے مہر لگائی
دفتر عشق تیرے دے ورقوں پھل نے اوہندی پائی

زود باشد کہ بیاید بسلامت یارم — اے خوش آن روز کہ آید بسلامت بر ما

پھوے امید شتابی مینوں ملسی یار پیارا
واہ واہ وقت سوہاناں جیدم آوے یار نگارا

ہر کہ گوید کہ کجا رفت خدا را حافظ — گو بزاری سفری کرد و برفت از بر ما

جو کوئی پچھے کتھے ٹر گیا حافظ دلبر تیرا
رو رو آکھیں میرے کولوں کر گیا سفر وڈیرا

غزل ۱۵
لطف باشد کہ نپوشی از گدا ہاروت را — تا بکام دل بہ بیند دیدۂ ماروت را

جے نہ مکھ چھپاویں ہوسی بڑی عنایت تیری
مکھڑا سوہنا رج رج تیرا تاں ویکھے اکھ میری

ہم چو ماروت ہستیم دائم در بلائے عشق زار — کاش کہ ہرگز ندیدے دیدۂ ماروت را

واہ لگ ہاروت فرشتے آفت عشق دی سر چائی
کیوں میں ڈٹھا مکھڑا تیرا سو افسوس دوہائی

کے شدے ہاروت در چاہ زنخدانش اسیر — گر نگفتے غمزہ از حسن او ماروت را

جے ہاروت ماروت نے لگے گل نہ تیری کردا
سانہوں کھوہ عقل وچہ ہن تک سر ٹنگے پیا مردا

بوئے گل برخاست گوئی در چمن ہاروت بود — بلبلاں مستند گوئی دیدہ چون ماروت را

اڈی خوشبو پھلاں وچوں دلبر باغیں وڑیا
بلبلاں مست لبھن جینوں اوتھاں تینوں ڈٹھا اڑیا

گشتم جور و جفا با بت ہجراں اے صنم
روئے بنما تا بہ بیند حافظ ما رویت را

وچہ وچھوڑے ظلم تساڈے آن پئے بھامبڑے
چک برقعہ تاں ویکھے حافظ سوہنے نقش لویٹرے

غزل ۱۴

تا بحالت عاشقاں را زلف وصل خود صلا
جان فی دل افتادہ اندر زلف و خالت در بلا

حسن تیرے نے عاشقاں تائیں سد لولایا جدوا
زلفاں دی پھاہی وچہ پھسیا جیوڑا میرا تدوا

آنچہ جان عاشقاں از دست ہجرت میکشد
کس ندیدہ در جہان جز کشتگان کربلا

وچہ وچھوڑے عاشق لوکاں جو مصیبت پائی
جانن بندے کربلا والے ہور نہ جانے کائی

ترک ما گر میکند رندی و مستی جانِ من
ترک مستوری و زہدت کرد باید اولا

یار اساڈا رندی مستی کرسے ہے جے ظاہر
سانوں زہد ریاضت وچوں ہونا چاہیئے باہر

بزم عیش و موسم شادی و ہنگامِ طرب
پنج روزہ ایام عشرت را غنیمت دان ولا

ہماں خوشی نے مجلس دلبر ملے وقت جوانی
جان غنیمت پنج دیہاڑے آخر دنیا فانی

حافظا گر بوس شاہ دست میدہد
یافتی در ہر دو عالم زینتِ عز و علا

حافظ خدمت پیر مغاں دی جے تیرے ہتھ آوے
دو ہیں جہانیں شان خدائی جیوڑا تیرا پاوے

غزل ۱۵

مے دمد صبح و کلہ بستہ سحاب
اَلصَّبُوح اَلصَّبُوح یا اَصحاب

وقت صبح تے رات ہنیری چلے باد بہاری
اٹھو یارو جام صبوحی اندر عیش خماری

مے چکد ژالہ بر رُخِ لالہ
اَلمُدام اَلمُدام یا اَحباب

گل لالے دے مکھڑے اُتے قطرے جو ہن تریلے
شالا رہن سدا ایہہ میلے یاراں دے ہر ویلے

مے وزد از چمن نسیم بہشت | خوش بنوشید دائمًا مے ناب

چل رہی ہے باغے اندر وا بہشتاں والی
اُٹھو مستو گھٹ گھٹ ہو بادیو چہ خوشحالی

تخت زریں زدست گل بہ چمن | راح چوں لعل آتشیں دریاب

تختہ باغیچے دا بہشل تقیں لاٹ سنہری مارے
سُرخ شراب مصفا خالص جیوں اگدے انگیارے

لب و دندان تو حقوق نمک | داشت برجان سینہائے کباب

مٹھڑے ہاسے نمکیں تیرے لالا لُون پیارے
بھُن بھُن جگر کباب بنایے مسکیناں دے سارے

درِ مے خانہ بستہ اند مگر | اِفتح یا مُفتِّح الابواب

ہر دروازہ مے خانے دا مڑکے بند کرایا
کھول تُو ہائے کھولن والے کھولنہار خدایا

در چنیں موسمے عجب باشد | کہ ببندند مے کدہ بشتاب

ساقیا جیسے موسم وچ آکے کید تعجب ہووے
جیکر تو ہائے مے خانے دا بند او نویں ہو جاوے

زاہدے ہوش رندانہ | فاتقوا اللہ یا اولی الالباب

آ اے زاہد نداں نو انکن پی شراب دو سالہ
صوفیو صافیو دُرو خدا تقیں ہو بھر کے پیالہ

گر نشانِ آب زندگی جوئی | مے نوشین بجو بہ نائے رباب

آب حیات جے چاہیے تیتوں آجا وچ میخانے
منگ شراب پُرانا سن سن ساز سرود ترانے

چوں سکندر حیات اگر طلبی | لب لعلِ نگار را دریاب

وانگ سکندر جیکر لوڑیں زندگی ابدی تائیں
عاشق بن کے لئے معشوق کی کدئیں مرسیں ناہیں

بر رُخِ ساقی پری پیکر — موسم گل بنوش بادۂ ناب

سوہنے مکھڑے ساقی آپنے اوتے عشق کما کے
موسم پھل گلاں وچہ بھر بھر پیویں بادے جا کے

حافظا غم مخور کہ شاہدِ بخت — عاقبت برکشد ز چہرہ نقاب

غم نہ کھاویں حافظ آخر اک دن قسمت تیری
لاہ برقعہ مکھہ دلبر اتوں دسیئے شکل اُس تیری

غزل ۱۸ گفتم اے سلطانِ خوباں رحم کن بر ایں غریب — گفت در دنبالِ دل رہ گم کند مسکیں غریب

ترس کریں ہُن اے سلطاناں اکدن عرض گذاری
آکھن لگا آپ بھولاویں راہ اپنا وچہ خواری

گفتمش مگذر زمانے گفت معذورم بدار — خانہ پرورد چہ تاب آرد غمِ چندیں غریب

عرض کیتی آک گھڑی تے اگوں اُس نے کہیا
میں ہاں نازیں پلیا مینتھوں دُکھہ نہ جائے سہیا

خفتہ بر سنجابِ شاہی نازنینے را چہ غم — گر ز خار و خارہ سازد بستر و بالیں غریب

نازک بدن طائم گدیلے لائے والے تائیں
کیہہ غم او بہاندا جو کنڈیاں اُوتے مارن آہیں

اے کہ در زنجیرِ زلفت جانِ چندیں آشناست — خوش فتاد آں خالِ مشکیں بر رخِ رنگیں غریب

زلفاں دے پیچاں وچہ اُلجھے کتیاں جان وکھائی
مشکیں خال رنگیلے واہ واہ مکھہ تے پیج دھج پائی

بس غریب افتادہ است آں مورِ خط گردِ رخت — گرچہ نبود در نگارستان خطِ مشکیں غریب

کالیاں والاں مکھہ دوالے واہ واہ روپ سجایا
بھاویں جگ نوں بھاوے نائیں ہے پر روپ سوایا

مے نماید عکسِ مے در رنگِ روئے مہوشت — ہم چو برگِ ارغواں بر صفحۂ نسریں غریب

مکھڑے دی رنگت وچہ جلپے عکس شراب والا
چھنّے دے وچہ پھل سنہری جیویں کرے اوجالا

| | | |
|---|---|---|
| گفت اے شام غریباں طرہ شبرنگ تو | | در سحرگاہاں حذر کن چوں بنالد ایں غریب |

عرض کیتی اے شام غریباں کالی زلف تساڈی
خوف کریں کجھ جدوں سویرے رووے اوہدی ڈاڈھی

| | | |
|---|---|---|
| باز گفتم ماہ من آن عارض گلگوں بپوش | | ورنہ خواہی ساخت ما را خستہ و مسکین غریب |

مڑ میں عرض کیتی نہ ڈھکیں ایہہ سوہنا رخسارا
نہیں تے ہو جاسی ایہہ مفلس خوار حیران نکارا

| | | |
|---|---|---|
| گفت حافظ آشنایاں در مقام حیرت اند | | دور نبود گر نشیند خستہ و مسکین غریب |

کہن لگا اے حافظ جہڑے بندے خاص حضوری
نہیں عجیب جے ہوجا بیٹھن وچہ صبوری

غزل ۱۹

| | | |
|---|---|---|
| آفتاب روئے او شد در حجاب | | سایہ را باشد حجاب از آفتاب |

ویکھ جمال تیرے نوں سورج اپنا آپ ونجایا
ہاں جیں ویلے سورج نکلے کیتے تینوں سایا

| | | |
|---|---|---|
| دست ماہ و مہر بر بندد بحسن | | ماہ پیش مہر چو بربندد نقاب |

بد حسن ہوون اوہ سیتوں نیلے سورج چن دیاں چمکاں
جاں پردہ جد باہر نکلے میرا ماہ درخشاں

| | | |
|---|---|---|
| از غم بازت نتا سد کسے | | گر در آغوشش بہ بینم شب بخواب |

گل کتھے میری سمجھ تسلے کوئی وچہ جہانے
جے اک رات بٹھاوے دلبر مینوں وچہ نشانے

| | | |
|---|---|---|
| شاہداں مستور مستاں بے شکیب | | خانقاہ معمور و درویشاں خراب |

صوفی صافی سدا سوکھالے نے دکھیا مستانے
وچہ مستاں رونق لیتی ہے خانے ویرانے

| | | |
|---|---|---|
| خون دل در جام دیدم از سرشک | | آبرو بر باد دادم از شراب |

خون دلے دا وگ وگ اکھیوں وچہ پیالے آیا
پی پی بادہ عزت تائیں کر برباد اوڈایا

از برائے ادب بادہ مے باید زدن | محتسب را حد بچید و حساب

بادے کارن گننا چاہیئے بے حد زاہد تائیں
نشہ پورا اوہ بیندیاں جیہڑا روکے تقائیں نخائیں

سوز مستاں گر بداند محتسب | دردم از مے نشان زند بر آتش آب

ساز تے سوز فقیراں والا جے کر زاہد جانے
پی پی بادہ حرص ہواؤں ڈوبے وچہ میخانے

حافظا وعظ و نصیحت کم مکن | ترک زکوٰن خطا تیو و صواب

اے حافظ کہہ زاہد تائیں کاہنوں وعظ سناوے
رنداں مولایاں نوں چھڈ تاں ساتوں مول نہ بھاوے

غزل ۲۷

تولے اللہ چہ دولت دارم امشب | کہ آمد ناگہاں دلدارم امشب

اج کوئی رات سوہانی لبھدی نکلے بخت سوا اللہ
اج چنی دلبر آیا بسم اللہ بسم اللہ

چو دیدم روئے خوبش سجدہ کردم | بحمد اللہ شکر کر دارم امشب

ویکھدیاں ہی سجدے اندر اوہنوں سیس نوایا
شکر الٰہی اج رات میں کوئی چنگا عمل کمایا

نہال عیشم از وصالش بر آورد | ز بخت خویش بر خوردارم امشب

وصل مراد دی شاخ خوشی دی ہوئی اج ہویدا
اج درخت نصیبے اُتے میوہ ہویا پیدا

کشد نقش انا الحق بر زمین خون | چو منصور ار کشی بر دارم امشب

وانگن شاہ منصور اج میتھوں جے کوئی سولی چاہڑے
بول انا الحق خون زمین تے بھرا مارے تحریر

برات لیلۃ القدر بے بدستم | رسید از طالع بیدارم امشب

رات قدر دے زندگی ایدی میرے ہتھ پھڑائی
قسمت جاگ لبھا ایہہ ویلا چنگی عزت پائی

برآں عزمم کہ گر خود مے رود سر ۔۔ کہ سر پوشش از طبق بر دارم امشب

ایس ارادے اوتے ہاں اج بھاویں سر جاوے میرا
پھول سناواں طبقاں اندر بھید پوشیدہ جیہڑا

تو صاحب نعمتی من مستحقم ۔۔ زکوات حسن دہ حق دارم امشب

میں چاکر حقدار تساڈا توں نعمت دا والی
دے کے صدقہ حسن جمالوں کر میری خوشحالی

ہمے ترسم کہ حافظ محو گردد ۔۔ ازیں شورے کہ در سر دارم امشب

ڈر آوے نابود نہ جاوے حافظ یار پیارا
وچ محبت جس نے پایا ایڈ پکار پکارا

غزل ۲

صبح دولت میدمد کو جام ہمچوں آفتاب ۔۔ فرصتے زیں بہ کجا باشد بدہ جام شراب

دہمن لگی صبح وصل دی جھب دے دہو پیالہ
ایدوں ودھ کے کیہڑا ہوسی ویلا خوشیاں والا

خانہ بے تشویش و ساقی یار و مطرب نکتہ گو ۔۔ موسم عیش است و دور ساغر و عہد شباب

دل خالی ہے ساتھی قوالی نالے ساقی پیارا
سماں خوشی تے وقت جوانی پیالے دا جھلکارا

شاہد و ساقی بدست افشان و مطرب پاکوب ۔۔ غمزہ ساقی ز چشم مے پرستاں بردہ خواب

حاضر دلبر مطرب گاوے مستاں پیالاں پایاں
اکھ مٹکے ساقی والی نیندراں مار گوایاں

خلوت خاص است جائی امن و نزہتگاہ انس ۔۔ اینکہ می بینم بہ بیداریست یا رب یا بخواب

خاص کچہری الفت والی جاگہ امن رضائیں
خواب اندر ویکھ رہیاں جاگ دیاں یا سائیں

از خیال لطف مشاطہ چالاک طبع ۔۔ در ضمیر برگ گل خوش میکند پنہاں گلاب

نشے محبت اندر ساقی ناز نیاز دکھا کے
دم دم پیار رچاوے دل وچ ذاتی خوشبو آکے

از پئے تفریح طبع و زیور حسن و طرب | خوش بود ترکیب زریں جام با لعل مذاب

زیور خلق محبت والی اوہ دل عیش متاوے
جام سنہری اندر جیہڑا سرخ شراب ہنڈاوے

تا شد آں ماہ مشتری در ہائے حافظ را بگوش | میرسد ہر دم بگوش زہرہ گلبانگ رباب

موتی شعر حافظ دے دلبر تاں ہن کنیں پائے
زہرہ دے کنّاں وچ ہر پل سُر ساز اندی چلائے

غزل ۴۷ نہ باغ وصل تو یابد ریاض رضوان آب | نہ تاب ہجر تو دارد شرارہ دوزخ تاب

وصل تیرے دے باغوں پائی جنت خوبی ترمی
اگ وچھوڑے والیوں تیہدا دوزخ اندر گرمی

چو چشم من ہمہ شب جوئبار باغ بہشت | خیال نرگس مست تو مبند اندر خواب

بنھ تصور تیرا راتیں اکھ میری سدھرائی
وانگن نہر بہشتاں رہندی وگدی تے ترہائی

بہ حسن عارض قد تو بردہ اند پناہ | بہشت و طوبیٰ طوبیٰ لہم و حسن مآب

سوہنے سبھے قد لد کرے تیرے تھلے جلکے
منگ پناہ کھلوتے رہندے جنت طوبیٰ آکے

بہار شرح جمال تو دادہ در ہر فصل | بہشت ذکر جمیل تو کردہ در ہر باب

ہر موسم وچ حسن تیرے دی خوبی لاٹاں مارے
جنت کر کر یاد تساڈی دم دم نعرے مارے

لب و دہان ترا لے بسا حقوق نمک | کہ ہست بر جگر ریش سینہ ہائے کباب

گلاں تیریاں مزہ ودھیرا ساتوں ہور چکھایا
جگر کباباں ساڈیاں اُتے بہہ کے لون لگایا

بسوخت ایں دل ما و بکام دل نرسید | مدام اگر برسید تر بختے خون ناب

سڑ بلیا ایہہ جیوڑا میرا مقصد تے نہ پہونتا
بالیسند لے مطلب اپنا کا مینوں روندا بہتا

گمان مبر کہ بدور تو عاشقان مستند | خبر نداری از احوال زاہدان خراب

مت گمان کریں توں جاگ وچہ عاشق نے کرلاندے
دیکھ ذرا حال زاہداں تائیں بعد و حال ونجاندے

مرا یدو لبت شد یقین کہ جوہر لعل | پدید مے شود از آفتاب عالم تاب

تیرے مکھ دیاں جلویاں جیا تا میں ہیں نال یقینے
سورج دے چمکاریوں ہوندے پیدا لعل نگینے

مہل کہ عمر بہ بیہودہ بگذرد حافظ | بکوشش و حاصل عمر عزیز را دریاب

چھڈ اے حافظ کوڑیاں گلاں ضائع عمر نہ جاوے
چل اگیرے عمر پیاری زندگی ابدی پاوے

غزل ۱۴

بیا کہ قصر امل سخت سست بنیاد است | بیار بادہ کہ بنیاد عمر بر باد است

کر یہ یاد نہ عمر تھوڑیری تا ہنگاں وچہ پیالے
پھڑ بادہ جیس آہیں ول دنیا چار دہاڑے

غلام ہمت آنم کہ زیر چرخ کبود | ز ہر چہ رنگ تعلق پذیرد آزاد است

چاکر ہاں میں اوس جنے دا جیہڑا وچہ جہانے
دنیا دے جنجالوں ہویا وبالا یار یگانے

نصیحتے کنمت یاد گیر و در عمل آر | کہ ایں حدیث ز پیر طریقتم یاد است

مت دیاں میں تیرے تائیں یاد رکھیں مت میری
پیر طریقت میرے تائیں دسی بہتی دیری

مجو درستی عہد از جہان سست نہاد | کہ ایں عجوزہ عروس ہزار داماد است

ڈھونڈ وفا نہ دنیا کولوں ایہہ مکار پورانی
لکھاں خصم ہنڈاوے بن بن بیٹھے بال ایانی

چہ گویمت کہ بمیخانہ دوش مست و خراب | سروش عالم غیبم چہ مژدہ ہا داد است

نشہ اوڈاندیاں میخانے وچہ کیہ دساں میں بھائی
ہاتف مینوں گوشے اندر واہ واہ گل سنائی

| | | |
|---|---|---|
| کہ اے بلند نظر شاہباز سدرہ نشین | | نشیمن تو نہ این کنج محنت آباد است |

اے شہباز بلند اڈاری وڈی ہمتوں والے
ایہہ گھر دکھاں دَرداں والا نہیں تیرا متوالے

| | | |
|---|---|---|
| ترا ز کنگرہ عرش میزنند صفیر | | ندانمت کہ دریں دامگہ چہ افتاد است |

عرشوں نت آوازہ تینوں مارے یار پیارا
کیہہ جاناں کیوں دنیا اندر کیتا ای ایں پسارا

| | | |
|---|---|---|
| غم جہاں مخور و پند من میر از یاد | | کہ ایں لطیفہ نغزم ز رہرے یاد است |

دنیاں دا غم کھائیں نا ئیں مت بھلائیں نا ئیں
ایہہ نقطہ بہہ کول سُنا یاد لیر جائیں چا ئیں

| | | |
|---|---|---|
| رضا بداد بدہ واز جبیں گرہ بکشا | | کہ بر من و تو دَرِ اختیار نکشاد است |

دو ہتھاں سٹ کے اللہ اُتے رکھ تازہ پیشانی
دَس نہیں کجھ تیرے میرے سارے کم جہانی

| | | |
|---|---|---|
| نشان عہد و وفا نیست در تبسم گل | | بنال بلبل مسکین کہ جائے فریاد است |

پھل سلامت رہے نہ ہرگز باغ اندر کھڑکے
رو بلبل کر ہیش نہ ایتھے مست دلبر آ جھڑکے

| | | |
|---|---|---|
| حسد چہ مے بری اے سست نظم بر حافظ | | قبولِ خاطر و لطفِ سخن خداداد است |

تُہ شعر حافظ دے اُتے نہ کر گل دلیری
خاص خدا دیاں نے ایہہ گلاں نہ گل تیری میری

| | | |
|---|---|---|
| برو بکار خود اے واعظ ایں چہ فریاد است | | مرا فتادہ دل از کف ترا چہ افتاد است |

جا او واعظ اٹھ کم کر اپنا توں کیہہ شور مچایا
میں نے چھوڑ ہتھوں دتا دس کیہہ تدہ گوایا

| | | |
|---|---|---|
| بکام ما نرساند مرا لبش چوں نے | | نصیحتِ ہمہ عالم بگوش مَن باد است |

وانگن وجھلی میتوں حد تک ہو ہتھاں نال نہ لاوے
سارے جگ دی مت سکھ میریاں کنّاں توجہ نہ آوے

میانِ او کہ خدا آفریدہ است از ہیچ
دقیقہ ایست کہ ہیچ آفریدہ نکشادہ است

وہم خیال یقین گمانوں نازک بہت پیارا
کوئی سیانا دس نہ سکے ایہہ اسرار نیارا

گدائے کوئے تو از ہشت خلد مستغنی است
اسیر بند تو از ہر دو عالم آزاد است

جنت دی پرواہ نہ رکھے منگتا تیرے وڑدا
دوہیں جہانیں وہلا ہووے قیدی عشق سجندا

اگرچہ مستی عشقم خراب کرد ولے
اساس ہستی من زین خراب آباد است

عشق تیرے دی مستی بھاویں میری خاک اوڈائی
پر میں ایس وِیرانی اندر زندگی آبدی پائی

دلا منال ز بیدادِ جورِ یار کہ یار
ترا نصیب ہمیں کردہ است این داد است

سجناں دے وچھوڑیوں اے دِل مار نہ آہیں دھائیں
لیکھ تیرے وِچ ایہو لکھیا ہدیاں من رضائیں

برو فسانہ مخوان و فسوں مدم حافظ
کزین فسانہ و افسوں مرا بسی یاد است

جاہ حافظ چھڈ کچیاں گلاں نہ کر ایڈے جھیڑے
ایہو جیہے جھیڑے مینوں آگے یاد بہتیرے

غزل ۴۴

روزہ یک سو شد و عید آمد و دلہا برخاست
مے ز میخانہ بجوش آمد و میباید خواست

روزے گئے تے عیداں آیاں چن خوشی دا چڑھیا
مٹاں وِچ ٹپ ٹپ بادہ باہر آوے اڑیا

نوبت زہد فروشاں گران جان بگذشت
وقت شادی و طرب کرد زنداں برخاست

زہدی زہد کماون والے کر گئے اپنی واری
آیا وقت خوشی دا رندو اُٹھو کرو تیاری

چہ ملامت بود آں را کہ چو ما بادہ خورد
ایں نہ عیب است بر عاشق رندانہ خطا است

نہیں گناہ جے وانگ اساڈے جو کوئی نشہ اوڈاوے
عیب گناہ نشے دا مے عاشق دے نہ آوے

بادہ نوشے کہ درو ہیچ ریائے نبود
بہتر از زہد فروشے کہ درو بوئے ریاست

رند شرابی جس وچہ ناہیں ٹھگی تے ٹھگ بازی
زاہد زہد فروشوں چنگا بھانویں کیڈ نمازی

ما نہ مردانِ ریائیم و حریفانِ نفاق
آنکہ او عالم سرّاست بدیں حال گواست

دھوکھے بازی ٹھگی اندر نہیں اساڈا واسہ
حال بیان اساڈے اُتے رب گواہ ہے خاصہ

فرضِ ایزد بگذاریم و بکس بد نکنیم
وآنچہ گویند روا نیست نگوئیم رواست

نہیں بُریائی نال کسے دے بھانویں دین وِنجاوے
کہن حرام جنہوں اوہ سانوں خاص حلال دساوے

چہ بود گر من و تو چند قدح بادہ خوریم
بادہ از خونِ رزانست نہ از خونِ شماست

کیہہ جے نشہ اوڈیئے صوفی رل مِل نال بھرانواں
ایہہ ہے خون انگوری نہ ایہہ غیبت خوں علمانواں

این چہ عیب است کزیں عیب خلل خواہد بود
ور بود عیب چہ شد مردم بے عیب کجاست

نہیں اجیہا عیب نشے دا صدق ونجاوے جہڑا
کیہہ ہویا جے عیب بھی ہووے بِن عیبوں کس کیہڑا

حافظا از عشق خط و خال تو سرگردان است
ہم چو پرکار دلی نقطۂ پا ہرجا است

مکھ دوالے پھردا رہندا حافظ جیوں پرکارے
پر عشقے تیں قدم ٹکیا جیوں نقطہ وچکارے

غزل ۲۶ چو بشنوی سخن اہل دل مگو کہ خطا است
سخن شناس نۂ دلبر خطا اینجا است

سخن کسے گل فقیراں والی پاپ نہ ذمے لائیں
پاپ وڈیرا ایہا ہے جو سمجھ نہیں تُدہ تائیں

سرم بدنیا و عقبےٰ فرو نمے آید
تبارک اللہ ازیں فتنہا کہ در سر ما است

دوزخ جنت والے پاسے وہم نہ جاوے میرا
سُبحان اللہ جیتھے کیتا تیرے ذکر بسیرا

چو اندرونِ منِ خستہ دل ندانم کیست
کہ من خموشم و او در فغان و در غوغاست

خبر نہیں اس عاجز دِل وچ کہہ آوڑیا آپے
جو شو جوش رہے تے مینوں اپنا آپ نہ جاپے

دِلم ز پردہ بروں شد کجائی اے مطرب
بنال ہاں کہ ازیں پردہ کار ما بنواست

دلبر دِل تھیں باہر سدھایا اے قوال الاہی
آ تاں شاید مڑ گھر آوے سن کے رام دوہائی

مرا بکارِ جہان ہرگز التفات نبود
رُخ تو در نظرِ من چنیں خوشش آراست

کتاں کا جہاں جھگڑیاں اندر نہیں دِل لگ داندا
اکھیاں لوچہ بسیرا کیتا مکھ تیرے نے جیدا

نخفتہ ام بخیالے کہ مے پزم شبہا
خمار صد شبہ دارم شرابخانہ کجا است

نیند نہیں جھلا ندا ناہیں نشیوں ٹٹ ہنگالواں
کِتھے ہے میخانہ ساڈا تاں میں سُرتی پالواں

چنیں کہ صومعہ آلودہ شد بخونِ دلم
گرم بباده بشوئید حق بدست شما است

اوہ حجرہ جو میرے دل دے خونوں ہے آلودہ
جیکر نال شراب ہنگالن ہووے خوب آسودہ

ازاں بدیر مغانم عزیز مے دارند
کہ آتشے کہ نمیرد ہمیشہ در دِل ما است

آتش کد پئے کفر وچہ تائیں پیارا مینوں جانن
جو اگ کدئیں نہ بجھے نائیں میرے دل وچ پاون

چہ ساز بود کہ بنواخت مطرب عشاق
کہ رفت عمر و ہنوزم دماغ پر ز صدا است

ایس قوال اساڈے کیہہ کجھ ساز سرود سجایا
ساری عمر وہائی تاں بھی وچہ دماغ سمایا

خمارِ عشق تو دیشب در اندرونم بود
کجا است وقت عبادت چہ وقت سجادہ ہا است

نشہ کلھو کی سلانے والا ہن تک پیا سماوے
ویلا وقت دعا عبادت کوئی نظر نہ آوے

ندائے عشق تو دوشم در اندرون دادند — فضائے سینۂ حافظ ہنوز پر ز صدا است

عشق تیرے نساز لوں جیدوں بانگ الست سنائی
حافظ دے سینے وچہ تدوں اوہا شور دوہائی

غزل ۳۰

روضۂ خلد بریں خلوت درویشان است — مایہ محتشمی خدمت درویشان است

روضہ خاص بہشتاں والا گوشہ سمجھ فقیراں
خدمت وچہ فقیراں لوکاں مل داشان امیراں

گنج عزلت کہ طلسمات عجائب دارد — فتح آں در نظر رحمت درویشان است

حجرہ جیہڑا لکھ ہزاراں راز اسراروں بھریا
باہجھ توجہ رنداں لوکاں کھل نہ سکے اڑیا

قصر جنت کہ رضوانش بدربانی رفت — منظرے از چمن نزہت درویشان است

جس جنت دی دربانی دا رضوان فخر جتاوے
کوچے مولایاں دے وچوں اوہ اسدا کوچہ جاوے

آنچہ زر می شود از پرتو آں قلب سیاہ — کیمیائیست کہ در صحبت درویشان است

جیہڑی لوہی نوری کردی کالے جیوڑے تائیں
باہجوں صحبت رنداں لوکاں اوہ ہتھ لگدی نائیں

آنکہ پیشش بنہد تاج تکبر خورشید — کبریائیست کہ در حشمت درویشان است

سامنے جس دے سورج اپنی عزت خاک رلاوے
اوہ بزرگی شان فقیراں اندر نظری آوے

دولتے را کہ نباشد غم از آسیب زوال — بے تکلف بشنو دولت درویشان است

جس دولت نوں ایتھے اوتھے چنتا زیان نکائی
جیہی دولت باہجہ مشقت ساہداں سنتاں پائی

خسروان قبلۂ حاجات جہانند ولے — از ازل تا ابد صحبت درویشان است

بھاویں لا یحتیاج کہاون راجے رائے جگدے
پر ایہہ درجے درویشاں دی صحبت اندر لبھدے

روئے مقصود کہ شاہانِ جہان می طلبند | مظہرش آئینۂ طلعت درویشان است

جیہڑا مطلب رلیے رانے جگدے اندر بھالن
شیشے دِل درویشاں اندر اوہ مطلب ہتھ آون

اے تونگر مفروش ایں ہمہ نخوت کہ ترا | سروری در کنفِ ہمتِ درویشان است

دولت مندا تینجی شاخی دولت وس نہ کائی
ایہہ سب شان فقیراں طلیا اندر ایس لوکائی

گنجِ قارون کہ فرو میرود از قہر ہنوز | خوہندہ باشی تو کہ از غیرتِ درویشان است

گنج قارونی دھسدا جاندا جیہڑا وچ زمینے
ایہہ بھی غیرت رنداں کیتا جانی نال یقینے

بندۂ آصف عہدیم کہ در سلطنتش | صورتِ خواجگی و سیرتِ درویشان است

چاکر ہاں میں اوس بیٹے دا جِس دی شاہی اندر
ہر اک پاسے وَسدے لبھدے ہیٹوں رِند قلندر

حافظ ایں جا بادب باش کہ سلطان و ملک | ہمہ در بندگی حضرتِ درویشان است

کر سجدہ ہونیواں حافظ وچہ درگاہ فقیراں
متھے ایتھے ٹیکے ہوئے شاہاں لتے امیراں

غزل ۲۴

مطلبِ طاعت و پیمانِ درست از منِ مست | کہ بہ پیمانہ کشی شہرہ شدم روزِ الست

بہال نہ ہتھوں زہد ریاضت میں ہاں رندیگانہ
ازلوں لیکھ میرے وِچ لکھیا میخانہ پیمانہ

من ہماندم کہ وضو ساختم از چشمۂ عشق | چار تکبیر زدم یکسرہ بر ہر چہ کہ ہست

جِس دِن دا میں ندی پریموں وضو کیتا اڑیا
اِکو واری چا جنازہ سبھناں اُوتے پڑھیا

مے بدہ تا دہمت آگہی از سیرِ قضا | کہ بروئے کہ شدم عاشق و بہ بوئے کہ مست

لیا شراب تے دَسیئے تینوں راز اسرارِ الٰہی
کِس اُوتے میں عاشق ہویا کِس تھیں مستی پائی

کم کوہ کم است از کمر مور ایں جا | ناامید از درِ رحمت مشو ای بادہ پرست

عیب پہاڑاں جیڈے ایتھے وال برابر ناہیں
رحمت رب دی رندو لوکو چھوٹی نہیں کدائیں

جان فدائے دہنت باد کہ در باغِ نظر | چمن آرائے جہان خوشتر ازیں غنچہ نہ بست

مکھ تیرے توں سو سو واری جان صدقڑے جاوے
تیرے جیہا بانکا بیرھا کتلے نظر نہ آوے

بجز نرگسِ مستانہ کہ چشمش مرصاد | زیر ایں طارم فیروزہ کسی خوش نہ نشست

تیری اکھ مستانی باہجوں اندر ایس زمانے
سکھ آرام کسے نہیں پایا آکے وچ جہانے

حافظ از دولت عشق تو سلیمانی یافت | یعنے از وصل تواش نیست بجز باد بدست

حافظ عشق تیرے وچ پائی ایتھے آ سلیمانی
وچ ہوا دے اُڈدا رہندا پچھے تیرے جانی

غزل ۲۹

سرِ ارادت ما و آستانِ حضرت دوست | کہ ہرچہ بر سر ما میرود ارادت اوست

سر میرا دہلیز تساڈی ایہا خواہش میری
جو کجھ سر میرے تے آوے سبھو مرضی تیری

نظیر دوست ندیدم اگرچہ از مہ و مہر | نہادم آئینہ ہا در مقابلِ رُخِ دوست

وچ تصوّر چن سُورج نوں بہتی وار بٹھایا
تیرے جیہا سوہنا موہنا کوئی نظر نہ آیا

نثارِ روئے تو ہر برگِ گل کہ در چمن است | فدائے قدِ تو ہر سروبن کہ بر لبِ جُوست

باغے اندر ہر پھل تیرے مکھ تو وارے جاوے
سوہنے قد تیرے دے اگے سرو جیہا خم کھاوے

مگر تو شانہ زدی زلفِ عنبر افشاں را | کہ باد غالیہ سا گشت و خاکِ عنبر بوست

زلف معطر نوں توں شاید کنگھی پھیر چھنڈایا
مٹی عنبر وانگن ہوئی وا نے لہرا لایا

رخ تو در نظر آید مراد خواہم یافت | چرا کہ حال نکو در قفائے فالِ نکوست

جلوہ ویکھ تیرا دل جانا اوہن مراداں سچیاں
چنگی فالوں دلوچہ خوشیاں رہن ہمیشہ پکیاں

صبا ز حالِ دلِ تنگِ ما چہ شرح دہد | کہ چوں شکنج ورقہائے غنچہ تو بر توست

حال میرے نوں وا صبا دی کیکن پھول سناوے
تہ بر تہ دے توں اک دم کیکن کھولیا جاوے

زمن سبو کش این دیر رند سوزم و بس | بسا سرے کہ درین آستانہ سنگ و سبوست

اکو میں ہی مے خانے وچہ مست نہیں منہ لایا
بہتیاں نے مے خانے اندر ننگ ناموس ونجایا

زبانِ ناطقہ در وصفِ حسنِ او لال است | چہ جائے کلکِ بریدہ زبان بیہدہ گوست

حسن تیرے دی خوبی دسے کیکن جیبھ نکاری
گونگی ہووے بول نہ سکے منہ قلم بیچاری

این زبانِ دلِ حافظ در آتش طلب است | کہ داغدار ازل ہمچو لالہ خودروست

اجو حافظ عشق تیرے دی اگ نہیں کوئی بالی
خود رو گل لالے دے وانگن ازلوں اگی ڈالی

غزل ۱۴

دلِ سراپردۂ محبت اوست | دیدہ آئینہ دار طلعت اوست

خاص الخاص محبت کارن ایہہ تن بنیا نوری
اکھیاں خاص جھروکے تے دل بیٹھک خاص حضوری

منکہ سر در نیاورم بدو کون | گردنم زیر بارِ منتِ اوست

میں جے دوہیں جہانیں اپنی نہیں توجہ کردا
ہر گل تے کم اندر رہندا نال میرے دم بھردا

تو و طوبےٰ و ما و قامتِ یار | فکرِ ہر کس بقدرِ ہمت اوست

تیرے تائیں زہد ریاضت میتھوں درشن دلبر
آپو آپنی ہمت سیتی ہر کوئی ہوندا ماہر

دورِ مجنون گذشت و نوبت ماست　　ہر کسے پنج روزہ نوبتِ اوست

گیا زمانہ مجنوں والا آئی میری واری
کسنوں ایتھے رہناں ملیا دُنیا چار دہاڑی

من کہ باشم در آں حرم کہ صبا　　پردہ دار حریم حرمتِ اوست

کیہہ شے ہاں میں اوتھے جتھے باد صبا ہر ویلے
پردہ داری اندر رہندی دم دم شام سویلے

دولتِ عاشقی و گنج طرب　　ہرچہ دارم زیمن ہمّت اوست

عشقے اندر خوشیاں والے جو میں موتی لبھّے
جو کجھ ہور میرے ہتھ آیا اوسے دینے سبھّے

من و دل گر فنا شویم چہ باک　　غرض اندر میان سلامت اوست

کیہہ پرواہ جے پنجرہ تن دا ہو جاوے ہُن فانی
غرض اساڈی مُڈھوں ایہا رہے سلامت جانی

بے خیالش مباد منظرِ چشم　　زانکہ ایں گوشہ خاص دولتِ اوست

تیرے درشن باہجوں شالا اکھّیاں ہون نہ خالی
ایہہ ہے خاص جھروکا تیرا جاگہ خلوت والی

گر من آلودہ دامنم چہ عجب　　ہمہ عالم گواہِ عصمت اوست

نہیں تعجب جیکر ہاں میں اک گناہیں بھارا
پاکو پاک دسیوے ہر دل تیرا نام پیارا

ہر گلِ نو کہ شد چمن آرائے　　اثرِ رنگ و بوئے صحبتِ اوست

باغے اندر جیہڑے پھل نے ماریا آچمکارا
صحبت تیری تھیں ہتھ لگا اُسنوں حسن پیارا

فقر ظاہر مبیں کہ حافظ را　　سینہ گنجینۂ محبّت اوست

ویکھ نہ ظاہر حال فقیراں اندر عیب ملامت
سینے حافظ دے وچہ یمبر با عشق یقین سلامت

غزل ۳۱
آں سیہ چردہ کہ شیرینی عالم با اوست — چشم میگون لب خندان دل خرم با اوست
سبحان اللہ ماھی میرا خلق حسن دا والی
جس دے نوروں ظاہر ہووے مستی تے خوشحالی

گرچہ شیریں دہناں پادشہاں اند ولے — آں سلیمان زمانست کہ خاتم با اوست
کئی ہزار پیغمبر آئے لے جگ دی سلطانی
پر مُہر نبوّت والی اُسدے کول نشانی

روئے خوبست و کمال ہنر و دامن پاک — لاجرم ہمت پاکان دو عالم با اوست
پاک و پاک نورانی چہرہ رازاں اسراروں بھریا
نیکاں پاکاں جگ دیاں جا کے اوسے دا لڑ پھڑیا

خال مشکین کہ بر آں عارض گندم گون است — سر آں دانہ کہ شد رہزن آدم با اوست
کنکے وننے چہرے اوتے جیہڑا خال سہایا
جنّت تھیں کڈھ باہر آدم اوسے خاک رولایا

دلبرم عزم سفر کرد خدا را یاراں — چہ کنم با دل مجروح کہ مرہم با اوست
مدد کرو مولا لیو دلبر کیتا سفر ارادہ
کتھوں زخمی دل دی مرہم ملسی پیا تگادہ

با کہ این نکتہ تواں گفت کہ آں سنگین دل — کشت ما را و دم عیسیٰ مریم با اوست
جند میری کڈھ لے گیا دلبر تے نہیں واقف کوئی
او عیسیٰ بن مردہ اوس بن کون کرے دل جوئی

حافظ از معتقدان است گرامی دارش — زانکہ بخشایش بس روح مکرم با اوست
حافظ چا کر بندہ تیرا کر کجھ اُسدی کاری
ایس نمانے رُوح دی ہوسی تیرے کولوں داری

غزل ۳۲
دارم امید عاطفتے از جناب دوست — کردم جنایتے و امیدم بعفو اوست
انشاء اللہ در ماہی تھیں سب مراداں پاساں
کرکے خیانت وچہ معافی رکھیاں ہویاں آساں

دانم کہ بگذرد ز سر جرم من کہ او | گرچہ پری وش است ولیکن فرشتہ خوست

ہے معلوم معاف کرے گا مہرباں گل بُرایاں
وچہ جلالت کرے سخاوت خوبیاں وڈیاں پایاں

بے گفتگو چو زلفِ تو دل را ہمے برد | با روئے دلکش تو کرا روئے گفتگو است

گل کتھہ باجھوں زلف تساڈی دلنوں لٹ لیجاوے
مکھہ سوہنے دے ساہمنے ہوکے کیہڑا عرض سناوے

عمریست تا ز زلفِ تو بوئے شمیدہ ایم | زاں بوئے در مشام دلِ ما ہنوز بوست

زلف تیری دی خوشبو سنگھیاں مدت گذر سدھائی
ہن تک وچہ دماغ میرے دے اوسے دھوڑ دُہائی

ہیچ است آں دہاں کہ ندیدم ازو نشان | موئیست آں میان و ندانم کہ آنچہ موست

کجھ ہے وات لبھاندا تیرا باہر نام نشانوں
دالوں پتلی کمر تساڈی باہر وہم گمانوں

دارم عجب ز نقش خیالش کہ چوں نرفت | از دیدہ ام کہ دمبدمش کار شست و شوست

اکھیاں راہیں روہڑ وسنجایا پانی جگروں سارا
ایہہ نقش خیال تیرے دا اوتھوں رہیا سو ہارا

چشم دل گریستم کہ ہر آں کس کہ بگذشت | در دیدہ ام چو دید رواں گفت اینچہ جوست

رو رو ایڈ دو ماڈی پائی ہر اک ویکھہ پکارے
ایہہ کوئی نہر وگیندے جیہڑی پل پل ٹھاٹھاں مارے

با سر چو گوئے بر سر کوئے تو باختیم | واقف نشد کسے کہ چہ گوئیست و اینچہ کوست

کھینوں وانگن تیرے در تے سرنوں کھیڈ لوٹایا
اے پر کھیڈ میری دا نقطہ ہتھہ کسے نہیں آیا

حافظ بدستِ حال پریشان تو ولے | بر یادِ زلفِ یار پریشانیت نکواست

بھانویں حافظ مندی ہے ایہہ خواری سنے حیرانی
اسے پر اندر یاد میں وے چنگی ہے پریشانی

غزل ۴۲

آن شب قدرے کہ گویند اہل خلوت امشب است | یارب این تاثیر دولت از کدامی کوکب است

جس نوں رات برات سداون اوہ ہے رات اجوکی
کیہڑے تارے اندر یارب ایہہ تاثیر انوکھی

تا بگیسوے تو دست ناسزایان کم رسد | ہر دلے در حلقۂ در ذکر یارب یارب است

تاں جے سفلیاں دا ہتھ تیری زلف تلک سجاوے
ہر تنے اندر یاد تیری دے ساز سرود سجاوے

کشتۂ چاہ زنخدان توام کز ہر طرف | صد ہزارش گردن جان زیر طوق غبغب است

تاں میں کھوہ محبت اندر ڈب ڈب جان وسنجالواں
کئی ہزاراں اگے ایتھے ڈبے ہوئے پاواں

تاب خوئے بر عارضش بین کآفتاب گرم رو | در ہوائے آن عرق تا ہست ہر روزش تب است

ویکھ جمال جلالت بھریا سورج شام صباحیں
وچ محبت تپدا رہسی روز قیامت تائیں

اندر آن منزل کہ با اسپ صبا بندند زین | با سلیمان چون برانم من کہ مورم مرکب است

باد صبا دے گھوڑے اتے جاوے جو اسواری
ہوا سوار کیڑے دا لیکن یاراں نال اوڈاری

شاہسوار من کہ مہ آئینہ دار روئے اوست | تاج خورشید بلندش خاک نعل مرکب است

ماہی میرا جیدا چہرہ شیشہ چن بدر دا
مٹی سنب گھوڑے دی جس دی سورج تاج فلک دا

آب حیوانش ز منقار بلاغت میچکد | زاغ کلک من بنام ایزد چہ عالی مشرب است

جس دی نوک زبانوں چووے رس رس آب حیاتی
پنکھی قلم میری نے پایا واہ واہ مشرب ذاتی

من نخواہم کرد ترک لعل یار و جام مے | زاہدان معذور داریدم کہ اینم مذہب است

کدے نہ چھڈاں میں اجیہا بادہ عشقے والا
دیہو معافی زاہدو مینوں میرا دین نرالا

آنکہ ناوک بر دلم از زیر چشمی مے زند ‖ قوت جان حافظش در خندہ زیر لب است

آکھ جھمکے اندر جیہڑا تیر دلے نوں مارے
حافظ اُس دے مِٹھڑے ہاسے وچوں روزی پاوے

غزل ۴۴ سینہ ام ز آتش دل در غم جانانہ بسوخت ‖ آتشے بود دریں خانہ کہ پیمانہ بسوخت

ساڑ کے سینہ بھڑک دِلے تھیں ملے باہر لنبے
ایہہ کوئی اگ دلے وچہ آہی ساڑ بل جیوڑا کنبے

تنم از واسطہ دوریئے دلبر بگداخت ‖ جانم از آتش ہجرش جانانہ بسوخت

دُوری اندر دلبر کولوں تن من ساڑیا سارا
جان نمانی ہجروں ہوئی ساڑ بل جیوں انگیارا

ہر کہ زنجیر سر زلف پری روئے تو دید ‖ شد پریشان و دلش بر من دیوانہ بسوخت

سوہنے مکھہ نے زلف تیری وا کتنڈل جس نے ڈِٹھا
حال میرے تے جل بل اُس نے جیوڑا اپنا کٹھا

سوز دل بین کہ ز بس عاشق دل شمع ‖ دوش بر من ز سر مہر چو پروانہ بسوخت

ساڑن جگمہ دی اکھیاں راہیں ویکھہ شمع سہل روئی
وانگ پتنگاں نرمس کما کے ساڑ بل کوئلہ ہوئی

چوں پیالہ دلم از توبہ کہ کردم بشکست ‖ چوں صراحی جگرم بے مے پیمانہ بسوخت

توبہ کرنے تھیں دل میرا ٹٹا وانگ پیالے
وانگ صراحی باجھ شرابوں ہئے جگر توں چھالے

ماجرا کم کن و باز آ کہ مردم چشم ‖ خرقہ از سر بدر آورد و بشکرانہ بسوخت

کھپے کے وعظ نصیحت تائیں مے خانے آ اڑیا
دھیری اکھیاں تھیں من خرقہ شرم حیا دا ساڑیا

آشنائی نہ غیر است کہ دل سوز من است ‖ چوں من از خویش برفتم دل بیگانہ بسوخت

ساڑن دلبدی میری کوئی جیہی مریڑی ناہیں
عشقے اندر ساڑ باجھ جس نے دُنیاں میریاں تائیں

خرقۂ زہد مرا آبِ خرابات ببرد | خانۂ عقلِ مرا آتشِ میخانہ بسوخت

عشقے دے بادے وچہ رڑھیا خرقہ زہداں والا -
مے خانے دی اگ وچہ سڑیا خانہ عقلاں والا

ترکِ افسانہ بگو حافظ و می نوش دمے | کہ نخفتیم شبے شمع و با فسانہ بسوخت

چھڈ ایہہ کوڑیاں گلاں حافظ اک پل نشہ اوڈائیے
گلاں کتھاں اندر کاہتوں ایویں رات لنگھائیے

غزل ۴۷ زاہدِ ظاہر پرست از حالِ ما آگاہ نیست | در حقِ ما ہر چہ گوید جائے ہیچ اکراہ نیست

واقف ناہیں حال میرے دا زاہد وعظ سناوے
مندا چنگا جو کجھ آکھے ساتوں بُرا نہ بھاوے

در طریقت ہر چہ پیش سالک آید خیر اوست | در صراطِ مستقیم اے دل کسے گمراہ نیست

عشقے اندر سالک اُتے جو گذرے سو واہ وا
سدّھی راہیں ٹُردیاں ناہیں لگ دامن پچھتاوا

تا چہ بازی رخ نماید بیدقے خواہیم راند | عرصۂ شطرنج رنداں را مجالِ شاہ نیست

مٹھی مٹھی چال نہ چھڈیں کجھ نہ کجھ بن جاسی
آخر اک دن نفس کمینہ میدانوں نس جاسی

اینچہ استغناست یا رب وینچہ نادر حکمت است | کایں ہمہ زخمِ نہانست و مجالِ آہ نیست

ایہہ کیہہ بے پرواہی یارب ایہہ کیہہ حکمت تیری
زخموں زخم ہویا دل ایپر آہ نہ نکلے میری

چیست ایں سقفِ بلندِ سادۂ بسیار نقش | زیں معما ہیچ دانا در جہاں آگاہ نیست

نہ معلوم تینوں ایہہ کیہہ ہے اُوچا چھت گلکاری
کوئی سیانا سمجھ نہ سکے نال عقل دی یاری

صاحبِ دیوانِ ما گوئیا نمے داند حساب | کاندریں طغرا نشانِ حسبۃً للہ نیست

مُفتی دفتر عشق میرے دے شاید رحم نہ سکھیا
للہ نظر کرم دا نقطہ سر خطے تے نہیں لکھیا

ہر کہ خواہد گو بیا و ہر کہ خواہد گو برو — گیر و دار و حاجب و دربان درین درگاہ نیست

جو کوئی چاہے آوے بہاوے جو کوئی چاہے جاوے
راکھے تے دربان نہ ایتھے نہ کوئی پھڑے پھڑاوے

ہر چہ ہست از قامتِ ناساز بے اندامِ ماست — ورنہ تشریفِ تو بر بالائے کس کوتاہ نیست

قد میرے دی ہے بدبختی جو ایہہ پورا ناہیں
نہیں تے خلعت لطف کرم دا چھوٹا ہیں کداہیں

بر درِ میخانہ رفتن کارِ یکرنگاں بود — خود فروشاں را بکوئے میفروشاں راہ نیست

در مے خانے اوتے جاون جہڑے رند قلندر
ملّاں قاضی راہ نہ پاون کوچے رنداں اندر

بندۂ پیرِ خراباتم کہ لطفش دائم است — ورنہ لطفِ شیخ و زاہد گاہ ہست و گاہ نیست

چاکر ہاں میں پیر اپنے دا جس دی رحمت دائم
صوفی صافی رہندے ناہیں رحمت اندر قائم

حافظ ار بر صدر ننشیند ز عالی ہمتی است — عاشقِ دُردی کش اندر بندِ مال و جاہ نیست

وڈی ہمّت ہے جے حافظ تاج فقر سر پاوے
نشہ اوڈنے والا جگ دیاں قیداں وچ نہ آوے

غزل ۳۶ آں پیکِ نامور کہ رسید از دیارِ دوست — آورد حرزِ جاں ز خطِ مشکبارِ دوست

ایہہ جو قاصد وانگ فرشتے ملک سجن تھیں آیا
سکھ سنیہا خوشیاں بھر یا دلبر وَلّوں لیایا

خوش میدہد نشانِ جلال و جمالِ یار — خوش میکند حکایتِ عزّ و وقارِ دوست

اُسدے حسن جمالوں دیوے پکا پتہ نشانی
مہر دلاسا دلبر والا کرے بیان زبانی

جاں دادمش بمژدہ و خجلت ہمی برم — زیں نقدِ کم عیار کہ کردم نثارِ دوست

سن سن راز سجن دے اپنی جندڑی گھول گھمائی
اَے پر ہاں شرمندہ میتھوں کیہ خدمت ہو آئی

سیرِ سپہر و دورِ قمر را چہ اختیار ‌ ‌ ‌ درگردش اند بر حسبِ اختیارِ دوست

کیہہ پھرو اسا دم دا کوڑی دُنیا دی زندگانی
آخر اک دن باجھ خدا دے سبھناں ہونا فانی

شکرِ خدا کہ از مددِ بختِ کارساز ‌ ‌ ‌ بر حسبِ مدعاست ہمہ کار و بارِ دوست

نیک نصیبے میرے رب تھیں واہ واہ مدد چاہی
مرضی موافق دلبر دے میں اپنی ہمت پائی

گر بادِ فتنہ ہر دو جہاں را بہم زند ‌ ‌ ‌ ما و چراغِ چشم و رہِ انتظارِ دوست

واء فتنے دی پٹ لے جاوے جیکر دو جگ تائیں
وچھاوڑیکاں اتھوں رہسن اکھیاں شام صباحیں

کحل الجواہرے بمن آر اے نسیمِ صبح ‌ ‌ ‌ زاں خاکِ نیک بخت کہ شد رہگذارِ دوست

اکھیاں کارن سرمہ لیاویں جا اوہ بادِ صبائی
اوس مٹی تھیں جس دے اُتوں لنگھیا میرا ماہی

ماییم و آستانۂ عشق و سرِ نیاز ‌ ‌ ‌ تا خوابِ خوش کرا برد اندر کنارِ دوست

بس ہن میں ہاں گلی صحن دی یاں سر عاجز میرا
ویکھیئے ہن وچ بغل ماہی دے جا بہندا اے کیہڑا

دشمن بقصدِ حافظ اگر دم زند چہ باک ‌ ‌ ‌ منت خدائے را کہ نیم شرمسارِ دوست

کیہہ ڈر جے کر حافظ تے ہن سو دشمن چڑھ آوے
یار میرا جد راضی یا نہ کی پیش نہ اُسدی جاوے

غزل ۳ زلفت ہزار دل بیکے تارِ مو ببست ‌ ‌ ‌ راہِ ہزار چارہ گر از چار سو ببست

حسن تیرے نے ہر خوبی وچ لکھاں بنھ بہالے
کئی ہزار علاجی آئے کوئی پیش نہ جائے

تا عاشقاں ببوئے نسیمش دہند جان ‌ ‌ ‌ بکشود نافہ و در آرزو ببست

تاں جے عاشق خوشبو تیری لے کے جان ونجائیے
یُوہا کھول کستوری والا سب در بند کرائیے

شیدا از آں شدم کہ نگارم چو ماہِ نو ‌ ‌ ‌ ابرو نمود و جلوہ گری کرد و رو بہ بست

رنگ رنگیلے سوہنے مکھ تے تاں ہن جان وچنجائی
چڑھ کے واکن چن نویں دے جھاتی فیر نہ پائی

ساقی بچین و رنگ مے اندر پیالہ ریخت ‌ ‌ ‌ ایں نقشہا نگر کہ چہ خوش در کدو بہ بست

رنگا رنگ شراب سجن نے وچ پیالے پایا
نال ہزاراں نقش نگاراں تنبو خوب سجایا

یارب چہ سحر کرد صراحی کہ خونِ خم ‌ ‌ ‌ با نغمہائے قلقلش اندر گلو بہ بست

ایہہ کیہہ جادو ایہہ کیہہ منتر ایس صراحی پڑھیا
گل دے اندر جوش شرابوں قلقل ہو وے اڑیا

دانا چو دید بازیِ ایں چرخِ حقہ باز ‌ ‌ ‌ ہنگامہ باز چید و درِ گفتگو بہ بست

ایس مکار زمانے دی جد دلبر کھیڈ پچھاتی
کچھ نہاراں بنھ کچا واچکیا دانہ پانی

مطرب چہ نغمہ ساخت کہ در پردۂ سماع ‌ ‌ ‌ بر اہلِ وجد و حال درِ ہائے ہو بہ بست

ایس گویئے پردے اندر ایہہ کیہہ اگ وچایا
سجن ٹین صوفیاں کولوں بل دے وچ چھوڑایا

حافظ ہر آنکہ عشق نورزید و وصل خواست ‌ ‌ ‌ احرام طوفِ کعبۂ دل بے وضو بہ بست

باہجھ پریموں حافظا جس نے تاہنگ وصل دی لائی
بن وضو حج کرنے اوتے کوڑی حرص جمائی

مرحبا اے پیکِ مشتاقاں بدہ پیغامِ دوست ‌ ‌ ‌ تا کنم جاں از سرِ رغبت فدائے نامِ دوست

سکھ سنیہا دلبر سندا دیہہ قاصد میں واری
نام نشان سجن توں واراں تاں ہے جان پیاری

والہ و شیدا است دائم ہمچو بلبل در قفس ‌ ‌ ‌ طوطیِ طبعم ز شوقِ شکر و بادامِ دوست

بلبل واکن ہجرے اندر جان میری دا طوطا
لذت شوق وصال تیرے وچ رہے ہمیش کھلوتا

زلفِ او دام است و خالش دانہ آن دام من ۔ بر امید دانۂ افتادم اندر دام دوست

زلفاں دی پھاہی وچہ دلبر دانہ خال سٹا کے
پھڑیا جان میری دا پنکھی پھاہی وچہ پھسا کے

سر ز مستی بر نگیرد تا بہ صبحِ روزِ حشر ۔ ہر کہ چوں من در ازل یک جرعہ خورد از جام دوست

مستی وچوں سر نہ چکسی تا کن روز قیامت
میرے وانگن جس نے پیتا بادہ عشق امانت

من نوشتم نامۂ از شرحِ حالِ خود ولے ۔ دردِ سر باشد نمودن بیش ازیں ابرام دوست

لکھیا میں دلے دا حالا پر چنگا نہیں کیتا
پیا کھپاناں تیکاں تائیں چنگا ناہیں سیتا

میل من سوئے وصال و قصدِ او سوئے فراق ۔ ترکِ کامِ خود گرفتم تا بر آید کامِ دوست

میتوں تاہنگ وصل دی رہندی تے اوہ وچہ جدائی
منیں میں رضا حق اسدی کرے جو چلے بھائی

گرد ہر دم کشتم در دیدہ ہم چوں توتیا ۔ خاکِ راہے کان مشرف گرد از اقدامِ دوست

اوسدے پیراندی جے مٹی ہتھ کدے آ جاوے
سرمے وانگن اکھیاں اندر جیوڑا میرا پاوے

حافظ اندر دردِ او میسوز و با درماں مساز ۔ زانکہ درمانی ندارد دردِ بے درمانِ دوست

سڑ ہنت درد غماں وچہ حافظ ڈھونڈ علاج نہ کائی
عشقے والا درد نہ جاوے کدئیں نال دوائی

آں پری چہرہ کہ دوش از برِ ما رفت ۔ آیا چہ خطا دید کہ از راہِ خطا رفت غزل ۹۴

کل اساڈے کولوں اٹھ گیا سوہنا چپ چپیتا
خبر نہیں کیہ ڈٹھا اوس نے عیب جہڑا میں کیتا

تا رفت مرا از نظر آں چشمِ جہاں بیں ۔ کس واقف ما نیست کہ از دیدہ چہا رفت

چند دا نور اکھیاں دا میرا اکھیاں وچوں گیا
کیہہ کوئی جانے حال میرے نوں ہویا حال کویہا

| | | |
|---|---|---|
| ...شمع در گرفت از گذر آتش دل دوش | | آن دود کہ از سوزِ جگر بر سرِ ما رفت |

شمع اُوتے نہ آئی ہوسی جیہی سوز خواری
جو کل میرے سوز جگر تھیں اُٹھی دُھواں دھاری

| | | |
|---|---|---|
| ...ز دور از رخ تو دم بدم از گوشۂ چشم | | سیلابِ سرشک آمد و طوفانِ بلا رفت |

دُوری اندر دم دم میرے اکھ دے گوشیوں سیاباں
چڑھ طوفان محبّت ندیاں وگ وگ لنگھ سدھایاں

| | | |
|---|---|---|
| ...از پائے فتادیم چو آمد شبِ ہجراں | | در درد بمیاندیم چو از دست دوا رفت |

رات وچھوڑے والی اندر ڈگّا کر کر زاری
باہجھ دواؤں دُکھیں دردیں ساری رات گذاری

| | | |
|---|---|---|
| ...گفت وصالش بدعا باز توان یافت | | عمریست کہ عمرم ہمہ در کارِ دعا رفت |

منگ دعائیں ملسی دلبر غیبوں کوکاں پیّاں
وچہ دعاباں عمر لنگھائی ساریاں انہوں گیّاں

| | | |
|---|---|---|
| احرام چہ بندیم کہ آں قبلہ نہ اینجا است | | در سعی چہ کوشیم کہ از مروہ صفا رفت |

قبلہ کعبہ لبھّے نائیں بنھ احرام کیہہ جا لواں
باہجھ صفاؤں مروہ اُوتے میں کیہہ سعی جتانواں

| | | |
|---|---|---|
| ...گفت طبیب از سرِ حسرت چو مرا دید | | ہیہات کہ درد تو ز قانونِ شفا رفت |

وَیدی میرے ہو افسوسی نیڑے ہو کے کہیا
وچہ قانون شفا دے تیرا کوئی علاج نہ رہیا

| | | |
|---|---|---|
| ...دوست بپرس بارِ حافظ قدمی نہ | | زاں پیش کہ گویند کہ از دارِ فنا رفت |

لے دلبر آ پچھ کدے تے حافظ نوں پا پھیرا
اگے اوس تھیں جیدوں لوکائی پڑھے جنازہ میرا

غزل ۴

| | | |
|---|---|---|
| منم کہ گوشۂ میخانہ خانقاہ منست | | دعائے پیر مغان وردِ صبحگاہِ منست |

گوشہ میخانے دا جیہڑا ہے اوہ حجرہ میرا
اُٹھ سویرے نت گوّاں میں پیر مغاں دا اسہرا

گرہم ترانہ و چنگ و صبوح نیست چہ باک | نوائے من بسحر آہ عذر خواہ منست

ساز سرود رباب سرنگی کیہہ جے کول نہ میرے
اکو سروں نجلی دی میری کافی وقت سویرے

ز پادشاہ و گدا فارغم بحمد اللہ | گدائے خاک در دوست پادشاہ منست

شکر الٰہی فارغ ہو یا شاہ گداؤں پکا
منگتا گلی تیری دا جیہڑا میرا ہے اوہ مکہ

غرض ز مسجد و میخانہ ام وصال شما است | جز این خیال ندارم خدا گواہ منست

بھانویں ہیں کے خلنے جانواں بھانویں وڑاں مسیتی
وصل بناں میں قسم الٰہی ہور نماز نہ نیتی

مرا گدائے تو بودن ز سلطنت بہتر | کہ ذلّ جور و جفائے تو عز و جاہ منست

گلی تیری دی خاص گدائی شاہی کنوں بھلیری
خواری زاری تیری اندر وڈی عزت میری

اگر بہ تیغ اجل خیمہ بر کنم ورنہ | رمیدن از در دولت نہ رسم و راہ منست

گلی تیری وچ ڈگا رہساں مرنے تاکن دیئے
رسم اساڈی جتھے رہیئے اوتھے ہی مرجایئے

از آن زمان کہ برین آستان نہادم روئے | فراز مسند خورشید تکیہ گاہ منست

جس دن دا میں در تیرے تے آکے سیس نوایا
اوسے دن دا سورج تائیں تکیہ اپنا پایا

گناہ اگرچہ نبود اختیار ما حافظ | تو در طریق ادب کوش و گو گناہ منست

بھاویں پاپ کماناں حافظ وس نہ ساڈے جاپے
پر توں اوہدا ادب نہ چھڈیں آکھیں کیتا آپے

غزل ۱۷

لعل سیراب بخون تشنہ لب یار منست | از پئے دیدن او دادن جان کار منست

لہو تریلے ہوٹھ نگیلے رکھے دلبر میرا
جان وجنگ کے درشن پاناں اوہدا کم میرا

خرم آں چشم سیاہ بادش و مژگان دراز | ہر کہ دل بردن او دید و در انکار منست

سوہنیاں نقشاں بانکیاں لگے شالا موہنہ ٹکاوے
جیہڑا ویکھ اوہناں دی لوٹی مڑ مینوں بد لاوے

ساربان رخت بدروازہ مبر کاں سر کوہ | شاہراہیست کہ منزل گہ دلدار منست

چا کے بھار سفر دے دل بیٹھ نہ ڈر دلبر دے
ایتھے دلبر میرا اترے اندر عیش امن دے

بندۂ طالع خویشم کہ دریں قحط وفا | عشق آں لولی سرمست خریدار منست

واہ واہ بھاگ میرے جو اندر ایس پلید زمانے
آپے عشق خریدیا مینوں کر کر کئی بہانے

طبلۂ عطر گل و درج عبیر افشانش | فیض یک شمہ ز بوئے خوش عطار منست

عنبر عود گلاب عطر وچہ جو خوشبوئیاں آیاں
اوس عطار میرے فیضوں سبھے خوبیاں پایاں

باغبان ہمچو نسیمم ز در خویش مراں | کآب گلزار تو از اشک چو گلنار منست

وانگ ہوا دے مینوں مالی در تھیں رد نہ اڑیا
میرے پانی اکھیوں رہندا باغ تیرا ہے کھڑیا

شربت قند و گلاب از لب یارم فرمود | نرگس او کہ طبیب دل بیمار منست

دل بیمار تیرے دا وَیدی دم دم پیا پکارے
بوسہ دلبر والا تیرا خاص علاج پیارے

آں کہ در طرز غزل نکتہ بہ حافظ آموخت | یار شیریں سخن نادرہ گفتار منست

جس نے حافظ تائیں نکتے غزلاں وچہ سکھائے
اوہ آپی ہے دلبر جیتھے وہم خیال نہ جائے

غزل ۴۴

روزگاریست کہ سودائے بتاں دین منست | غم ایں کار نشاط دل غمگین منست

مدت گذری عشقے اندر ٹھاکر دوانے وڑیا
دکھیا جیوڑا میرا ایتھے راضی رہندا اڑیا

دیدن روئے ترا دیدۂ جان مے باید — وین کجا مرتبۂ چشم جہاں بین من است

دِل دیاں اکھیاں باہجھ نہ ہووے حاصل درشن تیرا
جگ دیاں اکھیاں ویکھ نہ سکن تیرا نوری چہرا

تا مرا عشق تو تعلیم سخن گفتن کرد — خلق را ورد زبان تحسین من است

عشق تیرے نے سبق پڑھایا شعر سخن احسن دا
وِرد وظیفہ کرے لوکائی صفت میرے دا تن دا

دولت فقر خدایا بمن ارزانی دار — کین کرامت سبب حشمت و تمکین من است

یارب دولت گنج فقر دی بخش عنایت کر کے
نام میرا اوچے نگاراتاں عرشاں تے چڑھ کے

واعظ شحنہ شناس این عظمت گو مفروش — زانکہ منزل گہ سلطان دل مسکین من است

اے دِل وِچ نہ ایہہ دِل نوری بدلے دنیا داری
ایہہ ڈیرا سلطان سخی دا نہ کرا ایڈ خواری

یارب این کعبۂ مقصود زیارت گہ کیست — کہ مغیلان طریقش گل و نسرین من است

کس دی خاطر ایہہ دِل نوری یارب بن تن آیا
جس دے راہ دے کنڈیاں تائیں پھل چنبیلی پایا

یارا باش کہ زیب فلک و زینت دہر — از مہ روئے تو و اشک چو پروین من است

سنگی رہ اساڈے تاں ایہہ زینت جگ فلک دی
مکھ تیرے تے آنسو میرے رکھن نت چمک دی

حافظ از حشمت پرویز دگر قصہ مخواں — کہ لبش جرعہ کش خسرو شیرین من است

جگ دے نام نشانا نوں لے حافظ چھیڑ نہ جھیڑے
ایہہ بھی سب بنائے ہوئے دلبر تیرے میرے

غزل ۱۴ اے شاہد قدسی کہ کشد بند نقابت — اے مرغ بہشتی کہ دہد دانہ و آبت

کون لباس دوے تے تیرے دلبر پاندا ہوسی
اے مرغ بہشتی دانہ پانی کون کھواندا ہوسی

خوابم بشد از دیدہ ازیں فکر جگر سوز
کاغوش کہ شد منزل آسایش و خوابت

ایہناں سوچاں اندر اکھیوں نیندر گئی گوائی
کس دے کول امن وچہ بہندا رہندا ہوسیں راتی

درویش تے بری و تو ستم گر نہ باشد
اندیشۂ امرزش و پروائے ثوابت

اپنے دردیاں مسکیناں نوں کدئیں پچھیں ناہیں
خوف عذاب ثواب دلے وچہ شاید تیرے ناہیں

راہ دل عشاق زد آن چشم خماری
پیدا است ازیں شیوہ کہ مست است شرابت

مست چشم متوالی تیری لٹ لیا دِل ساڈا
ایتھوں ثابت ہویا ڈاہڈا مست شراب نساڈا

تیرے کہ زدی بر دلم از غمزہ خطا رفت
تا باز چہ اندیشۂ کند رائے صوابت

کسے نظر توجہ دِل تے جو توں تیر چلایا
گیا خطا ہن دیکھئے کیہہ کجھ سوچیں بار خدایا

ہر نالہ و فریاد کہ کردم نشنیدی
پیدا است نگارا کہ بلند است جنابت

رورو کیتے بہتے تہلے پر توں اِک نہ سُنیاں
تاں دربار تیرا بڈا جا تا چھت اوچیر اچیاں

اے قصر دِل افروز کہ منزل گہ انسی
یارب نکناد آفت ایّام خرابت

اے اوہ قدسی نوری حجرے ڈٹھے جلق امردے
شالا واء نہ آوے تتی وچہ ایہے گھر دے

دوراست سرآب دریں بادیہ ہشدار
تا غولِ بیابان نہ فریبد بہ سرابت

ہوش کریں اس جنگل اندر پانی ملنا اوکھا
بھکھیں لوٹیں مت شیطان دسکے دیوے آ نہ دھوکھا

تا در رہ پیری بچہ آئین روی اے دل
بارے بغلط صرف شد ایّام شبابت

وچ بڈھیپے راہ محبّت اے دِل کیکن چلّیں
وقت جوانی مفت گوایا رو رو راہیں مرسیں

حافظ نہ غلامیست کہ از خواجہ گریزد | لطفے کن و باز آ کہ خرابم ز عتابت

حافظ جا کر نہیں اجیہا جو تیتھوں نس جاوے
رحم کما مڑ آ اکوا ہی مر گیا ایسے بھلے

غزل ۴۴

باغ مرا چہ حاجت سرو و صنوبر است | شمشاد سایہ پرور من از کہ کمتر است

سرو صنوبر دی کی حاجت باغ میرے نوں یارا
اکو ہی شمشاد بہتیرا جگ تے جھلن مارا

اے نازنین پسر تو چہ مذہب گرفتہ | کت خون ما حلال تر از شیر مادر است

اے نازک متوالے چھوہرے توں کیہہ مذہب بنایا
ماں دے شیر دوں ودھ کے ساڈا خون حلال بنایا

چوں نقش غم ز دور بہ بینی شراب خواہ | تشخیص کردہ ایم مداوا مقرر است

دنیا دا غم آوے جے کر پی شراب پرانا
مڈھوں داور تارا ساڈا ایہو نشہ اوڈاناں

یک قصہ بیش نیست غم عشق وین عجب | از ہر کسے کہ می شنوم نا مکرر است

اکو ہے بیان اساڈا اندر عشق کہانی
دکھیئے لکھاں ہتے غم اکو آوے بڑی حیرانی

از آستان پیر مغان سر چرا کشم | دولت دریں سرا و کشایش دریں در است

پیر مغان دے کوچیوں کیکن سر اپنا میں چالواں
دولت رزق فراخی سب کجھ ایسے گھر وچ پالواں

دے وعدہ داد وصلم و در سر شراب داشت | امروز تا چہ گوید و بازش چہ در سر است

مستی اندر وصل اپنے دا دلبر کیتا وعدہ
دیکھیئے اج نہ مستی اندر کرے نہ ہور ارادہ

ما آبروئے فقر و قناعت نمے بریم | با پادشاہ بگو کہ روزی مقدر است

اسی کرے نہیں ہتھوں دیندے عزت فقر فقیری
ساڈا رزق مقدر نہ وچہ شاہی ملتے امیری

شیراز و آبِ رکنی و آں بادِ خوش نسیم
عیبش مکن کہ خالِ رخِ ہفت کشور است

واہ ٹھنڈیری ملک میرے دی نلے ٹھنڈا پانی
ست ولائتاں دے موہنہ اُتے ایہہ اِک خال نچھانی

فرق است زآبِ خضر کہ ظلمات جائے اوست
تا آبِ ما کہ منبعش اللہ اکبر است

کتھے آبِ حیات خضر دا کتھے بادہ ساڈا
اوہ ہے وِچ ہنیرے تے ایہہ اسم اعظم وِچ ڈاہڈا

در کوئے ما شکستہ دلی میخرند و بس
بازارِ خود فروشی ازاں سوئے دیگر است

ناچیزی مسکینی میرے در اُتوں ہتھ آوے
جس نے خودی وہاجنی ہووے زاہد دے گھر جاوے

حافظ چہ طرفہ شاخِ نباتیست کلکِ تو
کش میوہ دلپذیر تر از شہد و شکر است

حافظ قلم تیریاں گلاں واہ مٹھیاں واہ مٹھیاں
شہد شکر بھل جاوے اُستوں جس نے سنیاں ڈٹھیاں

غزل ۷۹ شگفتہ شد گلِ حمرا و گشت بلبل مست
صلائے سرخوشی اے عاشقانِ بادہ پرست

کھڑیا پھُل سنہری بلبل مست ہوئی دیوانی
اُٹھو نشہ اُڈاؤ رِندو دور ہوئی حیرانی

اساسِ توبہ کہ در محکمی چو سنگ نمود
ببین کہ جامِ زجاجی چگونہ اش بشکست

توبہ جیہڑی پتھر وانگن نہیں سی ٹٹن والی
ویکھو کیکن توڑیا اُسنوں نازک جیہی پیالی

بیار بادہ کہ در بارگاہِ استغنا
چہ پاسبان و چہ شاہ و چہ ہشیار و چہ مست

لیا شراب جو بے پرواہی والے کوچے اندر
اِکو جیہے نے کل راجے رلے رِند قلندر

ازیں رباط دودر چوں ضرورتست رحیل
رواق و طاقِ معیشت چہ سربلند و چہ پست

کوچ ایس فناہ دیو چوں جد چلنا جد چلنا
تاں پھر اُوچا نیواں درجہ کیہہ ملنا کیہہ ملنا

| | |
|---|---|
| مقامِ عیش میسّر نمے شود بے رنج | بلے بحکم بلا بستہ اند روز اَلسْت |

دکھاں درداں باہجہ نہ لبھے ہرگز ذات الٰہی
رنج مصیبت والی چھٹی ازلوں ایس لکھائی

| | |
|---|---|
| بہ ہست و نیست مرنجان ضمیر و خوش میباش | کہ نیستی است سرانجام ہر کمال کہ ہست |

نہ کر غم خوش رہ ہمیشہ لبھے یا نہ لبھے
پوے زوال کمالیّت نوں اکثر جانن سبھّے

| | |
|---|---|
| شکوہ آصفی و اسپ باد منطق طیر | بباد رفت و ازاں خواجہ ہیچ طرف نہ بست |

تخت ہوائی باد صبائی نالے شاہنشاہی
ویکھ ہوئے برباد سلیمان آخر خاک اُڈائی

| | |
|---|---|
| ببال و پر مرو از رہ کہ تیر پرتابی | ہوا گرفت زمانے ولے بخاک نشست |

حرص ہوائے باز وِ کیں مکے بیٹھ نماناں ہوکے
اُڈ اُڈ تیر ہوا وچہ آخر آوے تھلّے بھونکے

| | |
|---|---|
| زبانِ کلکِ تو حافظ چہ شکر آں گوید | کہ تحفہ سخنش مے برند دست بدست |

قلم تیری تھیں حافظ کیکن ہووے شکر گذاری
تحفہ کر کے گلّاں جس دیاں کھڑے لوکائی ساری

غزل ۱۲

| | |
|---|---|
| زلف آشفتہ و خوئے کردہ خنداں لب مست | پیرہن چاک و غزل خوان و صراحی در دست |

ہتھ صراحی زلف پریشاں مست الست شرابی
چاک گریباں غزلاں پڑھدا ہسدا اکھ متابی

| | |
|---|---|
| نرگسش عربدہ جوئی و لبش افسوس کناں | نیم شب مست ببالین من آمد بنشست |

اکھ لڑاکی لب افسوسی ویلے رات ادھوری
بیٹھا آکن سرہانے میرے دلبر چوری چوری

| | |
|---|---|
| سر فرا گوش من آورد بہ آوازِ حزین | گفت کائے عاشق شوریدہ من خواب ہست |

کن میرے دے سر کر نیڑے نال آواز نمانے
آکھن لگا عاشق میرے نیندر دے مستانے

عاشقاں را چنیں بادۂ شبگیر دہند — کافرِ عشق بود گر نبود بادہ پرست

دیہن اجیہا بادہ جیہنوں رات جگاون والا
جے نہ پیوے کافر ہوندا عشقے وچہ متوالا

بروائے زاہد و بر درد کشاں بادہ مگیر — کہ ندادند جز ایں تحفہ بما روز الست

جاہ لے زاہد رنداں تائیں نہ کر نوکاں ٹوکاں
روز ازل دے ایہو تحفہ ملیا رنداں لوکاں

آنچہ او ریخت بہ پیمانۂ ما نوشیدیم — اگر از خمر بہشت است و گر از بادہ مست

جو کجھ اُس نے وچہ پیالے پایا یاراں پیتا
بھانویں پاک پلید ہے بھانویں عذر اساں نہ کیتا

خندۂ جام مے و زلفِ گرہ گیر نگار — اے بسا توبہ کہ چوں توبۂ حافظ بشکست

زلف ڈنگیری شکل لوٹیری دلبر نے دکھلا کے
حافظ وانگن لکھاں تائیں بے خود کیتا آ کے

غزل ۷۴

خدا چو صورت ابروئے دلربائے تو بست — گشاد کار من اندر کرشمہائے تو بست

واہ واہ کیہی شکل لوٹیری تیری رب بنائی
شاخ وصل دی جیہدے جلویاں اندر میری لائی

ہزار سرو چمن را بخاک راہ نشاند — زمانہ تا قصب زرکش قبائے تو بست

لکھاں سوہنیاں موہنیاں تائیں مٹی وچہ رولایا
لا پوشاک نورانی جیہڑے ویلے جگ سجایا

مرا و مرغ چمن را ز دل ببرد آرام — سحر گہاں کہ دل ہر دو در نوائے تو بست

مینوں نالے بلبل تائیں لٹ کھڑیا سُر تھکے
ونجلی دا آواز سویرے سُنیا جد کن دھکے

ز کار ما و دل غنچہ بس گرہ بکشود — نسیم صبح چو دل در رہ ہوائے تو بست

مقصد میرے تے غنچے دے سارے عقدے کھولے
وا فجر نے وچہ محبت جد دم مارے جھولے

مرا بہ بند تو دوران چرخ راضی کرد ۔۔۔ ولے چہ سود کہ سر رشتہ در رضائے تو بست

راضی کیتا عشق تیرے وچہ قسمت مینوں بنھ کے
پر جو کجھ ہتھ آیا میرے حکم رضا دا من لکے

چو نافہ بر دل مسکین من گرہ مفگن ۔۔۔ کہ عہدہ با سر زلف گرہ کشائی تو بست

نہ بنھ عاجز چھوڑ امیرا ملنے وانگن یارا
وعدہ زلفاں نال اساڈا درشن یار پیارا

تو خود حیات دگر بودی در زمان وصال ۔۔۔ خطا نگر کہ دل امید و وفائے تو بست

جد توں آپے آہا زندہ وچہ زمانے
عیب کیتا میں وچہ وفا دے بیٹھا رہیا دھر گلنے

ہم از نسیم تو روزی کشائشی یابد ۔۔۔ چو غنچہ ہر کہ دل خویش در ہوائے تو بست

وانگ گل دے اکثر ادھ دل کھڑی اکس دہاڑے
وچہ محبت تانگھاں اندر جیہڑا وقت گذارے

ز دست جور تو گفتم ز شہر خواہم رفت ۔۔۔ بخندہ گفت برو حافظا کہ پائے تو بست

اکدن آکھیا ظلم تیرے تھیں جاساں ہور کتھائیں
اگوں آکھن لگا حافظ کس بدھا تدھ تائیں

غزل ۴۴

اے ہدہد صبا بسبا مے فرستمت ۔۔۔ بنگر کہ از کجا بہ کجا مے فرستمت

اے قدسی شہباز تینوں لاہوت پہنچا کے چھڈساں
دیکھیں ہن میں کتھوں تا کن تیرے تائیں کھڑساں

حیف است طائرے چو تو در خاکدان دہر ۔۔۔ زینجا بآشیان وفا مے فرستمت

ہے افسوس جو تیرے جیہا قدسی ایتھے پانواں
ایتھوں آ بلنے وحدت اندر چل تینوں پہنچانواں

در راہ عشق مرحلۂ قرب و بعد نیست ۔۔۔ می بینمت عیان و دعا مے فرستمت

عشقے اندر دوری والی کوئی گل کتھ نا ہیں
حاضر ناظر لبھیں تدھی کر دا رہاں دعائیں

ہر صبح و شام قافلۂ از دعائے خیر | در صحبت شمال و صبا مے فرستمت

نت دعائیں خیر عافیت والیاں گھٹھیاں بھنکے
بادِ صبا وچ گھلاں تینوں سجنوں بھیبوں وَکے

در روئے خود تفرج صنع خدائی کن | کین آئینہ خدائے نما مے فرستمت

آپنے آپ اندر پا جھاتی ویکھ جمال الٰہی
ایہ شیشہ رب وکھین والا بھیجیا تدھ ولی ماھی

تا لشکر غمت نہ کند ملک دل خراب | جانِ عزیز خود بفدا مے فرستمت

فوج غماں دی تاں نہ پاوے دِل تے آ ویرانی
جان پیاری اپنی بھیجاں تاں ہووے قربانی

بردم غمی دوست مراد بگو بہ ناز | کایں تحفہ از برائے خدا مے فرستمت

سٹ غماں وچ پرا کے موہوں ناز وں بولیں اڈیا
جو ایہہ تحفہ درد غماں ندا اللہ تینوں گھلیا

اے غائب از نظر کہ شدی ہمنشین دل | مے گویمت دعا و ثنا مے فرستمت

دِل وچ رہیں تے لبھیں ناہیں اے اوہ محرم دِلدے
نت درود دعائیں بھیجاں اندر ذوق وصل دے

مطربان ز شوق منت آگہی دہند | قول و غزل بساز و نوا مے فرستمت

تاں قوال اساڈے شوقوں تینوں خبر سنانوے
سازاں نال سجاکے دوہڑے ایہہ دِل نت کر لاوے

ساقی بیا کہ ہاتف غیبم بمژدہ گفت | با درد صبر کن کہ دوا مے فرستمت

آ ساقی اج ہاتف کولوں خبر خوشی دی پائی
صبر کماوچ درد غماں دے ملسی تینوں ماہی

حافظ سرود مجلس ما ذکر خیر تست | تعجیل کن کہ اسپ و قبا مے فرستمت

حافظ راگ تساڈا اساڈی مجلس خوب سجاوے
ہو ہوشیار ہن چھیتا گھوڑا تینوں گھلیا جاوے

غزل ۹۴

| | |
|---|---|
| اے غائب از نظر بخدا مے سپارمت | جانم بسوختی و بدل دوست دارمت |
| اے پردیسی سجناں تینوں سونپیا اللہ تائیں<br>ساڑ و سنجا لو پر میں تینوں ویکھاں تھائیں تھائیں | |
| تا دامن کفن نہ کشم زیر پائے خاک | باور مکن کہ دست ز دامن بدارمت |
| جد تک مٹی کفن میرے دی اڈسی نہ بھر بھر کے<br>پچھا تیرا مول نہ چھڈساں مرگے جاساں اڑکے | |
| گر بایدم شدن سوئے ہاروت بابلی | صد گونہ ساحری بکنم تا بیارمت |
| بھانویں کول ہاروت فرشتے جاناں پوے اسانوں<br>ٹونے ٹونے جادو کر کے لیاساں اپنے کول تسانوں | |
| محراب ابروان بنما تا سحر گہے | دست دعا برآرم و در گردن آرمت |
| دس محراب ابرو دا تاں میں سامنے بیٹھ سویرے<br>کڈھ کے ہتھ دعا دے تینوں پھڑ بٹھاواں نیڑے | |
| خواہم کہ پیش میرمت اے بیوفا طبیب | بیمار باز پرس کہ در انتظارمت |
| پیا اوڈیکاں آ کواری اے طبیب حقانی<br>ایہہ دُکھیا تاں سامنے تیرے دیوے جان نمانی | |
| صد جوئے آب بستہ ام از دیدہ در کنار | بر بوئے تخم مہر کہ در دل بکارمت |
| رو رو اکھیوں ندیاں نالے دم دم پیا وگانواں<br>دل تے تخم محبت تائیں پانی دیندا جانواں | |
| خونم بریز و از غم ہجرم خلاص کن | منت پذیر غمزۂ خنجر گذارمت |
| وڈھ سر میرا تے کڈھ مینوں درد غماں تھیں باہر<br>میں تلوار احسان تیرا بنیا رہساں چاکر | |
| مے گریم و مرادم ازیں چشم اشکبار | تخم محبت است کہ در دل بکارمت |
| روندے تھیں ایہہ آسان تاں میں تخم محبت والا<br>دے دے پانی اکھیوں پالاں کر کر دون دوبالا | |

گردیدہ دلم کنت آہنگِ دیگرے ۔۔۔ آتش زنم بر آن دل و دیدہ بر آرمست

دِل میرے جے ہوری پلسے کدمیں پاوے جھاتی
پھوک دیلے نوں باہر کڈھاں اکھیاں پھڑ کے کاتی

بازم دہ از کرم بر خود بابسوزِ دل ۔۔۔ در پات دم بدم گہر از دیدہ بارمست

کول بلا کر مہر میرے تے یاں پھڑ پھوک موا تا
رَت تیرے در رو ندا رہندا عاجز گیا گوا تا

حافظ شراب و شاہد و رندی نہ وضعِ تست ۔۔۔ فی الجملہ مے کنی و فرو می گذارمست

حافظ مشکل نہیں ایہہ تیری رندی مستی والی
کریں کوتاہیاں تے میں بخشاں کر کے ہمت عالی

غزل ۵

یحانِ خواجہ و حقِ قدیم و عہدِ درست ۔۔۔ کہ مونسِ دمِ صبح دمِ دعائے دولت تست

قسم میں نوں ہے خواجہ مستاں نال لے عہد قدیمی
نال عنایت تیری پاواں فجری فیض نعیمی

سرشکِ من کہ ز طوفانِ نوح دست ببرد ۔۔۔ ز لوحِ سینہ نیارست نقشِ مہرِ تو شست

بھانویں نوح طوفانوں ودھیا ہنجھو اکھیا نہ امیرا
پر سینے توں رُڑھیا ناہیں نقش محبت جیہڑا

بکن معاملہ وایں دلِ شکستہ بخر ۔۔۔ کہ با شکستگی ارزد بصد ہزار درست

بن کے یار خریدیں ایہہ دِل ٹٹا ہویا میرا
ٹٹا ہویا بھی لکھ وں سستا جان بہتیرا

شدم ز عشق تو شیدائی کوہ و دشت ہنوز ۔۔۔ نمے کنی بترحم نطاق سلسلہ سست

وِچ پہاڑاں جوہ اجاڑاں عشق تیرے نے سٹیا
ہُن تک ترس نہ آیا تینوں تیرا ظلم نہ گھٹیا

ملامتم بخرابی مکن کہ مرشدِ عشق ۔۔۔ حوالتم بخرابات کرد روزِ نخست

نہ کر عیب ملامت کیوں جے عشقے دے متوالے
ازلوں میں نوں مے خانے دے کیتا چا حوالے

دلا طمع مبر از لطف بے نہایت دوست | چو لاف عشق زدی سر بباز چابک و چست

دیکھ مروّت دلبر والی خودیاں وچ نہ آویں
جے توں عشقے بازی لائی سر توں کھیڈ وکھاویں

زبان مور بہ آصف دراز گشت ازاں | کہ خواجہ خاتم جم یاد کرد و باز بجست

تاں آصف نے کیڑے کولوں عزت خاک رولائی
آپے مُہر جو پلکے شاہ دی ڈھونڈندی ہتھ پائی

بصدق کوش کہ خورشید زاید از نفست | کہ از دروغ سیہ روئے گشت صبح نخست

صادق ہونا نفس تیرا جیئوں سورج لاٹاں مارے
کذبوں نام صبح دا کاذب رہے ہمیشہ سارے

مرنج حافظ و از دلبراں وفا مجو | گناہ باغ چہ باشد چو ایں گیاہ نرست

بھاں نہ حافظ پیاریاں کولوں کدیں عہد وفائیں
اُگے نہ جد باغ محبت عیب باغیچے ناہیں

غزل ۹

خلوت گزیدہ را بتماشا چہ حاجت است | چوں کوئے دوست ہست بصحرا چہ حاجت است

سیر تماشے دی کی حاجت صابر شاکر تائیں
مجلس دلبر چھڈ کے کیہڑا جاوے وچ بلائیں

جاناں بحاجتی کہ ترا ہست با خدا | آخر دمے بپرس کہ مارا چہ حاجت است

صدقے اُسدے جیہڑی حاجت چاہیں رب تھیں لینے
لوڑ اساڈی بھی کچھ کدیں ترس کما کے سنئے

اے پادشاہ حسن خدارا بسوختیم | بارے سوال کن کہ گدارا چہ حاجت است

اے او ملک حسن دے والی سڑ بلیا دل میرا
اور تک نے کجھ منگتے کولوں کیہہ ہے مطلب تیرا

ارباب حاجتیم و زبان سوال نیست | در حضرت کریم تمنا چہ حاجت است

بے شک ہاں میں لوڑاں والا منگ نہیں پر سکدا
حاضر ناظر ذات الٰہی منگن دا کیہہ لگدا

جامِ جہاں نماست ضمیرِ منیرِ دوست | اظہارِ احتیاجِ خود آنجا چہ حاجت است

جام جہاں نما ہے شیشہ دل میرے دلبر دا
منگن دی کجھ لوڑ نہ اوتھے اوہ واقف گل گل دا

آں شد کہ بارِ منت ملّاح بُردمے | گوہر چو دست داد بدریا چہ حاجت است

بھار ملاح دے چکن والا گیا زمانہ میرا
موتی ہتھ لگا ہن میرے دریا جانے کیہڑا

اے مدعی برو کہ مرا با تو کار نیست | احباب حاضر اند باعدا چہ حاجت است

اے ہنکار یا جاہ ہن ایتھے تیرا کم کیا ئی
غیراں دی ہن لوڑ نہ کوئی حاضر میرا ماہی

محتاجِ جنگ نیست گرت قصدِ خون ماست | چوں رخت از آنِ تست بہ یغما چہ حاجت است

جے سر میرا چاہیئے تینوں حاجت نہیں لڑندی
جو کجھ ہے جد ہے سب تیرا لوڑ کیہہ لُٹ کرن دی

اے عاشقِ گدا چو لبِ رُوح بخشِ یار | میداندت وظیفہ تقاضا چہ حاجت است

ماہی دے ہوٹھاں وچ ہے جد زندگی تیری پیارے
جھگڑا کرنے دی نہیں حاجت تینوں مذہب چلڑے

حافظ تو ختم کن کہ ہُنر خود عیاں شود | با مدعی نزاع و محاکا چہ حاجت است

بس کر حافظ نہ کر ظاہر اپنا دین نیارا
نال بے سمجھاں بحث کرندی کیہہ حاجت ہے یارا

غزل

خوشتر ز عیش و صحبتِ باغ و بہار چیست | ساقی کجاست گو سببِ انتظار چیست

باغ بہاروں صحبت یاروں کیہڑا وقت چنگیرا
کیہڑا ہن چپئے وقت اوڈیکو کتھے ساقی میرا

معنیِ آبِ زندگی و روضۂ ارم | جز طرفِ جویبار و مئ خوشگوار چیست

ایہا ہے وچ جگ دے جنّت نالے آب خضر دا
گوشے مے خانے وچ بہہ کے پینا جام وصل دا

ہر وقت خوش کہ دست دہد مغتنم شمار — کس را وقوف نیست کہ انجام کار چیست

جو دم خوشیاں اندر گذرے جان غنیمت پیارے
جانے کیہہ کوئی لیکن ہوسی اندر حشر دہاڑے

پیوند عمر بستہ بموئیست ہوشدار — غمخوار خویش باش غم روزگار چیست

ہوش کریں ایہہ عمر تیری اک وال برابر تائیں
کھا غم اپنا غم دُنیا دا کیہہ ہے تیرے تائیں

رازِ درون بستہ برندانِ مست پرس — اے مدعی نزاع تو با پردہ دار چیست

رنداں مستاں کولوں پچھیں راز پوشیدہ جیہڑا
جھگڑا نال پرایاں لوکاں کیہہ ہے اے دِل تیرا

مستور و مست ہر دو چوا ز یک قبیلہ اند — ما دل کہ بعشوہ کہ دہیم اختیار چیست

ڈھوہوں اکونے حِد ذاتی سالک تے دیوانے
دسو کُنوں سمجھ وڈیرا دیواں دل ندرانے

سہو و خطائے بندہ چو گیرند اعتبار — معنئے عفو و رحمتِ پروردگار چیست

بھُل چُک عیب گناہ اسلے جیکر لیکے ڈہوسن
تاں پھر معنے رحمت ربدی دسو کیہڑے ہوسن

زاہد شراب کوثر و حافظ پیالہ خواست — تا در میان خواستہ کردگار چیست

زاہد خوش ہو منگیا جنت حافظ عشق پیالہ
دیکھئے رب ہن کیکن کرسی مرضی دا متوالا

غزل ۶۵

ماہم ایں ہفتہ شد از شہر و بچشمم سالیست — حالِ ہجران تو چہ دانی کہ چہ مشکل حالیست

اٹھوار ورہیئے جیہا دِچ وچھوڑے لنگھیا
توں کیہہ جانیں حال ہجر دا کیکن جاوے تنگیا

مردم دیدہ ز لطف رُخ او در رُخ او — عکس خود دیدہ گمان کرد کہ مشکین خالیست

عکس اپنا دِچ روپ ماہی دے ویکھ اکھیاندی ہیری
جاتا ہے ایہہ خال سوہانا مشکیں رنگ عنبری

ایکہ انگشت نمائی بہ کرم در ہمہ شہر | وہ کہ وہ غریبان عجیب اہمالیست

مہر محبت فضل سخاوت جگ دیوچ کما نویں
بڑا تعجب اج کل اجکل سانوں لارے لانویں

مے چکد شیر ہنوز از لب ہم چوں شکرش | گرچہ در عشوہ گری ہر مژہ اش قتالیست

مِٹھیاں گلاں اوسا یانوچوں چووے آبحیاتی
کبہہ جے نظر توجہ کرکے مارے تیر مماتی

بوی آن نیم نبود شائبہ در جوہر خسرو | کہ دہان تو دریں نقطہ خوش استدلالیست

تیجھے اس تفیں وحدت اندر جنہوں شک نہ رہاسی
نقطہ نوری مکھڑے سندا جاں اکھیاں وچہ بہنسی

مژدہ دادند کہ بر ما گذرے خواہی کرد | نیت خیر مگردان کہ مبارک فالیست

دتی آن بشارت لوکاں پا کے فال مبارک
بے امید نہ ہوویں ملسی تینوں رب تبارک

کوہ اندوہ فراقت بچہ حیلت بکشد | حافظ خستہ کہ از نالہ تنش چوں نالیست

کبہڑے حیلے پہاڑ ہجر دا حافظ سرتے چلائے
پچھی وانگن ایہہ تن ہویا رو رو کے کرلاوے

غزل ۵۴ صحن بستان ذوق بخش صحبت یاراں خوش است | وقت گل خوش باد کزوی وقت میخواراں خوش است

پھُل گلاں دی مجلس اندر واہ وا صحبت ماہی
سدا رہے ایہہ ویلا سوہنا عیش شرابیاں پائی

از صبا ہر دم مشام جان ما خوش میشود | آرے آرے طیب انفاس ہوا داراں خوش است

وا صبا تھیں جان میری وا مغز معطر ہووے
ہاں ہاں صحبت نوریاں اندر بندہ نوری ہووے

ناکشودہ گل نقاب آہنگ رحلت ساز کرد | نالہ کن بلبل کہ گلبانگ دل افگاراں خوش است

اُگے ہمکر ڈنے تھیں پھُل اٹھہ کے ٹھو کیا کوچ نقارا
مار لیئے بلبل زخمی دِل تھیں جو ندا سندا نعرہ

مرغ شبخواں را بشارت باد کاندر راہ عشق | دوست را با نالۂ شبہائی بیداراں خوش است

راتیں جاگن والے تائیں اندر پریم پیارے
دلبر بہت پیارا جانے آکھو جاکے سارے

گرچہ در بازار دہر از خوشدلی جز نام نیست | شیوۂ رندی و خوش باشی عیاراں خوش است

نام نشان خوشی دا نائیں بھانویں جگدے اندر
تد بھی راضی رہندے ایتھے جیہڑے رند قلندر

از زبان سوسن آزادہ ام آمد بگوش | کاندریں دیر کہن کار سبکباراں خوش است

غیبوں ہاتف میرے تائیں کن وچہ کوک سنائی
باہجھ فقیراں جگ وچہ آکھ کس نے عیش منائی

حافظا ترک جہاں گفتن طریق خوشدلی است | تا نہ پنداری کہ احوال جہانداراں خوش است

راہ خوشی دا ایہو حافظ جگ تھیں رہنا وانڈے
دنیا دار بعض تد تینوں روندے تے کرلاندے

غزل ۵۵ در دیر مغاں آمد یارم قدحی در دست | مست از مے و میخواراں از نرگس مستش مست

مست الست پیالہ ملیا وچہ آکڑ یلے خانے
اکھ مستانی اوسدے کیتے سارے یار دیوانے

از نعل سمند او شکل مہ نو پیدا | وز قد بلند او بالائے صنوبر پست

اُسدے گھوڑے دا سنب وانگن چن نویں دے پایا
سرو صنوبر نالوں سوہنا اسدا ہا قد دسایا

آخر ز چہ گویم ہست از خود خبرم چوں نیست | از بہر چہ گویم نیست با او نظرم چوں ہست

کیکن دساں کیہہ ہے اوہ جدا پنی سرت نہ کائی
تے کیکن انکار کراں میں ہے اوہ میرا ماہی

چوں شمع وجود از من شب تا بسحر خود را | بیسوخت چو پروانہ تار و زبانش بشست

تن من میرا وانگ شمع دے سڑ بل کوئلہ ہویا
پھیری نا کن وانگ پتنگاں پیراں ہیٹھ مند ہویا

شمع دلِ دمساناں بنشست چو او برخاست | افغان نظربازاں برخاست چو او بنشست

عقل فکر دی رہی نہ کائی جد اوس شکل چھپائی
شور پیا جگ سارے اندر جاتی جد اوس پائی

گر غالیہ خوشبو شد در گیسوئے او آویخت | در وسمہ کمان کش شد در ابروئے او بنشست

مشک معطر تاں تن ہویا جد زلفاں وچہ رلیا
نخرہ تد سجیا جد لوہا قاب قوسین دا ملیا

باز آئے کہ باز آید عمر شدہ حافظ | ہر چند کہ ناید باز تیری کہ بشد از شست

آسجناں تاں حافظ مڑکے عمر نوں سر پاوے
تیر کماناں چھٹکے اوہ جن بھانویں پرت نہ آوے

غزل ۵۶ گل در بر و می در کف و معشوقہ بکام است | سلطان جہانم بچنیں روز غلام است

ہتھ پیالہ مجلس ساقی نالے درشن دلبر
ہویا آن ایسے ویلے راجہ میرا چاکر

گو شمع میارید دریں بزم کہ امشب | در مجلس ما ماہ رخ دوست تمام است

کوئی لوڑ شمع دی ناہیں اندر مجلس پیارے
اکو مکھڑا دلبر والا کافی ہے جگ سارے

در مذہب ما بادہ حلال است ولیکن | بے روئے تو اے سرو گل اندام حرام است

جائز بھانویں نشہ اوہ دا نا اندر دین اساڈے
خاص الخاص حرام ہے لیبر درشن باجھ تساڈے

گوشم ہمہ بر قول نے و نغمۂ چنگ | چشمم ہمہ بر لعل و لب گردش جام است

چنگ رباب تے ونجلی باجھوں کتھیں ہور نہ بھاوے
رنگا رنگ بہار سجن بن اکھیں نظر نہ آوے

در مجلس ما عطر میامیز کہ جان را | ہر لحظہ ز گیسوی تو خوشبوئے مشام است

مجلس ساڈی اندر حاجت عطر گلاب نہ کائی
مشکیں زلف تیری دی خوشبو وچہ دماغ سمائی

از چاشنی قند نگو ہیچ ز شکر | زاں رو کہ مرا بالب شیریں کام است

شہد شکر دیاں نہ کر گلاں صفتاں ایہدے اگے
مٹھیاں گلاں تیریاں نالوں چنگا ہور نہ لگے

تا گنج غمت در دل ویرانہ مقیم است | پیوستہ مرا کنج خرابات مقام است

عشق تیرے نے جد دا ایہ تا دل دے وچ ٹکانا ں
گوشہ مے خانے دا ملیا جہڈ عبادت خانہ

از ننگ چہ گوئی کہ مرا نام ز ننگ است | وز نام چہ پرسی کہ مرا ننگ ز نام است

نہ پچھ گل ملامت دی میں رہنیوں عزت پائی
نام نشاناں جگ دیاں اندر میری ہے رسوائی

میخوارہ و سرگشتہ و رندیم و نظر باز | وانکس کہ چو ما نیست درین شہر کدام است

رات تے خوار حیران شرابی تاں میں رندیگا ناں
دس بھلا اوہ کیہڑا جیہڑا نہیں ایتھے دیوانا ں

با محتسبم عیب مگوئید کہ او نیز | پیوستہ چو ما در طلب عیش مدام است

زاہد اگے پھول نہ ہرگز عیب میرے نوں جا کے
اوہ بھی نشہ اوہناں چاہندا میرے وانگن آ کے

حافظ منشین بے مے و معشوقہ زمانے | کایام گل و یاسمن و عید صیام است

باہجھ شراب و صالوں حافظ اک دم بیٹھ نہ اڑیا
ہے ایہہ وقت پھلاں دا نالے عیدے دا چن چڑھیا

غزل ۵

اگر بہ لطف بخوانی مزید الطاف است | وگر بہ قہر برانی درون ما صاف است

کرکے رحم بلاویں جے کر دوڑی عنایت تیری
نال غضب جے دور ہٹاویں نیت صاف ہے میری

بیان وصف تو گفتن نہ حد امکان است | چرا کہ وصف تو بیرون ز حد اوصاف است

عقل علم دی طاقت ناہیں تیری صفت بناوے
جو بے انت ہووے اوہ کیکن ذکر فکر دے وچ آوے

| | |
|---|---|
| چو سرو سر کشی اے سنگ دل از ما | چہ چشمہاست کہ بروئے ما ز اطراف ست |

اے بے رحم تو یکلا بیٹھیں وانگ سرو دے جا کے
اکھیاں تیریاں لا ہیٹھے ویکھن ساتھوں نظر چکا کے

| | |
|---|---|
| ز چشم عشق تواں دید روئے شاہد ما | کہ نور چہرہ خوباں ز کاف تا کاف ست |

عاشق ہو کے ویکھنا چاہیئے مکھڑا دلبر والا
قاف تو قاف ملک ہے روشن نور و نور اوجالا

| | |
|---|---|
| ز مصحف رخ دلدار آیتے برخوان | کہ آں بیاں مقامات کشف کشاف ست |

پڑھ آیت قرآنوں جیہڑا مکھ دلبر نے لکھیا
کشف مقام کرامت والا نقشہ جُسّے کھچیا

| | |
|---|---|
| عدو کہ منطق حافظ طمع کند در شعر | ہماں حدیث ہما و طریق خطاف ست |

لالچ کر کے وانگ حافظ دے جو کوئی شعر بناوے
گل ہما خطاف دے والی سمجھ لوے ٹر جاوے

غزل ۵۸

| | |
|---|---|
| مرا ز خیال تو چہ پروائے شراب است | خم گو سر خود گیر کہ خمخانہ خراب است |

کول تساڈے محبت وچ لوڑ نشے دی نائیں
اُڈ پُڈ گیا مے خانہ ساڈا آکھو ساقی تائیں

| | |
|---|---|
| گر خمر بہشت است بریزید کہ بے دوست | ہر شربت عذبم کہ دہی عین عذاب است |

بھاویں ہووے شراب بہشتی روہڑ و سٹو سارا
یار بناں ہر شربت مٹھا سانوں موہرے ہارا

| | |
|---|---|
| افسوس کہ شد دلبر و در دیدہ گریاں | تحریر خیال خط او نقش بر آب است |

ٹر گیا دلبر پر وچ اکھیاں پڑا لعب آوے
رو رو پانی اُتے اوہو نقشہ کھچیا جاوے

| | |
|---|---|
| بیدار شو اے دیدہ کہ ایمن نتواں بود | زیں سیل دمادم کہ دریں منزل خواب است |

جاگ دلا مت رُڑھ کھپ جاویں اندر ایسے ہڑے
جو وچ منزل غفلت والی وگدا اندر گھر دے

معشوقہ عیاں مے گذرد بر تو ولیکن ॥ اغیار ہمے بیند ازاں بستہ نقاب است

کھلا ڈھلا اگے تیتھے دلبر رہندا ایہنا
اے پر غیراں تائیں جاپے جیوں پڑدیلو چہ رہندا

گل بر رخ رنگین تو تا لطف عرق دید ॥ در آتش رشک از غم دل غرق گلاب است

سوہنا مکھڑا وقت پسینے ویکھہ لطافت بھریا
پھل گلابی غیرت کھا کے عرق ہو یا وگ ٹریا

در بزم دل از روئے تو صد شمع بر افروخت ॥ وین طرفہ کہ بر روئے تو صد گونہ حجاب است

دل وچہ جلوے حسن تیرے نے سو سو شمع جلائی
لکھاں پردے نے پر مکھہ تے جھاتی کسے نہ پائی

سبز است در و دست بیا تا نہ گذاریم ॥ دست از سر آبے کہ جہاں جملہ سراب است

ہرا بھرا ایہہ جنگل نالے پانی ٹھنڈا ٹھارا
آتاں ایتھے رہئے دنیا بھکھہ لوندے سارا

در کنج دماغم مطلب جائے نصیحت ॥ کایں حجرہ پر از زمزمۂ چنگ و رباب است

ڈھونڈ نہ وچہ دماغ میرے تھاں نصیحت کوئی
ایتھے باجھہ سرود سرنگی غیراں نوں نہیں ڈھوئی

راہ تو چہ راہست کہ از غایت تعظیم ॥ دریائے محیط فلکش ہم چو حباب است

واہ دربار معلےٰ تیرا عالی عالی عالی
جیتھے چوداں طبق کمانی بلبلہ دہن دکھالی

بے روئے دل آرائے توائے شمع دل افروز ॥ دل رقص کناں بر سر آتش چو کباب است

درشن تیرے باجھوں لے اوہ دلدے جان جیرے
وانگ کباباں اگ تے تڑفن دل میرے بیرے

حافظ چہ شد ار عاشق و رند است و نظرباز ॥ بس طور عجب لازم ایام شباب است

کیہہ ہو یا جے حافظ ہو یا عاشق رند قلندر
واجب چاہیئے شکل نرالی وقت جوانی اندر

غزل ۵۹

کنوں کہ در کف گل جام بادہ صاف است | بصد ہزار زبان بلبلش در اوصاف است

اَج سجن ہتھ پھڑیا ہویا جام نشے دا نوری
لکھاں وِرداں اندر کردی صفتاں جان حضوری

بخواہ دفتر اشعار و رو بصحرا کن | چہ وقت مدرسہ و بحث کشف کشاف است

پھوک مصلاّ چل جنگل وَل اِک اِکلا ہو کے
پھڑ دفتر ہتھ عشقے والا ہتھ جہانوں دھو کے

فقیہ مدرسہ دی مست بود و فتویٰ داد | کہ مے حرام ولے بہ ز مال اوقاف است

قاضی نے کل مستی اندر دتا حکم رضائیں
ٹھگی نالوں نشہ اوڈاہاں ہرگز مندا نائیں

بدرد و صاف ترا حکم نیست دردم کش | کہ ہرچہ ساقی ما ریخت عین الطاف است

پا کسے بلید نکھیڑ نہ ہرگز بیٹھ رضا وچ ہو کے
جو رب دتا سِر متھے تے رکھ اُسنوں خوش ہو کے

ببر ز خلق و ز عنقا قیاس کار بگیر | کہ صیت گوشہ نشینان ز قاف تا قاف است

وانگ ہماں دے چھٹ دنیا نوں مَن بقیں جگ بھلا کے
قاف تلک تاں خلقت ڈھکسی پیریں تیری آ کے

حدیث مدعیاں و خیال ہمکاراں | ہماں حکایت زردوز و بوریا باف است

وچ فقیراں تے علماواں وِتھ وڈیری پائی
جیوں جولاہیاں تے زرکاراں اندر وِتھ ایہائی

خموش حافظ و ایں نقطہ ہائے چوں زر سرخ | نگاہدار کہ قلاب شہر صرّاف است

چپ کر حافظ رکھ ایہہ گلاں سونے وانگ چھپا کے
کیوں جے پرکھی ایس شہر دا کھوٹ وچیندا آ کے

غزل ۶۰

اگرچہ بادہ فرح بخش و باد گل بیز است | ببانگ چنگ مخور مے کہ محتسب تیز است

بھانویں وچ نشے دے فرحت ہے خوشنودی مندی
ساز سرود وجا نہ پیویں جان او کھیڑی بچدی

صراحی و حریفے گرت بدست افتد ‖ بعقل کوش کہ ایام فتنہ انگیز است

یار موافق بغل صراحی جے ہتھ آوے تیرے
نال عقل دے کٹ زمانہ اٹھن ہور نہ جھیڑے

درآستین مرقع پیالہ پنہان کن ‖ کہ ہم چو چشم صراحی زمانہ خونریز است

بگل وچہ چھپا پیالہ جے تیرے ہتھ آیا
کیوں جے وانگن اکھ مستانی جگ نوں خونی پایا

ز رنگ بادہ بشوئید خرقہ ہا از اشک ‖ کہ موسم ورع و روزگار پرہیز است

نال نشے دے رنگ دلے توں دھو کپڑے رو رو کے
کیوں جو پرہیزگاری دا ویلا آیا نیڑے ہو کے

مجوئے عیش خوش از دور واژگون سپہر + ‖ کہ صاف این سر خم جملہ دردے آمیز است

اندر گردش اسماناں دے عیش نہ بھالیں کائی
اڈلوں دو کھاں درداں والی اسدی بنتر آئی

سپہر پر شدہ پرویز نیست خون افشان ‖ کہ قطرہ اش سر کسری و تاج پرویز است

ایس اسمانوں رہے ہمیشہ وسدے خون پھوہارے
جس دے قطرے نے وچہ جگدے رلّے رلنے سارے

عراق و پارس گرفتی بشعر خوش حافظ ‖ بیا کہ نوبت بغداد و وقت تبریز است

دو جگ نوں رل لے لیا حافظ سوہنے شعر بنا کے
آ ہُن شہر قدس وچہ وڑ کے ڈیرہ لائیے جا کے

غزل ۱۴

یارب آن شمع شب افروز کاشانہ کیست ‖ جان ما سوخت بپرسید کہ جانانہ کیست

یا اللہ اس مکھڑے نوری کس گھر چانن لایا
کتھے رل مل بیٹھا دسیو سینوں ہجر ستایا

حالیا خانہ برانداز دل و دین من است ‖ تا ہم آغوش کہ می باشد و ہم خانہ کیست

میری تے اوس خاک اوڈائی دین میرا لٹ کھڑیا
ویکھئے سنگی کیکن بنسی ہور کسیدا اڑیا

| | |
|---|---|
| بادۂ لعل لبش کز لب ما دور مباد | راح و روح کہ پیمان دہ پیمانہ کیست |

تاں جے بوسہ لعل لباں دا پاوے نہ جدائی
دسو کس دے پیالے اندر اولٹی اوس صراحی

| | |
|---|---|
| دولت صحبت آں شمع سعادت پرتو | باز پرسید خدا را کہ پروانہ کیست |

اللہ کارن پچھیو مڑکے ہن اوہ شمع نورانی
کس پروانے دی وچہ صحبت کردی ہے زندگانی

| | |
|---|---|
| میدہد ہر کسش افسونی معلوم نہ شد | کہ دل نازک او مائل افسانہ کیست |

دے دے دھوکھے ہر اک دل نوں اپنے نال رلاوے
پر معلوم نہیں اوہ نازک کِس دے نال سماوے

| | |
|---|---|
| یارب آں شاہ وش ماہ رخ زہرہ جبیں | در یکتائے کہ و گوہر یکدانہ کیست |

یارب اوہ شہزادہ سوہنا پیشانی نورانی
دُر یگانہ موتی سُچّا کِس دے کول نشانی

| | |
|---|---|
| آں مے لعل کہ ناخوردہ مرا کرد خراب | ہمنشین کہ ہم کاسہ و پیمانہ کیست |

پیتے باہجوں جس دے یار نے میری خاک اوڈائی
ہم مجلس ہم پیالہ کس دا ہمدم نال صفائی

| | |
|---|---|
| گفتم آہ از دل دیوانہ حافظ بے تو | زیر لب خندہ زناں گفت کہ دیوانہ کیست |

آکھیا حافظ دل میرے تھیں تجھ بن نکلن آہیں
ہس کے آکھن لگا اگوں مینوں خبر بھی ناہیں

غزل ۴۲

| | |
|---|---|
| بنال بلبل اگر با منت سر یاریست | کہ ما دو عاشق زاریم و کار ما زاریست |

روائے بلبل نال اساڈے جے توں یاری لائی
دونویں مل منوالے ساڈا ہر دم کم ایہا سائی

| | |
|---|---|
| دراں چمن کہ نسیمے وزد ز طرۂ دوست | چہ جائے دم زدن نافہائے تاتاریست |

جیہڑے باغیچے وچہ خوشبو زلف سجن دی آوے
اوتھے نافہ کستوری دا قدر نہ کوئی پاوے

بیار بادہ کہ رنگین کنیم جامۂ دلق | کہ مست جام غروریم و نام ہشیار یست

دیہہ بادہ ناں عزت والی گودڑی رنگ رنگائیے
پی کے جام غرورت کاہنوں نام ہشیار رکھائیے

نہ بستہ اند در توبہ حالیا برخیز | کہ توبہ وقت گل از عاشقی زبیکاریست

اوٹھ اجے دروازہ توبہ کھلا نظری آوے
وقت پھلاندے توبہ کر کے کیہڑا عشق کماوے

سحر کرشمۂ وصلش بخواب میدیدم | زہے مراتب خوابے کہ بہ زبیداریست

اج سویرے خوابے اندر ڈٹھی چمک سجندی
جاگن نالوں خواب اجیہی رکھے قدر بلندی

خیال زلف تو پختن نہ کار خامانست | کہ زیر سلسلہ رفتن طریق عیاریست

عشق تیرے وچ سڑ بل جاناں نکڑے بال کیہہ جانن
پیر مغاں دے سلئے سلئے وڈے بہادر جاون

لطیفہ ایست نہانی کہ عشق ازو خیزد | کہ نام آن نہ لب لعل و خط زنگاریست

پاک و پاک خیال اک باطن عشق جنھوں سر چاوے
عقل خیال تے نام نشان دا اوتھے ذکر نہ آوے

جمال شخص نہ چشم است و زلف و عارض و خال | ہزار نکتہ درین کار و بار دلداریست

چشم جمالوں زلفوں خالوں اوتھے نام نہ کوئی
عشقے اندر لکھاں نقطے سمجھے کیہکن کوئی

بآستان تو مشکل تواں رسید آرے | عروج بر فلک سروری بدشواریست

وچہ دربار تیرے دے جاناں مشکل جیہا جاپے
عرش بریں دے اتے بے شک چڑھیا جائے نہ آپے

روندگان طریقت بہ نیم جو نخرند | قبائے اطلس آں کس کہ از ہنر عاریست

ترجمہ علما نواندا کدیں مفت وی ہاجن نائیں
راہی راہ طریقت والے مالک امن رضائیں

دلش بنالہ میازار ختم کن حافظ | کہ رستگاری جاوید در کم آزاریست

بس کر حافظ رو رو دِل نوں نہ کر ایڈ آزردہ
صُلح صلاحی اندر رہندی رَتت خلاصی مردا

اگرچہ عرضِ ہنر پیش یار بے ادبی است | زبان خموش ولیکن دہان پُر از عربی است

بھانویں اپنا آپ جتاناں بے ادبی ہے بھاری
بول نہ سکاں رہ نہ سکّے اَیہنبر گل نیاری

پری نہفتہ رُخ دیو در کرشمہ و ناز | بسوخت عقل زحیرت کہ اینچہ بوالعجبی است

توری مکھ چھپ بیٹھا اوہلے ناریاں شور مچایا
سڑبل عقل ڈِتّی وچہ حیرت ایہہ کی ویلا آیا

سبب مپرس کہ چرخ از چہ سفلہ پرور شد | کہ کام بخشی اورا بہانہ بے سببی است

کیوں کمینیاں تائیں پالے ایہہ اسمان لوٹیرا
بے موجب ایہہ بخشش اوسدی عقل نہ پہنچے میرا

ازیں چمن گل بے خار کس نچید آرے | چراغ مصطفوی با شرار بولہبی است

ایس چمن نہیں باہجھ کنڈیدے پھل کِسے ہتھ آیا
بولہب نے نال نبیؐ دے کیہہ کجھ شور مچایا

حسن از بصرہ بلال از حبش صہیب از شام | زخاک مکہ ابوجہل ایں چہ بوالعجبی است

حسن صہیب بلال آ چمکے بصرے حبشوں شاموں
ابوجہل مکّے دے اندر خالی رہیا مقاموں

جمالِ دخترِ رز نورِ چشمِ ماست مگر | کہ در نقابِ زجاجی و پردۂ عنبی است

نورا کھیاندا چمک دلیدی خاص شراب پُراناں
ئے پردھیری دے ہوا اوہلے بیٹھا مار ٹِکاناں

دوائے درد خود اکنوں اناں مفرّح جو | کہ در صراحی چینی و شیشۂ حلبی است

ڈھونڈ دوائی درد اپنے دی اوس پاسوں توں اڑیا
عارف کامل دے وچ سینے جس نوں قدرت دھریا

بہ نیم جو نخرم طاقِ خانقاہ رباط
مرا کہ مصطبہ ایوان و پائے خم طلبی است

بھاون نائیں آدھے جو توں مینوں حجرے والے
مے خانے دے مٹے نے جیہڑے میرے محل منارے

ہزار عقل و ادب داشتم من اے خواجہ
کنوں کہ مست خرابم صلائے بے ادبی است

زاہدا عقل ادب دا میں بھی پتلا ساں نورانی
بے ادبی نے خواری نزاری پائی آن حیرانی

بیار مے کہ چو حافظ مدام استغفار
بگریۂ سحری و نیاز نیم شبی است

لیا شراب جو فجری تاکن حافظ کر کر زاری
توبہ تائب اندر رو رو ساری رات گذاری

عیب رنداں مکن ای زاہد پاکیزہ سرشت
کہ گناہِ دگرے بر تو نخواہند نوشت غزل ۴۶

جاہ زاہد پھڑ عیب نہ کوئی ایتھے رند مولایاں
پھڑیا او تھے مول نہ جاسیں بدلے پاپ لوکایاں

من اگر نیکم و گر بد تو برو خود را باش
ہر کسی آں درود عاقبتِ کار گذشت

منداہاں یا چنگا بھا لویں جاہ توں اپنی راہیں
جیہا کیہا کوئی بیجے آخر وڈھے اُسد یا ئیں

ہمہ کس طالب یارند چہ ہشیار چہ مست
ہمہ جا خانۂ عشقست چہ مسجد چہ کنشت

سارے یار پیار ڈھونڈن والے تے دیوانے
تھائیں تھائیں پریم سمایا مسجد تے میخانے

سرِ تسلیم من و خاکِ درِ میکدہ ہا
مدعی گر نہ کند فہم سخن گو سر و خشت

مے خانے وچ سیس نوایا اپنا آپ ونجا کے
زاہد جے کر سمجھے ناہیں ٹکّر مارے جا کے

ناامیدم مکن از سابقۂ روزِ ازل
تو چہ دانی کہ پسِ پردہ کہ خوب است کہ زشت

بانگ الست بھلا نہ میری کر کر وعظ و ھنڈ گلانے
چنگا مندا توں کیہہ جانیں لکھیا جو قضا نے

نہ من از خانۂ تقویٰ بدر افتادم و بس — پدرم نیز بہشت ابد از دست بہشت

میں ہی کوئی چھڈ یا ناہیں راہ عبادت والا
باپ میرے بھی چھڈ کے جنت کیتا رج مو کالا

بہ عمل تکیہ مکن خواجہ کہ در روز ازل — تو چہ دانی قلم صنع بنامت چہ نوشت

اپنے عملاں اُتے زاہد تکیہ مُول نہ کریئے
خبرے ازلوں قلم ربانی کیہہ کجھ لکھیا ڈریئے

گر نہاد تو ہمہ این ست زہے پاک نہاد — ور سرشت ہمہ این ست زہے نیک سرشت

پاک جسم جے زاہد تیرا ہووے مبارک تینوں
تینوں تیرا اصل مبارک ہور کیہہ آکھیں سینوں

باغ فردوس لطیف است ولیکن زنہار — تو غنیمت شمر این سایۂ بید و لب کشت

جے ہے جنت ستھرا سوہنا تو یہ پر لکھہ واری
جان غنیمت اے دل توں ایہہ عشق اندھیری خواری

حافظا روز ازل گر بکف آری جامے — یکسر از کوئے خرابات برندت بہ بہشت

مر دیاں ہویاں حافظ جے کر ہتھ پیالہ پھڑسیں
اُٹھ شتابی مے خانے تھیں جا بہشتیں وڑسیں

غزل ۶۵ جز آستان توام در جہاں پناہے نیست — سر مرا بجز این در حوالہ گاہے نیست

جگ وچہ پناہ نہ کوئی میری بِن در تیرے
تیرے باجھوں سر میرے دے جھگڑے کون نبیڑے

عدو چو تیغ کشد من سپر بیندازم — کہ تیر ما بجز از نالہ و آہے نیست

کھچ تلوار لیوے جد دشمن ڈھال دیاں سٹ تھلے
روون تیر آہیں دے ماراں کر کر کے ستو ہلے

چرا ز کوئے خرابات روئے برتابم — کزین رہم بجہاں ہیچ رسم و راہے نیست

کوچے مے خانے دے وچوں کیکن موتہہ پرتاواں
ایدوں ودھ کے ہور چنگیرا جگ وچہ راہ نہ پاواں

زمانہ گر بزند آتشم بخرمنِ عمر | بگو بسوز کہ برمن ببرگِ کاہے نیست

وچہ کھلاڑے عمر میری دے جے لوکی اگ لاوے
آکھو ساڑن کیہہ اندیشہ میرا کیہہ سڑ جاوے

غلامِ نرگسِ چشماں آن سہی سروم | کہ از شرابِ غرورش بکس نگاہے نیست

چاکر ہاں میں اوسدا جس نے اندر بے پرواہی
مست غروروں طرف کسے دی جہاں تک دے نہ پائی

مباش درپے آزار وہرچہ خواہی کن | کہ در شریعتِ ما غیرازیں گناہے نیست

جو چاہیں کر او ہو اسے پر کسے ستائیں ناہیں
ایہدوں ودھ کے مذہب اساڈے عیب وڈیرا ناہیں

عناں کشیدہ رو اے بادشاہ کشورِ حسن | کہ نیست بر سر راہے کہ دادخواہے نیست

کھچی رکھیں واگ ڈبے دی اے او خوبیاں والے
ہر منزل وچہ لکھہ سوالی کھڑتا ہوگ حوالے

عقابِ جور کشادہ است بال در ہمہ شہر | کمانِ گوشہ نشینی و تیر آہے نیست

کھول عقاب ظلم دے بازو شہر کیتا تاں ڈیرا
گوشے وچہ کمان نہ بیٹھے تیر آہاں دا میرا

چنیں کہ در ہمہ سو دام راہ مے بینم | بہ از حمایتِ زلفِ توام پناہے نیست

نھائیں تھائیں عشقے اندر راہ تھے بھلے تیرا
زلف تیری تھیں ودھ کے ایتھے کوئی ساک نہ میرا

خزینۂ دلِ حافظ بزلف و خال مدہ | کہ کارہائے چنیں حدِ ہر سیاہے نیست

ونج نہ دیدے دین تے دنیا دل حافظ دے تائیں
مڑ کے جیہا جوان رنگیلا کدے نہیں ملسی تائیں

غزل ۶۲ حالِ دل با تو گفتنم ہوس ست | خبرِ دل بانو شنفتنم ہوس ست

راز دلے دا پھول سنا تاں خواہش ہے نفسانی
بھیت دلیدا اکن دھر سنتا ایہہ بھی ہے حیوانی

طمع خام بین و قصۂ فاش ... از رقیبان نہفتنم ہوس است

غیراں کولوں چھپنا لگنا ایہہ بھی نفس لو ٹیرا
کچی ایس سیانپ دا کم من تھیں باہر ڈیرا

شب قدرے چنین عزیز و شریف ... با تو تا روز خفتنم ہوس ست

اندر رات برات اجیہی نال صحبت تیری
سُتّا رہنا فجری تائیں حرص ہوئی ہے میری

وہ کہ دُردانۂ چنین نازک ... در شب تار سفتنم ہوس ست

واہ واہ جیہا سوہنا موہنا نازک دُر یگانا
رات ہنیری وچہ پرونا لالچ دا افسانہ

اے صبا امشبم مدد فرمائے ... کہ سحر گہ شگفتنم ہوس ست

اج اجوکی رات برانی باد صبا پا پھیرا
اُٹھ سویرے کھڑنا جیہڑا ایہوں لالچ میرا

از برائے شرف بہ نوک مژہ ... خاک راہ تو رفتنم ہوس ست

عزت کارن پلکاں سیتی راہ تیرے تے تائیں
دن تے راتیں ہو سجنا میرا حرص ہوا ازائیں

ہم چو حافظ بہ رغم مدعیان ... شعر رندانہ گفتنم ہوس ست

ہو کے زاہد حافظ وانگن وچہ محبت لوری
رِنداں جیہے شعر بنانے حرص ہوا مغروری

غزل ۷۷ حسنت باتفاق ملاحت جہان گرفت ... آرے باتفاق جہاں میتواں گرفت

رل مل حسن تے خلق تیرے نے لُٹ لیا جگ سارا
ہاں ہاں نال اتفاق زمانہ لُٹیا جائے سارا

افشائے راز خلوتیان کرد خواست شمع ... شکر خدا کہ سر دلش در زبان گرفت

عقل علم نے راز مولایاں چاہیا پھول سنائے
شکر الٰہی جلیبوں اگے پیش نہ اُسدی جائے

میخواست گل کہ دم زند از رنگ و بوئے تو | از غیرت صبا نفسش در دہان گرفت

اپنا آپ بناون لگا زاہد تیرے وانگن
مُڑکے دم قبولیت دا آیا نہ اوس تاکن

چوں لالہ کج نہادہ کلاہ طرب ز کبر | ہر داغ دل کہ بادہ چوں ارغواں گرفت

جس دل عشق تیرے دا پھڑیا ہاتھ شراب پیالہ
لالے وانگن سر تے رکھیا تاج تکبر والا

آں روز عشق ساغر مے خرمنم بسوخت | کآتش ز عکس عارض ساقی دراں گرفت

اوس دن بھج گیا گلہ میرا بادے عشقے والے
مکھ دلبر دا پرتوا جدن چمکیا وچ پیالے

آسودہ بر کنار چو پرکار مے شدم | دوراں چو نقطہ عاقبتم در میاں گرفت

جیون پرکار جگت تھیں واندا رہندا اساں کنارے
آخر گردش نقطے وانگن گھیریا آ وچکارے

خواہم شدن بکوئے مغاں آستیں فشاں | زیں فتنہ ہا کہ دامن آخر زماں گرفت

ہٹ سٹا سب آخر جاساں پیر مغاں دے ڈیرے
اینہاں فتنیاں تائیں جہڑے آخر وقت لوٹیرے

بر برگ گل بخون شقائق نوشتہ اند | کانکس کہ پختہ شد مے چوں ارغواں گرفت

پیر مغاں دی مکھڑے اُتے لکھیا ہویا پایا
جیہڑا کامل ہویا نوری رنگت وچ سمایا

مے دہ کہ ہر کہ آخر کار جہاں بدید | از غم سبک برآمد و رطل گراں گرفت

دیہہ بادہ کیوں جس نے پائی جگ دی بے وفائی
دُکھاں دَرداں تھیں ہو باہر پایا شان خدائی

مے دہ بجام جم کہ صبوح صبوحیاں | چوں پادشاہ بہ تیغ زر افشاں جہاں گرفت

نشہ پلاو وچ پیالے جم دے کیوں جے صبح نورانی
سارے جگ تے قبضہ کیتا پھڑ تلوار شہانی

فرصت نگر کہ فتنہ چو در عالم اوفتاد — عارف بجام مے زد و از غم کراں گرفت

جاں غنیمت ایہہ دم کیوں جد فتنیاں شور مچایا
پی کے بادہ عارف غم تھیں اپنا آپ چھوڑایا

زیں آتش نہفتہ کہ در سینۂ من است — خورشید شعلہ ایست کہ در آسماں گرفت

اک الفیہ جیہڑا میرے سینے دے وچ بھریا
ذرہ ہے اک سورج اوسدا جیہڑا جگ تے چڑھیا

حافظ چو آب لطف ز نظم تو مے چکد — غیرے چگونہ نکتہ تواند براں گرفت

حافظ تیریاں شعراں وچوں چووے آب حیاتی
لیکن ایہناں اُتے رکھے نقطہ کوئی ممّاتی

غزل ۶۸

خیال روئے تو در ہر طریق ہمرہِ ماست — نسیم موئے تو پیوند جان آگہ ماست

تھائیں تھائیں ہر اک راہیں توں ساڈا ہمراہی
خوشبو زلف تیری دی میری رگ رگ وچہ سمائی

بہیں کہ سیب زنخدان او چہ مے گوید — ہزار یوسف مصری فتادہ در چہ ماست

وچہ ٹھوڈی کھوہ عقل دا دم دم پیا بلو کارے
لکھاں یوسف جیہے ایتھے ڈگے ہوئے بچارے

برغم مدعیانے کہ منع عشق کنند — جمال چہرۂ تو حجت موجہ ماست

ناقص عقل رقیب کمینے عشقوں دُور ہٹاندے
جلوے حسن تیرے دے آپے عشق یقین دواندے

اگر بہ زلف دراز تو دست ما نرسد — گناہِ بخت پریشان و دست کوتاہ ماست

زلفاں تیریاں ناگن جیہے کر ہتھ نہ پہنچے ساڈا
اپنی قسمت دی بدبختی کیہہ گناہ تساڈا

بحاجب درِ خلوت سرائے خاص بگو — فلاں ز گوشہ نشیناں خاکِ درگہ ماست

خلوت خانے دے دربان نوں تے آکھ اکواری
ایہہ ہے گلی میری دا منگتا آوے کریو داری

بصورت از نظر ما گرچہ محجوب است | ہمیشہ در نظر خاطر مرفہ ماست

بھاویں ظاہر اندر میری نظروں رہندا اواندا
ہے پر باطن دل وچہ میرے تھاں مکان اُو سیدا!

اگرچہ سائل حافظ درے زند بکشائے | کہ سالہاست کہ مشتاق روئے چون مہ ماست

منگتیاں وانگن حافظ جے کر کدیں در کھڑکاوے
اکھیں کھولو ایہہ وُہ ہر باندا چاکر نہ مُڑ جاوے

غزل ۶۹

دریں زمانہ رفیقے کہ خالی از خلل است | صراحی مئے ناب و سفینۂ غزل است

کل بکھیڑیوں خالی اجکل یار موافق جیہڑا
جام صراحی غزلاں باجھوں ہور نہ کوئی میرا

جریدہ رو کہ گذرگاہ عافیت تنگ است | پیالہ گیر کہ عمر عزیز بے بدل است

راہ خوشی دا تنگ دوراڈا چل اکلا ہو کے
پھڑ ہتھ پیالہ عمر پیاری مُڑ نہ آوے کھونکے

نہ من ز بے عملی در جہان ملولم و بس | ملالت علما ہم از علم بے عمل است

میں ہی اکو بے عملی تھیں دل گیری نہیں پائی
زاہد بھی پڑھ علم نکمّا رو رو عمر لنگھائی

بچشم عقل دریں رہگذار پر آشوب | جہان و کار جہاں بے ثبات و بے محل است

اکھ او کھیڑے تے ویکھ جہاناں اندر یار پیارے
بے بُنیاد ویران تھاویں جگ دے کل پسارے

دلم امید فراواں بروصل روئے تو داشت | ولے اجل برہ عمر رہزن امل است

وصل تیرے دی دل میرے وچہ تانگھ وڈیری آہی
پر موت ہوراں نے راہ وچہ ڈاہڈی لوٹی پائی

ز قسمت ازلی چہرہ سیہ بختاں | بشست و شوی نگردد سفید و ایں مثل است

بُرے نصیبے والیاں جیہڑا کالا لیکھ لکھایا
دھو دھو صاف کدے نہ ہوسی سُنیں اندر آیا

بگیر طرۂ مہ طلعتے و قصہ مخواں | کہ سعد و نحس ز تاثیر زہرہ و زحل ست

پھڑ کے زلف سجن دی بہ رہ نہ کر طول کہانی
بھلا بُرا ہے سبب وچہ گردش بن توں قطب زمانی

خلل پذیر بود ہر بنا کہ مے بینی | مگر بنائے محبت کہ خالی از خلل ست

واسا نہیں کسے بنا ایتھے جو کجھ تینوں لبھدا
اسے پر شوہ محبت والا بنت رہے گا وگدا

بہیچ دور نخواہند یافت ہشیارش | چنیں کہ حافظ ما مست بادۂ ازل ست

کسے زمانے کدے نہ پاون اندر ہوش عقل دے
حافظ وانگن جس نے پیتا پیالہ روز ازل دے

غزل ۷۰ دل و دینم شد و دلبر بملامت برخاست | گفت با ما منشین کز تو سلامت برخاست

ویکھ بیہودہ دل نوں دلبر دے طعنہ نس گیا
آکھن لگا جاہ تیتھوں غیراں نے پھڑ لیا

کہ شنیدی کہ دریں بزم کسے خوش بنشست | کہ نہ در آخر صحبت بندامت برخاست

کیہڑا ہے مولائی جس نے ایتھے خوشی منائی
عیش منا کے کیہڑا جس نہ خواری زاری پائی

شمع اگر زاں لب خنداں بزباں لافے زد | پیش عشاق تو شبہا بغرامت برخاست

بیٹھ مقابل شمع عقل نے لاف گپے ماری
ہو شرمندہ ہے پچھاں تائیں اندر زاری

در چمن باد بہاری ز کنار گل و سرو | بہواداری آں عارض و قامت برخاست

چھڈ ہے چیتر جاگ دے اندر زاہد عابد لوکاں
اندر عشق جمال تیرے دے دل نوں لایا ہے چوکاں

مست بگذشتی و از خلوتیان ملکوت | بتماشائے تو آشوب قیامت برخاست

مست الست گیوں لنگھ ایتھے قدسیاں نے جد ڈٹھا
شور قیامت پیدا ہویا ہر کوئی اٹھ نٹھا

پیش رفتارِ تو پا برنگرفت از خجلت | سرو سرکش کہ بناز از قد و قامت برخاست

سامنے تیرے قدم نہ چکیا وچہ ندامت بہناکے
سو وقت لڈکرڈا اپنا دسدا سی آ آکے

حافظ این خرقہ بینداز مگر جان ببری | کاتش از خرمن سالوس کرامت برخاست

لاہ گلوں سٹ حافظ گودڑ تہ زہد ریا دا جھبدے
وچہ کھلاڑے وڈ بائی دے اگ دے لانبو بلدے

غزل ۱۸

بوئے تو کس ندید و ہزارت رقیب ہست | در غنچہ ہنوز و صد ہزارت عندلیب ہست

کئی ہزار محافظ تیرے اُو کہا درشن تیرا
لکھاں بلبلاں کو کن تیرا اجے کلی وچہ ڈیرا

گر آمدم بکوئے تو چندان غریب نیست | چوں من درین دیار ہزاران غریب ہست

کی ہویا جے میں بھی تیرے کوچے جہاتی پائی
کئی مسافر میرے جیہے اگے ایتھے راہی

ہر چند دورم از تو کہ دور از کس مباد | لیکن امید وصل توام عنقریب ہست

دور رہیا ہاں تینھوں شالا ہووے نہ کوئی واندا
اے پر وچہ امید وصل دے نیڑے نیڑے جاندا

در عشق خانقاہ و خرابات شرط نیست | ہر جا کہ ہست پرتو روئے حبیب ہست

عشقے اندر اگو جیہے حجرے تے میخانے
تھائیں تھائیں جلوہ کیتا اوس محبوب یگانے

آنجا کہ کار صومعہ را جلوہ میدہند | ناقوس دیر راہب و نام صلیب ہست

جتھے بت خانے وچہ اپنا جلوہ ذات وکھالے
راہب تے ناقوس چلیپا سبھ کجھ بن بن آوے

عاشق کہ شد کہ یار بحالش نظر نکرد | اے خواجہ درد نیست وگرنہ طبیب ہست

کیہڑا عاشق ہویا جس دل جہاتی اوس نہ پائی
تینوں نہیں بیماری نہیں تے اوہ خود ویدی بہائی

فریاد حافظ این ہمہ آخر بہ ہرزہ نیست | ہم قصۂ غریب و حدیثِ عجیب ہست

رام دوہائی حافظ دی کوئی اینویں کیویں تاہیں
عجب عجائب نے ایہہ گلاں رونق بھائیں نفائیں

غزل ۷۲

ساقیا آمدنِ عید مبارک بادت | واں مواعید کہ کردی مرواد ز یادت

آئی عید مبارک ساقی ہووے مبارک تینوں
یاد رکھیں اوہ وعدہ جیہڑا آکھیا سی توں مینوں

در شگفتم کہ دریں مدّتِ ایامِ فراق | برگرفتی ز حریفان دل و دین میدادت

بڑا تعجب وچہ زمانے ہجر فراق جدائی
یاراں مسکیناں دے دل تے ڈاہڈی لوٹی پائی

برساں بندگی دخترِ رز کو بدر آئے | کہ دمِ ہمّت ما کرد ز بندِ آزادت

بادے ولوں متھا ٹیکیں آکھیں نالے جاکے
آہمن کڈھ لیا سجنیوں تینوں رب بناکے

شکر ایزد کہ ازیں باد خزاں رخنہ نیافت | بوستانِ سمن و سرو و گل و شمشادت

اندر قدم مبارک تیرے ہے خوشنودی جگدی
چونہ خوشی مناوے تیری ہووے جاگہ غم دی

شادیٔ مجلسیان در قدم مقدم تست | جائے غم باد ہر آن دل کہ نخواہد شادت

چنگی گھڑی مبارک نالے قسمت یاور تیری
کڈھ لیا وقت نقیں مینوں شالا جیویں خیری

چشمِ بد دور کزیں تفرقہ خوش باز آورد | طالعِ نامور و دولتِ مادر زادت

شکر الٰہی خیر نہ پائی باد خزاں نقیں کائی
سوہنے سرو قد لڈ کرے تیرے وچہ لوکائی

حافظا از دست مدہ صحبت آن کشتی نوح | ورنہ طوفانِ حوادث ببرد بنیادت

کشتی نوح زمانے وچوں حافظ قدم نہ چائیں
نہیں تے روہڑ کھڑ یگا طوفاں جیڑھا منڈھ کھیڑ نائیں

غزل ۴۲

| | |
|---|---|
| ساقی بیار بادہ کہ ماہِ صیام رفت | دردہ قدح کہ موسم ناموس و نام رفت |

ساقی لیا پیالہ رب نے ماہ رمضان لنگھایا
ویلا زہد عبادت بیتا وقت خوشی دا آیا

| | |
|---|---|
| وقتِ عزیز رفت بیا تا قضا کنیم | عمرے کہ بے حضور صراحی و جام رفت |

مفت وہنجائی عمر پیاری آ ہن کسراں کڈھیئے
باہجوں جام شراب صراحی کل بکھیڑے چھڈیئے

| | |
|---|---|
| در تاب توبہ چند تواں سوخت ہمچو عود | مے دِہ کہ عمر در سرِ سودائے خام رفت |

لکڑ وانگن کد تک سڑیئے کر کر توبہ زاری
حرص ہوائیں عمر وہنجائی دیہہ ہن بادہ واری

| | |
|---|---|
| مستم کن آنچناں کہ ندانم ز بیخودی | در عرصۂ خیال کہ آمد کدام رفت |

جیہا کر دیوانہ مینوں سرتی رہے نہ کائی
آیا کیہڑا ایتھے مڑیا کیہڑی جائی

| | |
|---|---|
| بر بوئے آنکہ جرعۂ جامے بما رسد | در مصطبہ دعائے تو ہر صبح و شام رفت |

ایس امید تے تاں اک گھٹ مینوں بھی ملجائے
مے خانے وچ عرضاں کردیاں دن تے رات وہائے

| | |
|---|---|
| دل را کہ مردہ بود حیاتے ز تو رسید | تا بوئے از نسیم میش در مشام رفت |

موئے ہوئے جیوڑے میرے خضر حیاتی پائی
خوشبو جیدوں دماغ میرے وچ پاک تسیدی آئی

| | |
|---|---|
| زاہد غرور داشت سلامت نبرد راہ | رند از رہِ نیاز بدار السلام رفت |

زاہد فخر تکبر کرکے سدھا راہ بھلایا
رنداں عجز غریبی کرکے ڈیرہ جنت لایا

| | |
|---|---|
| نقدِ دلی کہ بود مرا صرف بادہ شد | قلبِ سیاہ بود ازاں در حرام رفت |

پونجی دل دی جیہڑی آہی پی پی نشہ اڈائی
کالا جیوڑا ایہا تا رہیا وچ حرام کمائی

دگرمکن نصیحت حافظ کہ راہ نیافت　　گم گشتہ کہ بادہ عشقش بکام رفت

نہ کر مُڑ مُڑ وعظ نصیحت حافظ نوں دھنگانے
گم ہو یا جے عشقے اندر پی پی کے پیمانے

غزل ۸۷

صبا اگر گذرے افتدت بکشور دوست　　بیار نفحۂ از گیسوے معنبر دوست

باد صبا جے ملک سجن وچہ ہووے تیرا گذارا
زلف معطّر اوسدی وچوں لیاویں اک جھو لارا

بجان او کہ بشکرانہ جان برافشانم　　اگر بسوئے من آری پیامے از در دوست

قسم اوسیدی وچہ شکرانے دیواں جان پیاری
سکھ سنیہا دلبر دِتوں جے لیاویں اک واری

وگرچنانچہ در آن حضرتت نباشد بار　　برائے دیدہ بیاور غبارے از در دوست

جے دربار ماہی دے اندر ملے نہ ڈھوئی تینوں
دُناوس دے دی خاک لیاویں رکھیں پانواں جینوں

من گدائے و تمنائے وصل او ہیہات　　مگر بخواب بہ بینم خیال منظر دوست

میں منگتا تے تا ہنگ وصل دی مشکل جیہا جاپے
ہو سکدا ہے جے وچہ خواب لطف کمائے آپے

دل صنوبریم ہمچو بید لرزان ست　　ز حسرت قد و بالائے چون صنوبر دوست

اندر حسرت قد رنگیلے ماہی والے پیارے
بید وانگن ایہہ جیوڑا میرا دھڑکے مار ہُلارے

اگرچہ دوست بچیزے نمے خرد ما را　　بعالمی نفروشیم موئے از سر دوست

بھاویں مفت خریدے نا میں مینوں چنچل ہارا
دو جگ بدلے دیاں نہ مُولے اُسدا اِک وال سہارا

چہ باشد ار شود از بند غم دلش آزاد　　چو ہست حافظ مسکین غلام و چاکر دوست

کی ہوسی جے غم دی قیدوں دل میرا چھُٹ جاسی
حافظ نوکراں دا ہے چاکر نیرا کی گھٹ جاسی

غزل ۵۷

غمش تا در دلم ماوا گرفتہ است | سرم چوں زلف او سودا گرفتہ است

غم اوسدے نے دِل میرے وچہ جاہ دی گلّی پائی
وانگن زلف اوسدے پھر پھیا ہویا ہاں سودائی

لب چوں آتشش آب حیات ست | ازاں آب آتشے در ما گرفتہ است

لال لباں اک جیہیاں وچّوں چووے آبحیاتی
اوسے اگ تھیں دِل میرے وچہ لگی آن چواتی

ہمائے ہمتم عمریست کز جان | ہوائے آں قدِ بالا گرفتہ است

مدّت تھیں اس جان میری دی پنچھی نے مَر مَر کے
اوس رنگیلے سوہنے قد دا عشق کمایا پھڑ کے

شدم عاشق بیالائے بلندش | کہ کارِ عاشقاں بالا گرفتہ است

اُچّے لمے قد اوسدے تے تاں میں عشق کمایا
عشقے اندر عاشقاں لوکاں درجہ عالی پایا

چو ما در سایۂ الطافِ اوئیم | چرا او سایہ از ما وا گرفتہ است

جد اوسدے احساناں تھلّے ہے ساڈی زندگانی
کیوں ساتھوں پھر سایہ اپنا دُور ہٹایا جانی

نسیم صبح عنبر بوست امروز | مگر یارم رہ صحرا گرفتہ است

اج سویرے عنبر وانگن وا فجر دی آوے
شاید یار میرا اج باہر سیر کرن پیا جاوے

ز دریائے دو چشمم گوہر اشک | جہان در لؤلؤ لالا گرفتہ است

میرے اکھیاں دے دریاؤں موتیاں موج چڑھا کے
نورو نور کیتا جگ سارا چمکاں نال سجا کے

حدیث حافظ اے سروِ سمن بوے | بوصفِ قدِ تو بالا گرفتہ است

اے او سوہنے چھیل چھبیلے چنچل ہارے تارے
تیری صفتوں شعر حافظ دے درجے پائے بھارے

غزل ۷۶

صبحدم مرغ چمن با گل نو خواستہ گفت | ناز کم کن کہ دریں باغ بسے چون تو شگفت

وڈے ویلے کھڑدیاں ہویاں پھل نوں بلبل کہیا
فخر نہ کرائت کئی آئے پر نہ کوئی رہیا

گل بخندید کہ از راست نرنجیم ولے | ہیچ عاشق سخن تلخ بمعشوق نگفت

اگوں ہس کے آکھن لگا سچ تھیں رنج نہ آوے
اے پر یاراں تائیں کیہڑا جیہا سچ الاوے

گر طمع داری ازاں جام مرصع می لعل | دُر و یاقوت بنوک مژہ ات باید سُفت

جے ندھ لالچ ہتھ لگے اوہ سرخ شراب پیالہ
پلکاں وچہ پروویں موتی رو رو ہو مستوالا

تا ابد بوئے محبت بمشامش نرسد | ہر کہ خاک در میخانہ برخسارہ نہ رُفت

وچ دماغ نہ جاسی اوسدے خوشبو عشقے والی
منہ سر مل مل جس نہ ہو نجی مے خانیدی جالی

در گلستان ارم دوش از لطف ہوا | زلف سنبل ز نسیم سحری مے آشفت

وڈے ویلے وچہ بہشتاں باد صبا جد آگے
سوہنی زلف معنبر تائیں لاہنبے کیتا جاکے

گفتم اے مسند جم جام جہاں بینت کو | گفت افسوس کہ آں دولت بیدار بخفت

پچھیا میں اوہ کتھے پیالہ جس وچہ راز جہاناں
آکھن لگا گذر سدھایا اوہ بیدار زمانان

سخن عشق نہ آنست کہ آید بہ زبان | ساقیا مے دہ و کوتاہ کن ایں گفت و شنفت

عشق نہیں اوہ جس دیاں گلاں ہون بیان زبانی
اُٹھ ساقی دیہہ بادہ سالوں چھڈیا یہ لغو کہانی

اشک حافظ خرد و صبر بہ دریا انداخت | چہ کند سوز غم عشق نیارست نہفت

عقل صبر نوں روہڑ گوایا گریئے حافظ والے
سوز عشقے دا لُک دا نائیں کیکن نہ کر لاوے

غزل ۷۷

گر ز دستِ زلفِ مشکینت خطائے رفت و رفت — ور ز ہندوئے شما بر ما جفائے رفت و رفت

مشکین زلف تیری جے لٹیا اوہ جن جیکر لٹیا
کُنڈل اندر جے بنھ سٹیا اوہ جن جے بنھ سٹیا

برقِ عشق از خرمنِ پشمینہ پوشی سوخت سوخت — جورِ شاہِ کامران گر بر گدائے رفت و رفت

عشق تیرے جے پھوک اوڈایا اوہ جن پھوک اوڈایا
بادشاہاں جے ظلم کمایا اوہ جن ظلم کمایا

گر دلے از غمزۂ دلدار بارے برد برد — درمیانِ جان و جاناں ماجرائے رفت و رفت

ناز تیرے دا بھار دِلے تے کی ہویا جے چکیا
راز دِلے تے اِک ہو ٹکیا یا کہ ناہیں ٹکیا

در طریقت رنجشِ خاطر نباشد مے بیار — ہر کدورت را کہ بینی چوں صفائے رفت و رفت

لیا شراب سجن دی راہیں غصہ رنج نہ بھاوے
ویکھہ لویں تا کل کدورت صاف صفائی پاوے

عشق بازی را تحمل باید اے دِل پائیدار — گر ملالے بود بود و گر خطائے رفت و رفت

عشقے اندر حوصلہ چاہیئے اے دِل رکھ تسلا
عیب ملامت مہنے وَتے لنگھ گئے خیری سلا

از سخن چیناں ملالتہا پدید آید و لے — چوں میانِ ہمنشیناں ماجرائے رفت و رفت

اکثر نقطہ چین دو ولیں مہنے وٹے لاون
جس ویلے دو یار اکٹھے رل مل حال سناون

عیبِ حافظ گو مکن زاہد کہ رفت از خانقاہ — پائے آزاداں چہ بندی گر بجائے رفت و رفت

ہجر لویں ٹر گیا جیکر حافظ زاہد عیب نہ لائیں
رند قلندر قید نہ ہوندے کُل اینہاں ندیاں تہائیں

غزل ۷۸

بکوئے میکدہ ہر سالکے کہ رہ دانست — درِ دگر زدن اندیشہ تبہ دانست

جس سالک نے مے خانے دے کوٹھے دا راہ پایا
دوجے بوہے اوتے جاناں کوڑ و کوڑ منایا

زمانہ افسر رندی نہ داد جز بکسے ‌ ‌ کہ سرفرازی عالم دریں کلہ دانست

رند مولایاں والی ٹوپی اوس کسے ہتھ آئی
دوجگ نالوں ودھ کے جس نے رندی عیش منائی

بر آستانۂ میخانہ ہر کہ یافت سرے ‌ ‌ ز فیض جام مے اسرار خانقہ دانست

جو کوئی مے خانے دے در تے آن کھلوتا جھلکے
بادے کولوں فیض الٰہی پلے اُس دل ڈھلکے

ہر آنکہ راز دو عالم ز خط ساغر خواند ‌ ‌ رموز جام جم از نقش خاک رہ دانست

ایس وجود انساں نوں جس نے راز جہاناں پائے
جام جہان نما دے نقطے مٹی تھیں دکھلائے

دلم ز نرگس ساقی امان نخواست بجان ‌ ‌ چرا کہ شیوۂ آں ترک دل سیہ دانست

اکھ مستانی ساقی اگے اپنی جان وسنجائی
اس بن دوجا راہ نہ پایا اندر ایس لوکائی

ورائے طاعت دیوانگاں ز ما مطلب ‌ ‌ کہ شیخ مذہب ما عاقلی گنہ دانست

باہجوں طاعت رنداں ساتھوں ڈھونڈ نہ ہور کمائی
عقل علم وچ مذہب ساڈے عیب وڈیرا جاتی

ز جور کوکب طالع سحرگہاں چشم ‌ ‌ چناں گریست کہ خورشید دید و مہ دانست

بُرے نصیبے متھوں مجری جیہنہا رو پا اڈیا
سورج وانگن چن دے جاتا جیہڑے ویلے چڑھیا

خوش آں نظر کہ لب جام و روئے ساقی را ‌ ‌ ہلال یکشبہ و ماہ چاردہ دانست

واہ اوہ اکھیاں ویکھ جنہاں نے سرخ لباں رخسارے
جاتا اک ہلال تے دوجا بدر چھڈے چمکارے

بلند مرتبہ شاہے کہ نہ رواق سپہر ‌ ‌ نمونۂ ز خم طاق بارگہ دانست

اوہ ہے شاہ وڈیرا جس لے نو آسماناں تائیں
طاق محراب جناب تیریدا جاتا جائیں جائیں

حدیث حافظ و ساغر کشیدن پنہاں
چہ جائے محتسب و شحنہ پادشہ دانست

پی پی نشہ پوشیدہ حافظ جہڑیاں گلاں کردا
سمجھ نہ سکے او نہاں تائیں نفس کمینہ مردا

غزل ۹۶

تا سر زلف تو در دست نسیم افتادہ است
دل سودا زدہ از غصہ دو نیم افتادہ است

باد صبا دے ہتھ وچ جد دی زلف تیری ہے آئی
غصے تھیں دو ٹوٹے ہویا دل میرا سودائی

چشم جادوئے تو در عین سواد سحر است
ایں قدر ہست کہ ایں نسخہ سقیم افتادہ است

فجری دے دھندلکے اندر تیری اکھ مستانی
ہر ول ویکھے پر ایہہ روگی جیوڑا وچ حیرانی

در خم زلف تو آں سیہ دانی چیست
نقطہ خال اسود در حلقہ جیم افتادہ است

جھنا ندے وچ نقطہ وحدت جو پیار ڈیپ سہاوے
جیم دے گھیرے اندر نقطہ دوروں نظری آوے

سایۂ سرو تو بر قالبم اے عیسیٰ دم
عکس روحیست کہ در عظم رمیم افتادہ است

سایا تیرا اتّے میرے تے اے او عیسیٰ ثانی
بھگیاں ہڈیاں میریاں اُتّے تیرا عکس نورانی

زلف مشکین تو در گلشن فردوس عذار
چیست طاؤس کہ در باغ نعیم افتادہ است

ہے معلوم ایہہ مکھ تیرے تے کیہا ہے زلف لو ٹہری
مور بہشتی تختے اوتے پاندا پیلاں پھیری

دل من در ہوس روئے تو اے مونس جان
خاک راہیست کہ در پائے نسیم افتادہ است

درشن کارن ایہہ دل میرا وچ پریم پیارے
مٹی راہ دی ہے وچ پیراں اڈدی پھر دی سارے

ہمچو گرد ایں تن خاکی نتواند برخاست
از سر کوئے تو زاں روکہ عظیم افتادہ است

ایہہ تن خاکی حد تیرے تھیں ہوا تکن خاک تہ او تھسی
چنتہ نی تیری پیا اجیہا ایتھے پھر پھر مرسی

آنکہ جز کعبہ مقامش نہ بُد از یاد لبت ۔۔۔ بر درِ میکدہ دیدم کہ مقیم افتادہ است

جس دا تھاں بن مسجد نہیں سی یاد تیری وچہ سایاں
ڈٹھا میں وچہ میخانے اُس ہڈیاں رگڑ گھسایاں

حافظِ گم شدہ را با غمت اے جانِ عزیز ۔۔۔ اتحادیست کہ از عہد قدیم افتادہ است

حافظ گئے گواتے تائیں نال غماں دے ماہی
ہے اخلاص پُرانا جیہڑا ازلوں لکھیا ساہی

غزل ۷۹ بلبلے برگِ گلے خوشرنگ در منقار داشت ۔۔۔ و اندران برگ و نوا خوش نالہائے زار داشت

اِک بلبل پھڑ پتر پھُل دا منہ وچہ نال پیارے
سوہنی بولی بولے نالے رو رو نعرے مارے

گفتمش در عین وصل این نالہ و فریاد چیست ۔۔۔ گفت ما را جلوۂ معشوق در این کار داشت

پچھیا میں توں عین وصل وچہ ایہہ کی شور مچایا
آکھن لگی جلوے اوسدے ہتھوں سوز ودھایا

یار اگر ننشست با ما نیست جائے اعتراض ۔۔۔ پادشاہِ کامران بود از گدایان عار داشت

جبکہ یار رفیق نہ بنیا کیہہ تکرار اساڈا
شاہنشاہ غریباں کولوں اکثر رہے دوراڈا

عارفے کو سبر کرد اندر مقامِ نیستی ۔۔۔ مست شد چوں مستی او عالمِ اسرار داشت

دُنیا اندر جس نے کیتا حاصل عشق الٰہی
راز نیاز ماہی دے اندر خالص مستی پائی

دستگیر در نیاز و عجز ما با حسن دوست ۔۔۔ خرم آں کز نازنیناں بخت برخوردار داشت

ترلیاں منتاں نال سجن دے اگے پیش بجائیے
قسمت والا ہے جو سوہنیاں کولوں مطلب پاوے

خیز تا بر کلکِ آں نقاش جان افشاں کنیم ۔۔۔ کایں ہمہ نقشِ عجب در گردشِ پرکار داشت

آ ہُن تاں سوہنے نکھڑے اُتے اپنی جان ونجائیے
جس ایہہ نقش نگار بنائے اوسدے نال سمائیے

گر مرید راہِ عشقی فکرِ بدنامی مکن — شیخ صنعان خرقہ رہن خانۂ خمار داشت

عشقے اندر بدنامی دا کوئی غم نہ کھائیں
صنعان وانگن خرقہ اپنا مے خانے لے جائیں

وقت آن شیرین قلندر خوش کہ در اطوار سیر — ذکر تسبیح ملک در حلقۂ زنار داشت

واہ واہ رند قلندر جس نے اندر عشق بیگانے
مالا تسبیح زہد ریاضت و تا وچ مے خانے

چشم حافظ زیر بام قصر آن حوری سرشت — شیوۂ جنات تجری تحتہا الانہار داشت

حافظ اندر مے خانے دے کر کر گریہ زاری
وانگ بہشتاں اکھیاں اندر نہراں کیتیاں جاری

غزل ۹۴

بدام زلفِ تو دل مبتلا خویشتن است — بکش بغمزہ کہ اینش سزائے خویشتن است

پھاہی زلف اپنی وچ آپے ایہہ دِل پھسیا ہویا
نخریاں نال چھڈ اس تائیں کر کے اُدھ مویا

گرت ز دست برآید مرادِ خاطرِ ما — بجش زود کہ خیرے برائے خویشتن است

تیتھوں ہی جے حاصل ہووے خاص مراد اساڈی
ہووَن دیہہ ہے خاص خیر تیت اسد لوچہ تساڈی

بجانت اے بتِ شیرین من کہ ہمچوں شمع — شبانِ تیرہ مرادم فنائے خویشتن است

جان تیری دی قسم حبیبا ایہہ ہے نیت میری
وانگ شمع دے سر مر جانا ان اندر رات انم میری

چو رائے عشق زدی با تو گفتم اے بلبل — مکن کہ ایں گل خود رو برائے خویشتن است

عاشق بننے کارن بلبل عشق بیان نہ چائیں
ایہہ پھل اپنے کارن آپے اُگ گیا تھائیں تھائیں

بمشک چین و چگل نیست حسن تو محتاج — کہ نافہاش ز بندِ قبائے خویشتن است

چین چگل دی کستوری دی پھل نوں حاجت نائیں
اپنی بند قبا دے تھلے نافے نے اُستائیں

مرو بیخانۂ ارباب بے مروت دہر | کہ کنج عافیت در سرائے خویشتن است

بے مروت دنیا خلقے اندر نائیں جائیں
خاص آرام ولیں اپنے گھر وچہ تدھ تائیں

بسوخت حافظ و در شرط عشق و جانبازی | ہنوز بر سر عہد و وفائے خویشتن است

جل بل حافظ عشقے اندر اپنا آپ گنوایا
اپنا آپ اجے تک اپنے اندر نظری آیا

غزل ۱۱۱

صوفی از پرتو راز نہانی دانست | گوہر ہر کس ازیں لعل توانی دانست

ہووے اندر صوفی تائیں کھلے راز الٰہی
ایتھوں جوہر صفائی دل دی دوہ ہووے گمراہی

شرح مجموعۂ گل مرغ سحر داند و بس | کہ نہ ہر کو ورقے خواند معانی دانست

خوبی غنچے والی پچھو بلبل کولوں جاکے
ورقے پھولن والا معنے دسّے کی سمجھاکے

عرضہ کردم دو جہان بر دل کار افتادہ | بجز از عشق تو باقی ہمہ فانی دانست

اپنے کارن دوویں جہانیں اپنے ہتھ اٹھائے
باجھ پریم پیالے ایتھے سارے فانی پائے

آن شد اکنون کہ ز افواہ عوام اندیشم | محتسب نیز ازیں عیش نہانی دانست

گیا زمانہ میرے دل تھیں خوف اندیشے والا
نفس کمینہ بھی سنگ رل کے ہو بیٹھا متوالا

دلبر آسائش ما مصلحت وقت ندید | ورنہ از جانب ما دل نگرانی دانست

وچہ آرام اساڈے دلبر ڈٹھی نہ چنگیائی
نہیں تے رکھے دل اساڈے دمدمی نگرائی

سنگ و گل را کند از یمن نظر لعل و عقیق | ہر کہ قدر نفس باد یمانی دانست

جیسے نظروں پتھر مٹی لعل عقیق بنائے
دم دم وچہ جو سنگھ سیتہ دلبر دلوں پائے

ای کہ از دفتر عقل آیت عشق آموزی ‌ ‌ ترسم این نکتہ بہ تحقیق ندانی دانست

علم عقل نہیں سکھیا لوڑیں اے دل عشق الٰہی
کدے نہ حاصل ہوسی باہجوں صدق یقین صفائی

می بیاور کہ ننازد بہ گل باغ جہان ‌ ‌ ہر کہ غارتگری باد خزانی دانست

لیا شراب پرانا ساقی عیش جہان نہ بھاوے
ویکھ خزاں نوں نال چھلاندے کیہڑا عیش مناوے

حافظ این گوہر منظوم کہ از طبع انگیخت ‌ ‌ اثر تربیت آصف ثانی دانست

حافظ جو ایہہ موتی سچے شعراں اندر پائے
صحبت ہادی کامل کولوں دل دے وچ سمائے

غزل ۸

حاصل کارگہ کون و مکان این ہمہ نیست ‌ ‌ بادہ پیش آر کہ اسباب جہان این ہمہ نیست

اوڑک نفع جہان والا تیرے ہتھ نہ آسی
پھڑ بادہ ہتھ عشقے والا ایہہ جگ اوگت جاسی

از دل و جان شرف صحبت جانان غرض است ‌ ‌ ہمہ آنست وگرنہ دل و جان این ہمہ نیست

غرض اساڈی دوہیں جہانیں صحبت یار گمانی
جے ایہہ غرض نہ ہوندی ہن تک سب کجھ ہوندا فانی

سنت سدرہ و طوبی ز پی سایہ مکش ‌ ‌ کہ چو خوش بنگری ای سرو روان این ہمہ نیست

جنت کارن زہد ریاضت نہ کر یار پیارے
جنہاں دی توں خوشی مناویں فانی نے اوہ سارے

دولت آنست کہ بی خون دل آید بکنار ‌ ‌ ورنہ با سعی و عمل باغ جنان این ہمہ نیست

مفت و مفت ملے جو نعمت اوہ ہوندی ہے نعمت
کر کر زہد جے جنت ملسی وڈی جانی زحمت

پنج روزی کہ درین مرحلہ مہلت داری ‌ ‌ خوش بیاسای زمانی کہ زمان این ہمہ نیست

پنج دہاڑے اس منزل وچ تیری ہے زندگانی
وقت خوشی دا ڈھونڈ پیارے ایہہ جگ ہے سبھ فانی

بر لب بحر فنا منتظرم اے ساقی ۔۔۔ فرصتے دان کہ زلب تا بدہان این ہمہ نیست

بیٹھ کنارے بحر فناہ دے تیں وَل چوہ کاں لایاں
دَمدَم وچہ اکو پچ نقارا جان غنیمت سایاں

زاہد ایمن مشو از بازئ غیرت زنہار ۔۔۔ کہ رہ صومعہ تا دیر مغان این ہمہ نیست

زاہد اندر کھیڈ جہاناں ۔ بیٹھ نہ غافل ہو کے
مجرلوں دور نہیں مے خانہ آ دروازہ ڈھو کے

دردِ مندے چو من سوختۂ زار نزار ۔۔۔ ظاہر احاجت تقریر و بیان این ہمہ نیست

میرے جیہے سڑے بلے دی حال حقیقت تائیں
ظاہر پھول سُنانے والی کوئی حاجت نائیں

از تہتک مکن اندیشہ و چون گل خوش باش ۔۔۔ زانکہ تمکین جہان گذران این ہمہ نیست

ہتک اپنی دا غم نہ کھاویں دِل نوں رکھیں کھڑیا
شان مراتب جگ دا ایویں وچہ اڈیہہ جاسی اڈیا

نام حافظ رقم نیک پذیرفت ولے ۔۔۔ پیش رندان رقم سود و زیان این ہمہ نیست

بھاویں حافظ جگ وچہ آکے کیتی نیک کمائی
پر مولایاں اگو جیہی نیکی تے بُرسیائی

غزل ۹۴ بحر یست بحر عشق کہ ہیچش کنارہ نیست ۔۔۔ آنجا جز آنکہ جان بسپارند چارہ نیست

شوہ سمندر عشقے والا جس دا نہیں کنارہ
جان وسنجانے باجھوں ایتھے ہور نہ کوئی چارہ

آندم کہ دل بہ عشق دہی خوش دمی بود ۔۔۔ در کارِ خیر حاجت ہیچ استخارہ نیست

جیہڑے ویلے نیہوں لگاویں سوئی گھڑی مبارک
فالاں دے ملاں دی کی حاجت اندر کم تبارک

مارا بہ منع عقل مترسان و مے بیار ۔۔۔ کان شحنہ در ولایت ما ہیچ کارہ نیست

وعظ نصیحت چھکے رکھ کے دِہ شراب پڑھا تا
ایس ولایت قدر نہ اُسدا جیوں اک جو دا دانہ

از چشم خود بپرس کہ ما را کہ مے کشد — جانا گناہ طالع و جرم ستارہ نیست

اپنے آپ کولوں پچھ آپی کون مخالف تیرا
لیکھ ستارے دا کی ذمہ عقل نہ سمجھے میرا

روشن بچشم پاک تواں دید چوں ہلال — ہر دیدہ جائے جلوہ آں ماہ پارہ نیست

پاک نظر تھیں جلوہ اوس دا چن وانگوں دسیوے
ہر اک تائیں جلوہ اوس دا اکھیں نظر نہ آوے

فرصت شمر طریقۂ رندی کہ ایں نشان — چوں راہ گنج برہمہ کس آشکارہ نیست

جان غنیمت راہ حقیقت اندر ایس جہانے
ہر اک تائیں لبھدے نائیں جیہے مال خزانے

نگرفت در تو گریۂ حافظ بہیچ روئے — حیران آں دلم کہ کم از سنگ خارہ نیست

گریئے حافظ والے تینوں اثر نہ کیتا کائی
جیہی کر سختی تیرے دل تے پتھر وانگن پائی

غزل ۸۳

چہ لطف بود کہ ناگاہ رشحۂ قلمت — حقوق خدمت ما عرضہ کرد بر کرمت

اچن چیتی لطف کرم تھیں سکھ سنیہا آیا
وچہ جناب حضور معلےٰ خدمت نے بھلایا

بہ نوک خامہ رقم کردۂ سلام مرا — کہ کارخانۂ دوراں مباد بے رقمت

وچہ بیان عیان کیتوئی میری سدا سلامت
شالا ایہہ جگ تے رہے سلامت وچہ بیان قیامت

نگویم از من بیدل بسہو کردی یاد — کہ در حساب خرد نیست سہو بر قلمت

کیوں آکھاں میں بھل بھلیکھے ایہہ مسکین بلایا
کیوں جے عقل حساب تیرے وچہ کدیں سہو نہ پایا

مرا ذلیل مگرداں بشکر ایں نعمت — کہ داشت دولت سرمد عزیز و محترمت

وچہ شکر لئے عزت حرمت ازلی ابدی مینوں
ہن نہ کریں ذلیل بھولا کے دیاں اسیساں تینوں

بیا کہ با سر زلفت قرار خواہم کرد — کہ گر سرم برود برندارم از قدمت

آ تاں کنڈل زلف تیرے نوں جھپٹ ڈیرا لاواں
بھاویں سر جاوے پر قدموں سیس نہ ہرگز چاواں

زحال ما دلت آگہ شود مگر وقتے — کہ لالہ بردمد از خاک کشتگان غمت

شائد اوس ویلے دِل تیرا ساڈا ہووے ماہر
ماہیوڑاندی قبروں نکلے جد گل لالہ باہر

روان تشنۂ ما را بہ جرعۂ دریاب — چو میدہند زلال خضر بجام جمت

جان میری ترہائی تائیں اک گھٹ دیویں اٹریا
آب حیات نوں جیہڑا تیرے پیالے اندر بھریا

صبا ز روئے تو با ہر گلے حدیثے کرد — رقیب کے رہ غماز داد در حرمت

بادِ صبا نے ہر پھل اگے تیری گل سنائی
پر دریان کسے نوں اگے جان نہ دتا بھائی

دلم مقیم درِ تست حرمتش میدار — بشکر آنکہ خدا داشتہ است محترمت

در تیرے تے رہے ہمیشہ دِل میرا متوالا
برکت عزت اپنی اِسدا رکھیں آپ سنبھالا

ہمیشہ وقت تو اے عیسئے صبا خوش باد — کہ جان عاشق دل خستہ زندہ شد بدمت

رہے ہمیش تجلے تیرا اے اوہ عیسئے ثانی
تیرے دم تھیں عاجز عاشق پائی ہے زندگانی

کمین گہ است و تو خوش میروی حافظ — مکن کہ گرد بر آید ز شہ رہ عدمت

مار نہ اڈا او ڈاریاں حافظ ایہہ جگ اک دھاڑی
مت اِس جنگل نیستی وچوں اوٹھے گرد غباری

غزل ۴

زگریہ مردم چشمم نشستہ در خون ست — ببیں کہ در طلبت حال مردماں چون ست

رو رو دھیری اکھ میری دی خونی خونی خونی
مر گئی وچہ ہجر تیرے لوکی حال زبونی

بیاد لعل لب و چشم مست میگونت
ز جامِ غم مے لعلے کہ میخورم خون ست

کر کر یاد اوہ سُرخ لباں تے اکھیاں مست شرابی
جو میں جام غماں توں چہ پیواں اوہ ہے خون گلابی

ز مشرق سر کوئے آفتابِ طلعت تو
اگر طلوع کند طالعم ہمایون ست

مشرق گلی تیری تھیں جیکر سورج مکھڑا تیرا
جے کدئیں چڑھ آوے جاناں نیک نصیبہ میرا

حکایتِ لبِ شیرین کلام فرہادست
شکنج طرۂ لیلے مقام مجنون ست

جو شیریں دے موہنوں نکلے اوہ فرہاد ترانہ
کُنڈل زلف لیلے دے اندر ہے مجنوں دیوانہ

دلم بجو کہ قدت ہمچو سرو دلجوے ست
سخن بگو کہ کلامت لطیف و موزون ست

کر سائیہ دِل میرے تے ہے تیرا عالی پایا
بول موہنوں ہے گل تیری وچہ وڈا اثر سمایا

ز دورِ بادہ بجان راحتے رسان ساقی
کہ رنج خاطرم از جور دور گردون ست

کر دل خوش میرا لے ساقی دور شراب پلا کے
ظلم اسماناں تھیں وچہ دل دے رنج سمایا آ کے

ازاں زمان کہ ز دستم برفت یارِ عزیز
کنار دیدۂ من ہمچو رود جیحون ست

جس ویلے دا میرے کولوں ٹر گیا یار پیارا
جیحوں وانگ وگدے دن راتی اکھیوں پانی یارا

چگونہ شاد شود اندرون غمگینم
باختیار کہ از اختیار بیرون ست

کیکن خوشی مناوے اوہ دِل دُکھیں دردیں سڑیا
جو گل وس نہ ہووے اوتھے کی ہو سکدا اڑیا

ز بیخودی طلب یار میکند حافظ
چو مفلسے کہ طلبگار گنج قارون ست

عاجز ہو کے لبھدا پھردا حافظ یار یگاناں
جیویں گنج قارونی کوئی لبھدا پھرے نماناں

غزل ۸

زاں یار دلنوازم شکریست با شکایت | گر نکتہ دانِ عشقی خوش بشنو این حکایت

شاکر ہاں پر نال شکایت اوس دلدار سجندا
عاشق باجھوں واقف ناہیں کوئی ایس سخندا

بے مزد بود و منت ہر خدمتے کہ کردیم | یارب مباد کس را مخدوم بے عنائیت

بے اجرت بے منت خدمت کر کر عمر گذاری
نہ ہو مالک جیہا کِسیدا یارب بن دلداری

رندانِ تشنہ لب را آبے نمے دہد کس | گویا ولی شناساں رفتند ازین ولائیت

مسکیناں نوں کوئی نہ دیوے پانی وچ جہانے
شائد واقف راز نہ رہیا کوئی وچ زمانے

در زلفِ چوں کمندش ایدل مپیچ کانجا | سرہا بریدہ بینی بے جرم و بے عنایت

کنڈل زلف سجندے نیڑے جاویں ناہیں اڑیا
باجھ گناہوں توں بھی اوتھے اینویں جاسیں پھڑیا

ایں راہ را نہایت صورت کجا توان بست | کش صد ہزار منزل بیش است در بدایت

اِس رستے دے مُکن والی کیہڑی گل بنایئے
کئی ہزاراں منزلاں اگّے اگّے اگے ہایئے

چشمت بغمزہ ما را خون خورد و مے پسندی | جاناں روا نباشد خون ریز را حمایت

اکھ تیری دے غمزے کُٹھا نے توں خوشی منائی
خونی دی امداد نہ واجب کرنی تینوں آئی

ہرچند بُردی آبم روئے از درت نتابم | جور از حبیب خوشتر کز مدعی رعایت

ننگ ناموس وَنجایا بھاویں در تیرا نہ چھڈساں
دشمن دی مروّت نالوں ظلم تیرا سر دھرساں

اے آفتابِ خوباں ہمے سوزد اندرونم | یک ساعتم بہ گنجان در سایہ عنایت

اے او معشوقاں دے سورج جیوڑا میرا سڑیا
سائے لطف اپنے دے تھلّے اِک ساعت رکھ اڑیا

دراین شب سیاہم گم گشت راہِ مقصود | از گوشۂ بروں آے اے کوکب ہدایت

رات اندھیری اندر دلبر راہ بھولایا تیرا
گوشے وچوں باہیں آ کے سورج وانگن پھیرا

از ہر طرف کہ رفتم جز وحشتم نیفزود | زنہار ازیں بیابان وین راہِ بے نہایت

جس پاسے میں ٹرپیا بن حیرانی کجھ نہ پایا
لکھ پناہ اس جنگل وچوں جس دا انت نہ آیا

عشقت رسد بفریاد گر خود بسان حافظ | قرآن زبر بخوانی با چاردہ روایت

حافظ وانگن عشق تساڈا جانیں منزل چڑھیا
چوداں علماں نال زبانی پڑھیں قرآن جے اڑیا

یارب سببی ساز کہ یارم بسلامت | باز آید و برہاندم از چنگ ملامت غزل ۸۱

یارب کوئی سبب بناویں آوے دلبر میرا
عیب ملامت وچوں باہر کڈھے میرا ڈیرا

خاک رہ آں یار سفر کردہ بیارید | تا چشم جہاں بیں کنمش جائے اقامت

یار مسافر دے پیراں دی مٹی ڈھوہ لیا کے
دھیری اکھ دی اندر تاں میں رکھاں سانبھ بنا کے

فریاد کہ از شش جہتم راہ بہ بستند | آں خال و خط و زلف و رخ و عارض و قامت

سو فریاد بند ہا راہ میرا ہر طرفوں کر حیلے
خال خط نے زلف نے مکھڑے نالے قد رنگیلے

امروز کہ در دست توام مرحمتے کن | فردا کہ شوم خاک چہ سود اشک ندامت

رحم کما اج ہاں میں زندہ محبوبا میں واری
بھلکے جد ہو جاساں مٹی کی کرسی پھر زاری

اے آنکہ بتقریر و بیان دم زنی از عشق | ما با تو نداریم سخن خیر و سلامت

گلاں کتھاں نال جتاویں عاشق اپنے تائیں
خیریں نال چلا جا ایتھوں جاویں متے اڑائیں

درویش مکن نالہ ز شمشیر احبّا  کاین طائفہ از کشتہ ستانند غرامت

سوہنے دی تلواروں لے دِل نہ کر گریہ زاری
ایہہ اجیہا ہے اِک ٹولہ مرے پھر لین بیگاری

در خرقہ زن آتش کہ خم ابروئے ساقی  بر مے شکنند گوشۂ محراب امامت

پھوک لباس فقیر الوا لا جد ہن دلیر آ کے
اپنا کرے تجلّے ہر ول رُوپ سروپ سجا کے

حاشا کہ من از جور و جفائے تو بنالم  بیداد لطیفان ہمہ لطف است و کرامت

قسم میں نوں جے ظلم تیرے تھیں کرناہاں میں زاری
سگوں سختی رند مولایاں خالص نعمت بھاری

کوتہ نکند بحث سر زلف تو حافظ  پیوستہ شد این سلسلہ تا روز قیامت

زلف تیری دا جھگڑا حافظ چھوٹا کدے نہ کرسی
سِلسِلہ اس دا تیک قیامت لمّاں لمّاں کھڑسی

ساقی چو خضر است و دمے آب حیات  توبہ از مے چو کنم ہیہات ہات

ساقی خضر نیارا ساڈا آب حیات پیالہ
توبہ ہو نہ سکے اِس تھیں چھٹن بہت کسالہ

بادہ تلخ از لب شیرین لبان  در حلاوت مے برد آب از نبات

سجناں ہتھوں نشہ کوڑا جیہا ذرہ چکھاوے
غیرت اندر مصری تائیں پانی وچہ ڈوباوے

چون دم عیسےٰ نسیم او ز لطف  مردۂ صد سالہ را بخشد حیات

ماہی دے کوچے تھیں جیہڑی وا صباء دی آوے
سَے ورہیاں دے مُردے تائیں زندہ کر دکھلاوے

جز بآب آتشیں شیرین لبان  حل نمیگردد مرا این مشکلات

باہجہ شراب مصفّے میں نوں اندر ایس جہانے
عقدے دل دے حل نہ ہوسن اندر ایس ترانے

روز گے ما بین کہ از دیوان عشق | جز بے مجرا نشد مارا برات

عشقے اندر راہ ہو بخرہ ملیا سانڈے تائیں
ہجر فراق سجن دے اندر مارن آہیں ڈھائیں

شاد باد ارواح آں رند ے کہ او | بر سر کوئے مغاں یابد وفات

جنت اندر جاوے شالا روح اس رند مولائی
کوچے پیر مغاں دے اندر جس نے جان ونجائی

حاصل عمر تو حافظ در جہان | بادہ صافیست باقی ترہات

حاصل عمر تیری دا حافظ اندر ایس جہانے
بادہ خالص نوری پینا باقی نرے افسانے

غزل ۸۹ شربتے از لب لعلش نہ چشیدیم و برفت | روئے مہ پیکر او سیر ندیدیم و برفت

بوسہ ہتھ نہ آیا تے اوہ اٹھ ساتھوں ٹر گیا
سوہنا مکھڑا رج نہ ڈٹھا تے ساتھوں نس گیا

گوئی از صحبت ما نیک بہ تنگ آمدہ بود | بار بربست و بگردش نرسیدیم و برفت

شائد کول اساڈے ایتھے آہا بہت اوکھیرا
بنھ بچکا اٹھ نٹھا جے مڑ لبھا نہ لو ٹیرا

بسکہ ما فاتحہ حرز یمانی خواندیم | وز پیش سورۂ اخلاص میدیم و برفت

حدّوں باہر سیفیاں نالے فاتحہ پڑھ پڑھ تھکا
پڑھ سورۃ اخلاص بھی پھوکی آیا نہ مڑ اکا

سر ز فرمان خطم گفت مکش تا نروم | ما سر خویش ز خطش نکشیدیم و برفت

کہن لگا نہ جاساں میرا حکم ہے سچ جاری
منیاں اسی بہتیرا تاں بھی ٹر گیا مارا اوڈاری

عشوہ میداد کہ از کوے ارادت نروم | دیدی آخر کہ چساں عشوہ بریدیم و برفت

الفت دا دم دیکے سانوں دھوکھے وچ لیا یا
اساں بہتیری الفت کیتی پر اوہ اٹھ سدھایا

شد چماں در چمن حسن و لطافت لیکن | در گلستان وصالش نہ چمیدیم و برفت

اندر باغ جمال اپنے دے لٹک چلیندا ڈِٹھا
اساں لبھے نہ باغ وصل دا ڈِٹھلے اوہ نٹھا

گفت از خود ببرد ہر کہ وصالم طلبد | ما بامید وے از خویش بریدیم و برفت

آکھن لگا مر کھپ جاوے وصل میرا جو لوڑے
مر ٹکیا میں ایسے تاہنگے پر اوہ واگ نہ موڑے

صورت او بلطافت اثر لطف خدا است | ماہ رویش اثرے سیر ندیدیم و برفت

واہ وا حسن کمال سجیندا جلوہ ذات الٰہی
خاص الخاص نہ رج کے ڈِٹھلے تے اوہ ہو گیا راہی

ہمچو حافظ ہمہ شب نالہ و فغان کردیم | کلئے دریغا بوداعش نرسیدیم و برفت

حافظ وانگن شام صباحین رو رو پایاں کواہراں
وِدّا یا کرن نصیب نہ ہویا ٹر گیا چک مہاراں

غزل ۹۰

مارا ز آرزوے تو پروائے خواب نیست | بے روئے دلفریب تو بودن ثواب نیست

نیندر دی کجھ لوڑ نہ مینوں اندر الفت تیری
درشن باہجھ تساڈے ناہیں کوئی گل بھلیری

در دور چشم مست تو ہشیار کس ندید | کو دیدہ کز تصور چشمت بخواب نیست

تیری اکھ مستانی پا کے چست سداوے کیہڑا
بجھ تصور تیرا کیہڑا جلگے آپی جیہڑا

در ہر کہ بنگری بغمے از تو مبتلا است | یک دل ندیدہ ام کہ بعشقت خراب نیست

جسنوں ڈِٹھا اوہ تیرے غم وچہ آہیں ملے
اک نہیں جو تیرے غم وچہ رو رو نہ سر پاڑے

ہر کو بدست عشق تو شد کشتہ بر درت | او را دراں جناب سوال و جواب نیست

در تیرے تے عشقے اندر جس نے جان وسنجائی
باہجھ حساب کتابوں جاسی وچہ دربار الٰہی

حافظ چو زر بہ بوتہ درافتاد و تاب یافت ‌ ‌ عاشق نباشد آنکہ چو زر او بہ تاب نیست

سونے وانگن وچ کٹھالی حافظ چمکاں پایاں
سونے وانگ نہ چمکے جیہڑا اوہ نہیں عاشق سایاں

غزل ۹۱ خم زلف تو دام کفر و دین ست ‌ ‌ ز کارستان او یک شمہ این ست

کنڈل زلف تیری دے کیتے کفر اسلام ہویدا
ذرہ کار نمایوں کیتا دوزخ جنت پیدا

جمالت معجز حسن ست لیکن ‌ ‌ حدیث غمزہ ات سحر مبین ست

مکھڑا سوہنا تیرا اسانوں خوبی وچ بھلاوے
جادو وانگن گل کتھ تیری ہور و ہور دکھاوے

بر آن چشم سیہ صد آفرین باد ‌ ‌ کہ در عاشق کشی سحر آفرین ست

شاباش اکھ متوالی تائیں جس نے جادو کرکے
عاشق لوکاں مار و نجایا کفر اسد نیوں کڈھ کے

عجب راہیست راہ عشق ہیہات ‌ ‌ کہ چرخ ہفتمش ہفتم زمین ست

واہ واہ راہ محبت جس دی گرد دی نہیں اوچائی
ست اسمان زمینان وانگن ایتھے دیہن دکھائی

تو پنداری کہ بدگو رفت و جان برد ‌ ‌ حسابش با کرام الکاتبین ست

جاتا ہووگ نفس لوٹیرا ہن تے مر کھپ گیا
اجے تے نال فرشتیاں آکے لیکھا اُسدا پیا

ز چشم شوخ تو کے جان توان برد ‌ ‌ کہ دائم با کمان اندر کمین ست

تیری اکھ متوالی کولوں کیہڑا جان بچاوے
رکھ کمان سدا جو ہندی بیٹھی وچ رُکاوے

لبت را آب حیوان گفتم اما ‌ ‌ چہ جائے آب کان ماء معین ست

جاتا ہیا سی لب تیری اندر آب حیاتی
پر معلوم ہویا ہن مینوں ایہہ ہے چشمہ ذاتی

زجامِ عشق مے نوشید حافظ — مدامش مستی و رندی ازین ست

عشقے والے مٹوں حافظ پیتا بھر کے پیالہ
تاہیں رہندا رند قلندر مستانہ متوالا

مشو حافظ زکید زلفش ایمن — کہ دل برد و کنوں دربند دین ست

کُنڈل زلف سجن دے مکر وِل بیٹھ نہ غافل ہو کے
لگے دِل لُٹیا ہن آئی دین پچھے ہتھ دھو کے

غزل ۹۲ دیدی کہ یار جُز سرِ جور و ستم نداشت — بشکست عہد ما و از ہیچ غم نداشت

ڈٹھا ہے توں ظلمے باہجوں دلبر دے تے نائیں
توڑ گوائے عہد اساڈے فکر نہیں اوستائیں

یارب بگیرش ارچہ دل چوں کبوترم — افگند و کشت و حرمت صیدِ حرم نداشت

نہ پھڑ ایس گلے جو اُس نے کرکے ذبح اسائیں
کعبے اندر مُٹیا جاتا شان حرم دا ناہیں

برمن جفاز بخت بدآمد وگرنہ یار — حاشا کہ رسم جور و طریقِ ستم نداشت

اپنی ہے بدبختی جو ایہہ سر تے سختیاں آیان
نہیں تے دلبر ظلم ستم دا نام نہ جانے سایاں

دِل این ہمہ جفا کہ بخواری کشید ازو — ہر جا کہ رفت ہیچ کسش محترم نداشت

خواری اندر دِل نے وڈا سر تے ظلم اوٹھایا
ہر اک نے ہر ویلے ہر تھاں مٹی وچ رولایا

ساقی بیار بادہ و با مدعی بگوئے — انکار ما مکن کہ چنین جام جم نداشت

ساقی لیا پیالہ تے کہہ زاہد تائیں جاکے
اوہ ایہہ پیالہ ہتھ نہ آیا جمشید دے آکے

ہر راہرو کہ رہ بحریم درش نبرد — مسکین برید وادی و رہ در حرم نداشت

اوہ راہی جو اوسدے ول گن اندر نہ آوڑیا
ٹُر ٹُر مر مُکا تے عاجز کعبے قدم نہ دھریا

خوش وقت رندمست کہ دنیا و آخرت
بر باد داد و ہیچ غم از بیش و کم نداشت

خوش اوہ رند مولائی جس نے دنیا دین ونجا کے
گھاٹے واہدے دا کجھ دل تے غم نہ رکھیا آکے

حافظ ببر کہ گوئے فصاحت کہ مدعی
ہیچش ہنر نبود و خبر نیز ہم نداشت

اے حافظ توں چل اگیرے قلم حقیقت پھڑ کے
زاہد نوں نہیں علم الٰہی ایتھوں بیٹھا اڑ کے

غزل ۹۳ بروائے زاہد و دعوت نکنم سوئے بہشت
کہ خدا در ازل از بہر بہشتم نسرشت

جاہ لے زاہد دس نہ مینوں راہ بہشتاں والا
جنت کارن نہیں بنایا مینوں رب تعالےٰ

یک جو از خرمن ہستی نتواند بر داشت
ہر کہ در راہ فتاد رہ حق دانہ نہ کشت

ہستی دے کھلاڑیوں اوستوں جو بھر ہتھ نہ آوے
تخم محبت رب دا جیہڑا ایتھے بیج نہ جاوے

تو و تسبیح و مصلےٰ و رہ زہد و ورع
من و میخانہ و ناقوس و رہ دیر و کنشت

تیرے تائیں مالاں تسبیح تلے زہد مصلاّ
ٹھاکر دوارہ تے مے خانہ میرا راہ اوّلا

منعم از مے مکن اے صوفی صافی کہ حکیم
در ازل طینت ما را بمے صاف سرشت

روک نہ مینوں صوفی صافی ہرگز ایس شرابوں
مٹی میری دے وچ گُدھا ہوکے حکم جنابوں

صوفی صاف بہشتی نبود زانکہ چو من
خرقہ در میکدہ در گرو بادہ نہ ہشت

اوہ صوفی جیں بادہ پیتا خرقہ گہنے پا کے
راضی کدے نہ ہوسی ہرگز جنت اندر جا کے

لذت حور بہشت و لب حوضش نبود
ہر کہ او دامن معشوق خود از دست بہشت

جنت حور قصوروں اُسنوں مزہ نہیں کوئی اڑیا
پلہ دلبر دا جس چھڈ کے راہ عبادت پھڑیا

پادشاہا ز کرم از سر جرمش بگذر — چکنم سوختہ از غایت حرمان میرفت

عیب گناہ اساڈے چھڈ کے شاہا کرم کمائیں
سڑے بلے بد قسمت کولوں کجھ ہو سکے ناہیں

چون شد آن صنم از دیدۂ حافظ غائب — اشک ہموارہ زرخسارہ بداماں میرفت

جیہڑے ویلے حافظ کولوں اوہلے ہویا دلبر
اکھیوں پانی وگ دا رہیا سر پیر اَنتک سر پر

غزل ۹۶ ہر آن خجستہ نظر کز پے سعادت رفت — بہ کنج میکدہ و خانۂ ارادت رفت

برکت والا ہے اوہ جیہڑا نیکی دے راہ ٹریا
رکھ کے خواہش مِلنے والی میخانے آوڑیا

ز ِطل درد کشان کشف کرد سالک راہ — رموزِ غیب کہ درعالم شہادت رفت

ماسہ میل مے خانے وچوں سالک نے راہ پا کے
راز اسرار جہاناں توائے ظاہر کیتے آ کے

بیاد معرفت از من شنو کہ در سخنم — زفیض روح قدس نکتۂ سعادت رفت

آ سن گل اساڈی میری گل گل اندر بھائی
قدسی فیضوں سنو نیکی اِک نقطے وِچ آئی

مجو ز طالع مولود من بجز رندی — کہ این معاملہ باکوکب ولادت رفت

لیکھ میرے وچ رندی باہجوں ڈھونڈ نہ ہور کہانی
روز ازل دے ایہو بخرہ ملیا کولوں جانی

ز باد ادبہ دست دگر بمر آمدۂ — وظیفۂ مے دوشین مگر زیادت رفت

اج فجری توں ہوری پاسے اپنی نظر اولاری
نشے کھو کے والی شاید وِسری گل پیاری

نگر بمعجزہ کوشد طبیب عیسے دم — چرا کہ کار من خستہ از عیادت رفت

شاید اج اوہ عیسے وانگن معجزہ آن دکھاوے
کوئی علاج نہیں ہن میرا وقت نزع پیا آوے